

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
KRIMINOLOGIJOS KATEDRA

JOLITA BALTRUŠAITYTĖ
(Intelektinės nuosavybės teisė 62401S101)

KIŠENVAGYSČIŲ KRIMINOLOGINĖ
CHARAKTERISTIKA
Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Dr. Lekt. Arūnas Paukštė

Vilnius, 2008

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. KIŠENVAGYSČIŲ SAMPRATA.....	5
1.1. Kišenvagysčių vieta turtinių nusikaltimų struktūroje.....	5
1.2. Kišenvagysčių klasifikacija.....	11
1.3. Kišenvagysčių determinantės.....	13
2. KIŠENVAGYSČIŲ KRIMINOLOGINIS TYRIMAS.....	17
2.1. Tyrimo metodai.....	17
2.2. Kišenvagystės vieta, laikas, būdas ir objektas.....	21
2.3. Kišenvagio asmenybės kriminologinė charakteristika.....	32
2.4. Kišenvagysčių aukų viktimologinė charakteristika.....	39
3. KIŠENVAGYSČIŲ PREVENCIJA.....	45
3.1. Bendroji kišenvagysčių prevencija.....	45
3.2. Individualioji kišenvagysčių prevencija.....	49
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	52
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	54
ANOTACIJA.....	57
SANTRAUKA.....	58
PRIEDAI.....	59

IVADAS

Temos aktualumas. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 str. reglamentuoja nuosavybės teisę.¹ Tai viena pagrindinių žmogaus teisių, kuri, deja dažnai pažeidžiama. Nusikaltimai nuosavybei sudaro didžiausią nusikalstamumo struktūros dalį. Turtinių nusikaltimų visais laikais ir visose visuomenėse buvo didelis skaičius. Kaip besikeistų visuomenė, šių nusikaltimų problema išlieka aktuali.

Kaip tyrimo objektas pasirinktas vienas dažniausiai pasitaikančių vagysčių tipų – kišenvagystės. Kišenvagysčių kriminologinės charakteristikos pateikimas aktualus nes:

- šias vagystes vykdančias asmenys dažnai specializuojasi savo srityje, turi tam tikrą kriminalinę kvalifikaciją, o tokio pobūdžio nusikaltimus dažnai vykdo bendrininkų grupės;

- tokios rūšies nusikaltimų pavojingumą didina tai, kad kišenvagystės metu dažnai pavogiamas ne tik asmens turtas, bet ir asmens dokumentai, o tai sudaro sąlygas kitų nusikaltimų, tokių kaip dokumentų klastojimas ir vėliau disponavimas suklastotais dokumentais;

- kišenvagysčių latentiskumas yra gana didelis, nes nukentėjusieji asmenys, jei neprarasti dokumentai, nesikreipia į policijos institucijas;

- visuomenė, deja, neskiria pakankamai dėmesio šios nusikalstamos veikos užkardymui. Tokios vagystės dažnai priskiriamos prie vadinamojo „tradicinio“ nusikalstamumo kaip vieni seniausių visuomenėje esančių nusikaltimų. Nusikaltimai nuosavybei, o ypač kišenvagystės, tampa kasdieniu reiškiniu, nesukeliančiu rezonanso visuomenėje. Toks visuomenės požiūris į kišenvagystes keistinas.

Šie argumentai paskatino išstudijuoti teisės aktus, reglamentuojančius nusikaltimus nuosavybei, išanalizuoti specialiąją literatūrą, atlikti kriminologinį tyrimą.

Darbo temos naujumą sąlygoja tai, kad Lietuvoje nėra nė vieno mokslinio darbo apie kišenvagystes, kuriame iš kriminologinės pusės būtų analizuojamos kišenvagystės, kaip vagystės tipas, pateikiama jas darančių asmenų kriminologinė charakteristika, tokių nusikaltimų aukų kriminologinė charakteristika ir prevencinės priemonės.

Pastebėtina, kad kišenvagysčių problemą nagrinėjo daug rusų kriminologų, tokių kaip A.I.Gurovas², B.Cholstas³, kurie yra aprašę kišenvagių subkultūros požymius, pateikę kišenvagių tipus, jų veiklos principus, tačiau kriminologijoje nėra apibrėžta kišenvagysčių vieta turtinių nusikaltimų sistemoje, nėra pateiktos kišenvagysčių klasifikacijos, priežastingumo analizės bei prevencijos priemonių. Taip pat pastebėtina, kad nėra atlikta kriminologinių tyrimų, kuriuose būtų

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucija//Valstybės žinios. 1992, Nr.33-1014.

² Гуров А.И. Профессиональная преступность: прошлое и современность. – М.: Юрид.лит., 1990. – С. 81.

³ Холыст Б. Криминология. Основные проблемы. – Москва, 1980. С. 96-143.

analizuojama kišenvagio asmenybės kriminologinė charakteristika, kišenvagių aukų kriminologinė charakteristika.

Darbe nagrinėjama **problema** – nėra dabartinio laikotarpio Lietuvos specifiką atitinkančių mokslinių tyrimų apie kišenvagystes, todėl nežinomas vykdomų prevencinių priemonių šioje srityje efektyvumas.

Darbo objektas – kišenvagystės Lietuvos Respublikoje 2005 m. sausio mėn. - 2008 m. birželio mėn.

Darbo tikslas – pateikti kišenvagysčių kriminologinę charakteristiką.

Darbo uždaviniai:

- apibrėžti kišenvagystės sampratą bei jos vietą bendroje nusikalstamumo struktūroje, pateikti kišenvagysčių klasifikaciją;

- pateikti kišenvagio kriminologinę charakteristiką bei kišenvagysčių aukų viktimologinę charakteristiką;

- atsižvelgiant į tyrimo rezultatus, pasiūlyti kišenvagysčių prevencijos priemones.

Metodai. Rengiant magistro baigiamojo darbo teorinę dalį naudoti mokslinės literatūros ir teisės normų bei teismo sprendimų analizė, apibendrinimo, lyginamasis metodai. Magistro baigiamojo darbo kriminologinio tyrimo metodologija aprašoma atskiroje darbo dalyje.

Hipotezė. Kišenvagystės yra dažni ir latentiški nusikaltimai, kurių užkardymui neskiriamas pakankamas visuomenės dėmesys.

Darbo šaltiniai. Magistro baigiamajame darbe remtasi Lietuvos Respublikos teisės normų aktais, reglamentuojančiais nusikaltimus nuosavybei, naudoti ikiteisminių tyrimų duomenys bei teismų sprendimų duomenys, o taip pat baudžiamosiose bylose esanti informacija. Teorinės dalies medžiaga paremta teisės mokslininkų J.Bluvšteino, V.Justickio, O.Fedosiuk, A.Drakšienės, A.I.Gurovo, B.Cholsto darbais. Aprašant tyrimo duomenis darbo dalyje apie kišenvagysčių aukas, remtasi R.Uscilos, I.Michailovič darbais. Metodinė ir tyrimo dalis paremta R.Tidikio, T.Rudzkio darbais.

Praktinė ir teorinė darbo reikšmė. Lietuvoje nėra apibrėžta kišenvagystės sąvoka, nėra pateikta kišenvagysčių klasifikacija, todėl šių teorinių duomenų pateikimas svarbus rengiant teisės aktus bei prevencines priemones kišenvagysčių užkardymui. Be to, dabartinė baudžiamoji politika beviltiškai stengiasi užkirsti kelią vagystėms baudžiamąjame kodekse normų ir kelių, gilesniu kriminologiniu tyrimu nepagrįstų, teisės aktų pagalba. Todėl šia prasme vienos iš vagysčių rūšių – kišenvagysčių – atrankinis lokalinis tyrimas yra naujas tyrimas. Jo metu gauti rezultatai gali būti panaudoti kišenvagysčių prevencijai Lietuvos Respublikoje tobulinti.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, 3 dalys, iš kurių viena yra teorinė, o kitos dvi empirinio tyrimo, suformuojamos išvados bei pasiūlymai, pateikiamas naudotos literatūros sąrašas, santrauka užsienio kalba.

1. KIŠENVAGYSČIŲ SAMPRATA

Šioje magistro baigiamojo darbo dalyje analizuojama kišenvagysčių vieta turtinių nusikaltimų struktūroje, pateikiama kišenvagysčių klasifikacija bei kišenvagysčių determinantės.

1.1. Kišenvagysčių vieta turtinių nusikaltimų struktūroje

Nuosavybės teisė yra viena iš pagrindinių žmogaus teisių. Nuosavybės neliečiamumo užtikrinimas reiškia savininko, kaip subjektyvių teisių į turtą turėtojo, teisę reikalauti, kad kiti asmenys nepažeistų jo teisių.⁴ Teigiama, kad nuosavybė yra esminis (esmę nusakantis) visuomeninių santykių elementas.⁵ Nuosavybė, kaip teisinė institucija, yra istorinė kategorija. Pagal daugelį valstybės kilmės teorijų valstybė kaip tik ir atsirado, kad apsaugotų šią pagrindinę teisę.⁶ Nuosavybei esant vienu iš pagrindinių visuomeninių santykių elementu, iškilo poreikis ją apsaugoti, todėl valstybė priėmė visą eilę teisės normų, reglamentuojančių nuosavybės teisinius santykius. Išsivystė nuosavybės teisė objektyviaja prasme, t.y. visuma teisės normų, reguliuojančių ekonominius santykius dėl daiktų valdymo, naudojimosi ir disponavimo.⁷ Kartu su kitomis teisės normomis, atsirado ir baudžiamosios teisės normos, kurių paskirtis yra užkirsti kelią visuomenei nepriimtiniams santykiams, vertinamiems kaip nusikalstamos veikos, kuriomis kėsinamasis į teisės normomis saugomus gėrius, šiuo atveju - į nuosavybės teisę.

Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas (toliau – LR BK), nustato baudžiamąją atsakomybę už veikas, kuriomis kėsinamasi į nuosavybę. Veikos, kuriomis kėsinamasi į nuosavybę, vadinamos nusikaltimais nuosavybei. Lietuvos Respublikos baudžiamųjų įstatymų analizė leidžia suformuluoti tokią nusikaltimų nuosavybei sampratą – tai tokios baudžiamojo įstatymo numatytos veikos, kuriomis kėsinamasi į savininko ar kito asmens, valdančio turtą pagal įstatymus ar sutartį, teisę valdyti, naudotis ar disponuoti turtu.⁸ Visų nusikaltimų nuosavybei objektas yra nuosavybė, t.y. savininko, kaip subjektyviųjų teisių į turtą turėtojo, teisė valdyti, naudotis ir disponuoti turtu. LR BK XXVIII skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams“: numatyti tokie nusikaltimai nuosavybei: vagystė (178 str.), neteisėtas naudojimas energija ir ryšių paslaugomis (179 str.), plėšimas (180 str.), turto prievartavimas (181

⁴ Abramavičius A., Bieliūnas E., Drakšienė A. ir kt. Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. 2 knyga.- Vilnius: Eugrimas. 2000. 325 p.

⁵ Nuosavybė ir jos raida šiuolaikinėje visuomenėje : paskaitų konspektas / Jonas Čičinskas. - Vilnius : Vilniaus universitetas, 1990. - 4 p.

⁶ Romėnų teisė : vadovėlis / Ipolitas Nekrošius, Vytautas Nekrošius, Stasys Vėlyvis. - Kaunas : Vijusta, 1996. - 133.

⁷ Civilinė teisė : vadovėlis / [P. Vitkevičius ... [et al.]. - Kaunas : Vijusta, 1997. - p. 250.

⁸ Abramavičius A., Bieliūnas E., Drakšienė A. ir kt. Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. 2 knyga.- Vilnius: Eugrimas. 2000. 333 p.

str.), sukčiavimas (182 str.), turto pasisavinimas (183 str.), turto iššvaistymas (184 str.), radinio pasisavinimas (185 str.), turtinės žalos padarymas apgaule (186 str.), turto sunaikinimas ar sugadinimas (187 str.), turto sunaikinimas ar sugadinimas dėl neatsargumo (188 str.), nusikalstamu būdu gauto turto įgijimas arba realizavimas (189 str.). Kaip matyti, nusikaltimus nuosavybei sudaro iš viso tik 12 nusikalstamų veikų, tačiau ši nusikaltimų rūšis sudaro didžiausią visų nusikalstamų veikų skaičių. Žvelgiant į statistiką⁹, matyti, kad laikotarpiu nuo 2005 m. iki 2007 m. didžiąją dalį, t.y. 47,16 proc., visų nusikalstamų veikų sudarė vagystės. Baudžiamojoje teisėje vagystė – tai slaptas ar atviras, neatlygintinas svetimo turto pagrobimas, turint tikslą jį pasisavinti, t.y. pagrobtą turtą valdyti, naudotis ir disponuoti juo kaip savu.¹⁰

Baudžiamosios teisės teorijoje pagal veiką kvalifikuojančių požymių buvimą gali būti išskiriamos paprastosios (nekvalifikuotos) vagystės (LR BK 178 str. 1 d.), kvalifikuotos vagystės (LR BK 178 str. 2 d. ir 3 d.) ir privilegijuotosios vagystės (LR BK 178 str. 4 d.).

Siaurąja prasme prie kvalifikuotų vagysčių priklauso vieno baudžiamojo įstatymo straipsnio dalyse nurodytos vagysčių sudėtys, turinčios kvalifikuojančių požymių, pvz.:

- vagystė, padaryta pakartotinai;
- vagystė, padaryta grupės asmenų;
- kišenvagystė;
- vagystė, padaryta įsibraunant į gyvenamąją patalpą;
- vagystė, padaryta įsibraunant į negyvenamąją patalpą;
- didelės vertės turto vagystė.

Plačiąja prasme, atsižvelgiant į išskirtinę reikšmę turintį ir padidintą pavojų visuomenei keliantį vagystės dalyką, prie kvalifikuotų vagysčių galima priskirti skirtinguose LR BK straipsniuose esančias vagysčių sudėtis, pvz.:

- šaunamojo ginklo, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų pagrobimas (LR BK 254 str.);
- narkotinių ar psichotropinių medžiagų pagrobimas (LR BK 263 str.);
- antspaudo, spaudo ar dokumento pagrobimas (LR BK 302 str.).

Kriminologijoje pagal paplitimą gali būti išskiriamos šios vagysčių rūšys:

- vagystės iš butų;
- vagystės iš kitų gyvenamųjų patalpų (bendrabučių, viešbučių, poilsio namų, sodo namelių ir pan.);
- kišenvagystės;
- autotransporto priemonių vagystės;

⁹ Statistiniai duomenys gauti iš www.nplc.lt pateikiamos kriminologinės statistikos. Prisijungimo laikas: 2008-07-15.

¹⁰ Abramavičius A. ir kt. Baudžiamoji teisė: specialioji dalis. – 2-asis papild. leid. – Vilnius: Eugrimas, 2001 – p. 344

- „gatvės“ vagystės;
- vagystės iš negyvenamųjų patalpų;
- vagystės transporte;
- gyvulių vagystės.

Šio magistro baigiamojo darbo tyrimo objektas yra kišenvagystės. Tai yra turbūt vienas iš seniausių nusikaltimų, atsiradęs tuo metu, kai žmogus prie drabužių ir juose pradėjo nešiotis daiktus, tam, kad būtų laisvos rankos. Neilgai trukus vagys suprato, kad jeigu rankos juda pakankamai greitai ir tiksliai, tai daiktai iš svetimos kišenės nesunkiai gali patekti į savąją. Su laiku kišenvagysčių „menas“ pasiekė tokį lygį, kad nešiotis vertingus daiktus su savimi tapo pavojinga. Viktorijos laikų Anglijoje kišenvagystės buvo baudžiamos mirtimi.¹¹ Buvo laikoma, kad viešas pakorimas atbaidys jaunų žmonių stojimą į kišenvagių gretas. Vis dėlto Skotland Jarđui teko atsisakyti tokios praktikos, nes viešą bausmę susirinkę žiūrėti žmonės pradėjo skųstis, jog buvo apvogti kišenvagių.

Akivaizdu, kad kišenvagystės šiais laikais ne mažiau populiarios nei senovėje. 1987 m. Paryžiuje buvo užregistruota 65 tūkstančiai kišenvagysčių. Pagal Specialaus sukčiavimo ir kišenvagysčių skyriaus duomenis Niujorke per metus įvykdoma apie pusė milijono kišenvagysčių. Ilgai laikyta, kad Tokijas yra saugus miestas turistams, tačiau daugelis pamiršta apie 6 milijonus dolerių, kasmet patenkančių į kišenvagių rankas.¹²

Kišenvagiai pripažintini tam tikra nusikalstamo pasaulio „kasta“. Jie gyvena tam tikroje savotiškoje subkultūroje¹³. Nusikalstamo pasaulio vagių subkultūrai būdingi tokie požymiai, kaip, pavyzdžiui: nusikaltėlių žargonu naudojimas, pravardės, tatuiruotės.

Kišenvagiai bendroje vagių subkultūroje visada užėmė neaukštą padėtį, kadangi jie yra smulkmenų vagys. Tačiau, lyginant su kitais smulkiais vagimis, jie visada turėjo didelį autoritetą. Kišenvagiai nuo kitų tipų vagių skiriasi siaura specializacija, nusikalstamų veikų atlikimo tikslumu, savo žargonu ir tradicijomis.¹⁴

Tokie nusikaltimai, kaip kišenvagystės, negali būti atliekami be specialaus pasiruošimo, kuris turi būti ne tik teorinis, bet ir praktinis, o judesiai atidirbti iki automatizmo.¹⁵ I.I.Karpec teigia, kad „be treniruočių ir specialaus apmokymo kišenvagiu netampama“.¹⁶ Teigiama, kad kišenvagio paruošimui turi būti skiriama ne mažiau nei šeši mėnesiai. Yra netgi vadinamieji „šlifotojai“, t.y. mokytojai, kurie apmoko naujokus.

Kišenvagystės yra specifinės vagystės, pasižyminčios tokiais požymiais kaip:

¹¹ Уэйн Б. Егер. Техника профессионального карманника// www.stepanov.lk.net/magic/karman/karman.html prisijungimo laikas: 2008-07-24.

¹² Ten pat

¹³ Kriminalinė subkultūra išryškėja per jos bruožus (jėgos kultas, sumaterialėjimas, išnaudotojiška elgsena, antivisiuomenines nuostatos, kalba – žargonas ir t.t.)

¹⁴ Гуров А.И. Профессиональная преступность: прошлое и современность. – М.: Юрид.лит., 1990. – С. 81.

¹⁵ Ten pat, p. 43.

¹⁶ Ten pat, p. 43.

- kišenvagystės objektas yra turtas, esantis nukentėjusiojo drabužių kišenėse ar daiktai, prisegti prie drabužių (piniginė, mobilus ryšio telefonas, kiti smulkūs daiktai), esantys ant nukentėjusiojo kūno (grandinė, žiedas, auskarai ar kiti papuošalai), esantys nukentėjusiojo rankose laikomoje ar kitaip kišenvagystėms metu dėvimoje rankinėje, kuprinėje.¹⁷ Pažymėtina, kad kišenvagystės objektu gali būti ne vien tik fiziniam asmeniui priklausantys daiktai, pvz.: banko kortelė, tačiau kišenvagystės momentu tuos daiktus turi valdyti fizinis asmuo.

- slaptumas (kišenvagystės metu kišenvagio tikslas yra pagrobtį turtą taip, kad nukentėjusysis nepastebėtų grobimo momento, o nusikaltėlis galėtų saugiai pasitraukti). Baudžiamosios teisės teorijoje išskiriami tokie slaptos vagystės požymiai: 1) svetimas turtas pagrobiamas nesant nukentėjusiojo arba pašalinių asmenų, taip pat jiems esant, tačiau nepastebint (kišenvagystės atveju tik esant nukentėjusiajam, tačiau jam nepastebint vagystės. Pašaliniai asmenys gali būti arba nebūti, tačiau ir jie turi nepastebėti veikos), 2) nukentėjusysis ar pašaliniai asmenys mato ir suvokia kaltininko veiksmus, tačiau apsimeta, kad nieko nesupranta, o vagis yra įsitikinęs, kad veikia slapta, 3) turtas pagrobiamas pastebint nukentėjusiajam arba pašaliniams asmenims, tačiau jie dėl mažametystės, ligos ar kitokios būsenos (pavyzdžiui, girtumo, narkotinio apsvaigimo) nesuvokia kaltininko veiksmų, ir kaltininkas tai supranta¹⁸ (šis požymis nebūdingas kišenvagystei);

- neatlygintinumas, reiškiantis, kad kaltininkas pasisavina turtą, bet neatlygina jo vertės. Tai visų tipų vagysčių bendrasis požymis.

- kišenvagystės sudėtis yra materialioji. Kišenvagystė laikoma baigta nuo to momento, kai kaltininkas pagrobia turtą ir įgyja galimybę jam viešpatauti, t.y. kada kaltininkas paima turtą iš jo saugojimo vietos, pvz.: kišenės ar rankinės, ir atgabena į tokią vietą, kur jam yra palankios aplinkybės tuo turtu disponuoti, naudotis ar valdyti, tuo tarpu savininkas netenka galimybės tuo daiktu disponuoti, naudotis ar valdyti.

- kišenvagystė yra tikrai tyčinė nusikalstama veika. Kaltininkas suvokia, kad turtas svetimas, ir nori neatlygintinai jį užvaldyti. Kartu jis supranta, kad savininkui ar kitam teisėtam jo valdytojui bus padaryta materialinė žala. Kaltininko tikslas – turėti daiktą sau arba trečiųjų asmenų naudai.

Kišenvagystę klasifikuojant pagal nusikaltimų (nusikalstamumo struktūros) kriminologinę klasifikaciją¹⁹, galima teigti, kad kišenvagystė yra:

---

¹⁷ Kišenvagystė nėra laikoma tokia vagystė, kaip, pavyzdžiui, vagystė iš prie sankryžos sustojusio automobilio, slapta atidarant automobilio dureles ir vagiant visai šalia nukentėjusiojo esančius daiktus, šiam nepastebint. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2005 m. gegužės 31 d. nutartyje Nr. 2K-364/2005 išaiškino, kad „nusikalstamos veikos kvalifikavimui pagal BK 178 straipsnio 2 dalį neturi reikšmės, ar rankinė iš kurios pagrobtas svetimas turtas, buvo uždaryta ar ne, tačiau pagal kvalifikuojantį požymį – kišenvagystė kvalifikuojamas tik toks nusikaltimas kai jis padaromas viešojoje vietoje pagrobiant svetimą turtą iš asmens drabužių, rankinės ar kitokio nešulio, kuriuos tas asmuo betarpiškai turi (pvz., ištraukiama piniginė iš švarko, kurį apsivilkęs nukentėjusysis ir pan.).“

¹⁸ Abramavičius A., Bieliūnas E., Drakšienė A. ir kt. Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. 2 knyga.- Vilnius: Eugrimas. 2000, 347 p.

¹⁹ A.Dapšys, E.Eitutytė, D.Jočienė ir kt. Nusikaltimų (nusikalstamumo struktūros) kriminologinė klasifikacija. www.nlpc.lt // prisijungimo laikas 2008-08-26

- 1) pagal nusikaltimo objektą – nusikaltimas nuosavybei;
- 2) pagal nusikaltimo subjektą priskirtinas nusikaltimams, kurių subjektas yra 14 metų amžiaus sulaukęs asmuo;
- 3) pagal nusikaltimo baigtumo laipsnį – materialinis nusikaltimas;
- 4) pagal nusikaltimo kvalifikuotumo laipsnį – kvalifikuotas nusikaltimas;
- 5) pagal nusikaltimo objektyviają pusę - padaromas tik veikimu;
- 6) pagal kaltės formą – padaromas tik tiesiogine tyčia veikos atžvilgiu ir neapibrėžta tyčia pasekmių atžvilgiu;
- 7) pagal nusikaltimo tikslus ir motyvus – savanaudiškas nusikaltimas;
- 8) pagal nusikaltimo laipsnį ir pobūdį – apysunkis nusikaltimas;
- 9) pagal latentškumo laipsnį – labai latentiški nusikaltimai;
- 10) pagal paplitimo mastą – paplitę miestų teritorijose;
- 11) pagal normų konkurencijos požymį – nusikaltimas, kurio sudėtis savo turiniu apima kito nusikaltimo sudėtį.

Kišenvagystė numatyta LR BK 178 str. 2 d., kuri išdėstyta taip: „Tas, kas atvirai pagrobė svetimą turtą arba pagrobė svetimą turtą įsibrovęs į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją, arba viešoje vietoje pagrobė svetimą turtą iš asmens drabužių, rankinės ar kitokio nešulio (kišenvagystė) arba automobilį, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės apribojimu, arba laisvės atėmimu iki šešerių metų“.²⁰ Kaip matyti, kišenvagystė pagal pavojingumo laipsnį yra prilyginama vagystei įsibrovus į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją, o taip pat automobilio vagystei. Pagal nusikaltimo sunkumą kišenvagystė priskiriama apysunkiems nusikaltimams (LR BK 11 str. 4 d.).

Kišenvagystė kvalifikuotina ne pagal po nusikaltimo kilusias pasekmes, o pagal nusikalstamą veiką darančio asmens veikos pobūdį. Kišenvagystės metu nusikalstamą veiką darantis asmuo dažniausiai nežino kokios vertės turtą jis pagrobs, todėl, galimi atvejai, kai pagrobiamas turtas, kurio vertė mažesnė nei vienas minimalus gyvenimo lygis²¹ (toliau - MGL). Tokiu atveju, jei veika būtų kvalifikuojama pagal pasekmes, kiltų ne baudžiamoji, o administracinė atsakomybė, veika neturėtų LR BK 178 str. 2 d. numatytos nusikaltimo sudėties, bei būtų priskiriama veikai, užtraukiančiai administracinę atsakomybę pagal Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – LR ATPK) 50 str. Tačiau šiuo atveju veika kvalifikuotina pagal veiką darančio asmens tyčios pobūdį, t.y. asmens siekį užgrobti kuo didesnės vertės turtą, todėl visos kišenvagystės, net ir tos, kurių metu pagrobtas turtas, kurio vertė mažesnė nei vienas MGL, kvalifikuotinos kaip nusikaltimas. Šiuo atveju tokia vagystė kvalifikuotina pagal LR BK 178 str. 2 d.

²⁰ Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas//Valstybės žinios.-2002, Nr. 15 – 555.

²¹ Lietuvos Respublikos 2008 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas/Valstybės žinios, 2007-12-15, Nr. 132-5356

Veikos kvalifikavimas reikšmingas esant nusikalstamai veikai, kai kišenvagystės būdu pagrobiamas didelės vertės svetimas turtas. Tokiu atveju, kvalifikuojant nusikalstamą veiką, reikia atsižvelgti į teisės normų konkurencijos taisyklę. Aptariamam atveju yra nusikalstamų veikų idealioji sutaptis, t.y. nusikalstamos veikos, numatytos LR BK 178 str. 2 d. (kišenvagystės) ir nusikalstamos veikos, numatytos LR BK 178 str. 3 d. (didelės vertės svetimo turto vagystės²²). Lietuvos Aukščiausiasis teismas yra pasisakęs dėl veikos kvalifikavimo esant idealiai nusikaltimų sutapčiai, ir nurodęs, kad tada, kai nusikalstamą veiką numato dvi baudžiamojo įstatymo normos - viena bendroji, o kita specialioji, tai esant tų nusikaltimų padarymo idealiajai sutapčiai, taikomos ne abi, o tik specialioji tą veiką numatanti norma.²³ Todėl tokiu atveju veika turėtų būti kvalifikuojama pagal specialiąją normą, t.y. kaip didelės vertės svetimo turto vagystė, nes kišenvagystė, kaip specialusis nusikalstamos veikos požymis, šiuo atveju tampa bendruoju požymiu, o didelės vertės turtas tampa specialiuoju požymiu. Tokia pat taisyklė galioja ir kvalifikuojant veikas, kai kišenvagystės būdu pagrobiamas šaunamieji ginklai, šaudmenys, sprogmenys ar sprogstamosios medžiagos (LR BK 254 str.), narkotinės ar psichotropinės medžiagos (LR BK 263 str.), antspaudai, spaudai ar dokumentai (LR BK 302 str.).

Kadangi nagrinėjamai temai aktuali ne tik nusikalstamos veikos, LR BK 178 str. 2 d. įvardintos kišenvagystė kriminologinė charakteristika, bet kišenvagystės, kaip nusikalstamos veikos mechanizmo, kriminologinė charakteristika, darytina išvada, kad šio darbo tyrimo objektas apima ne tik LR BK 178 str. 2 d. numatytą nusikalstamą veiką, bet ir veikas, numatytas LR BK 178 str. 3 d., LR BK 254 str., LR BK 263 str., LR BK 302 str.

---

²² LR BK 190 str. pateikia „didelės vertės turto“ sampratą ir nustato, kad turtas yra didelės vertės, kai jo vertė viršija 250 MGL sumą. Šiuo metu tai sudaro 32500 Lt. Be abejo, tokios vertės turtą su savimi nešiojasi retas, tačiau teoriškai įmanoma, kad asmens papuošalai iš tauriųjų metalų ir brangakmenių, laikrodžiai ar kiti smulkūs asmeniniai daiktai, kuriuos galima pavogti kišenvagystės būdu, būtų didesnės nei 250 MGL vertės.

²³ 1997 m. birželio 13 d. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Senato nutarimas Nr. 8 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 1997 m. balandžio 1 d. nutarties, kuria išspręstas nusikaltimų sutapties kvalifikavimas, kai yra bendrosios ir specialiosios normų konkurencija, aprobavimo“.

1.2. Kišenvagysčių klasifikacija

Kadangi kišenvagystės būdų yra ganėtinai daug, o visų jų vienas asmuo pakankamai tobulai įvaldyti negali, atsirado kišenvagių specializacija pagal kišenvagysčių rūšis. Be to, kadangi kišenvagystes dažnai atlieka grupė asmenų, atsirado savotiškas „darbo pasidalijimas“, kada kiekvienas turi savo užduotį, ją įvaldo tikrai profesionaliai, dėl ko padidėja nusikalstamų tikslų įgyvendinimo rezultatai. Be to, specialių techninių įgūdžių ir žinių įvaldymas, dažnas šių žinių panaudojimas praktikoje garantuoja nusikaltėliui geresnius rezultatus ir sumažina riziką.

Atsižvelgiant į A.I.Gurovo²⁴ pateiktus kišenvagių tipų ir kišenvagysčių būdų aprašymus, kišenvagystes galima būtų išskirti:

1) pagal nusikalstamos veikos padarymo vietą:

- kišenvagystės turguose (šias kišenvagystes atliekantys asmenys vadinami „turgininkais“);
- kišenvagystės, atliekamos metro (šias kišenvagystes atliekantys asmenys vadinami „kurmiais“);
- kišenvagystės, atliekamos geležinkelio transporte;
- kišenvagystės viešajame miesto transporte, t.y. autobusuose, troleibusuose ir pan. (šias kišenvagystes atliekantys asmenys vadinami „lenktynininkais“ arba „maršrutininkais“);
- kišenvagystės, atliekamos teatruose ar parduotuvėse (šias kišenvagystes atliekantys asmenys vadinami „teatrininkais“, ar „parduotuvininkais“);
- kišenvagystės, atliekamos gatvėje (šias kišenvagystes atliekantys asmenys vadinami „gatviniais“).

2) pagal nusikalstamą veiką darančių asmenų skaičių:

- vieno asmens daroma kišenvagystė;
- dviejų asmenų daroma kišenvagystė;
- daugiau nei dviejų asmenų daroma kišenvagystė;

3) pagal nusikalstamos veikos metu atliekamą vaidmenį kišenvagius galima išskirti į:

- vykdytojus;
- vogto daikto perėmėjus;
- nukreipiančius aukos dėmesį;
- naujokų mokytojus.

4) pagal nusikalstamos veikos atlikimo mechanizmą:

- vagystė atliekama perpjaunant drabužius, rankinę ar kitą nešulį specialiu aštriu daiktu (šias kišenvagystes atliekantys asmenys vadinami „paišytojais“);
- vagystė atliekama pridengiant rankas lietpalčiu, gėlių puokšte, rankine ar kitu daiktu (šias kišenvagystes atliekantys asmenys vadinami „širmininkais“);

²⁴ Гуров А.И. Профессиональная преступность: прошлое и современность. – М.: Юрид.лит., 1990. – С. 142

- vagystė, atliekama iš kišenės ar rankinės, grobiamą daiktą užkabinant specialiu kabliuku (šias kišenvagystes atliekantys asmenys vadinami „žvejais“);

- vagystė, atliekama iš sudėtingai pasiekiamų vietų, naudojant pincetus (šias kišenvagystes atliekantys asmenys vadinami „chirurgais“);

- vagystė be techninių pagalbos priemonių ar „širmų“, esant minioje;

- vagystės, atliekamos grobiamą daiktą ištraukiant staigiais ir trumpais judesiais (šias kišenvagystes atliekantys asmenys vadinami „drebančiais“);

- vagystės iš visų tipų moteriškų rankinių;

- vagystės iš visų tipų ūkinės paskirties rankinių.²⁵

5) Pagal grobiamus daiktus kišenvagystes galima išskirti į:

- piniginių vagystes;

- papuošalų vagystes (auskarai, karoliai, apyrankės, segės, žiedai, laikrodžiai ir kt.);

- mobiliųjų telefonų vagystes;

Išskirtini keli nusikaltėlių veiklos modeliai, tinkantys nusikalstami veikai atlikti tiek viešajame transporte, tiek minioje:

- vienas asmuo, viešajame transporte, tuo metu, kai susidaro spūstis, o transporto priemonė staigiai stabdo ar atlieka staigų manevrą, o visi transporto priemonėje esantys keleiviai sukonzentruoja dėmesį į išsilaikymą ant kojų, atlieka kišenvagystę, įkišdamas į aukos kišenę ar rankinę ranką. Tuo metu, kai inercijos jėga meta visą minią į kitą pusę, ranka su pagrobtu daiktu ištraukiama;

- du ar trys vyriškiai (grobimo veiksmą paprastai atlieka vienas vykdytojas) sudaro nedidelį susigrūdimą ties įlipimu ar išlipimu iš transporto priemonės ar ties didelio žmonių srauto susiaurėjimu (pvz., turguje). Minia susispaudžia. Tuo metu kai kiekvienas minioje esantis žmogus galvoja kaip ko nors nesumindyti ar nebūti sumindytam, ar patekti į transporto priemonę, ar išlipti iš jos, atliekama kišenvagystė;

- dalyvaujant moteriai. Jei žmonių viešajame transporte ne tiek daug, kad galima būtų inicijuoti grūstį, vyriškis ir moteris suvaidina jau įvykusią kišenvagystę ar šiaip barnį. Toks vaidinimas paveikia visus. Kol dėmesys sukonzentruotas į vaidinančius, kitas kišenvagis atlieka grobimą;

- vienas kišenvagis stumteli kitą į minią žmonių, tas krenta, remdamasis į žmonių masę, spėdamas atlikti grobimo veiksmą iš kišenės;

- asmuo, kišenvagystes atliekantis perpjauant aštriu daiktu kišenę ar rankinę, prisispaudžia prie aukos (tuo metu kalba mobiliuoju telefonu ar kitaip rodo, kad jis užsiėmęs, todėl auka nenori pakrutėti, ištraukti prispaustą rankinę, bijodama sutrukdyti kišenvagiui) ir atlieka grobimą perpjaudamas skutimosi peiliuku, žiedu su aštria briauna ar kitu aštriu įrankiu rankinę bei išimdamas vertingą daiktą;

---

²⁵ Гуров А.И. Профессиональная преступность: прошлое и современность. – М.: Юрид.лит., 1990. – С. 142

- vienas asmuo įlipa į viešąją transporto priemonę, suvaidina, kad apsiriko ir įlipo ne į jam reikiamą, braunasi prie išėjimo per minią ir tuo metu atlieka kišenvagystės veiksmą.²⁶

1.3. Kišenvagysčių determinantės

Žmogaus gyvenimą daugeliu atvejų apsprendžia du faktoriai:

- poreikiai;
- galimi poreikių patenkinimo būdai.

Žmogaus poreikiai yra biologiškai pagrįsti, o biologinis pagrindas turi tam tikras ribas. Visuomenė iš šio pagrindo formuoja poreikių konfigūracijas, kurios dar vadinamos poreikių hierarchija arba vartojimo standartais. Žmogus, gyvendamas visuomenėje, priima (kartais net nesąmoningai) vyraujančius vartojimo standartus. Visuomenėje šie standartai vaidina pakankamai ryškų vaidmenį:

- viena vertus, kuo standartai aukštesni, tuo aktyvesni žmonės ir tuo dinamiškiau vystosi ekonomika ir visuomenė apskritai;

- kita vertus, kuo aukštesni vartojimo standartai, tuo sudėtingiau patenkinti visų arba bent daugelio visuomenės narių vartojimo poreikius;

Neatsitiktinai valstybėse su dinamiškai besivystančia ir stipria ekonomika aukštas nusikaltimų ir savižudybių lygis. Nusikaltimų nuosavybei atžvilgiu idealia galima laikyti visuomenę, kurioje visi viską turi ir niekas nieko nesiekia. Deja, ekonominis idealas yra visiškai kitoks - žmonės nepatenkinti ir visą laiką stengiasi surasti būdų, kaip pralobti.²⁷ Jei šis procesas tampa nekontroliuojamas, visuomenė gali atsidurti prie totalinės kriminalizacijos ribos. Dėl šios priežasties ta pati visuomenė turi ieškoti pusiausvyros tarp stagnacijos ir totalinės kriminalizacijos.

Teigiama, jog bendrosios nusikaltimų nuosavybei determinantės kyla iš visuomenės sluoksnių vystymosi netolygumo ir prieštaravimo, nepalankių ekonominių tendencijų. Tačiau visų pirma šios determinantės kyla iš socialinės-dvasinės asmenybės sferos trūkumų, socialinių institutų disfunkcijos.

Determinančių (priežasčių ir aplinkybių), veikiančių turtinį nusikalstamumą apskritai, tiek kišenvagystes konkrečiai, yra daug ir įvairių. B.Cholst²⁸ nusikalstamumo determinantes skirsto į:

- socialines – ekonomines;
- kultūrines;
- šeimos problemų;

---

26 Кошеваров Е.Н. Криминальная психология. Карманники. <http://www.psyperm.narod.ru/S87.htm> // prisijungimo laikas 2008-07-24.

27 Pastebėtina, jog turtinių nusikaltimų determinacijos pagrindinis kriterijus yra ne tiek pats materialinių asmens poreikių patenkinimo laipsnis, kiek šių poreikių patenkinimo skirtumas tarp skirtingų socialinių grupių.

28 Холыст Б. Криминология. Основные проблемы. – Москва, 1980. С. 96-143.

- mokyklinio ugdymo problemų;
- darbo aplinkos problemų;
- psichikos bruožų patologijos;
- aukos sindromo.

Tuo tarpu N.Beliajevas, I.Volgareva ir N.Kropačiovas nusikalstamumo priežastingumą aiškina per „nusikalstamo elgesio“²⁹ priežastingumą. Jie teigia, kad nusikalstamo elgesio“ faktoriai, bendrai lemiantys tokį elgesį, yra du: asmenybės formavimosi sąlygos, lemiančios asmens moralinių nuostatų susiformavimą ir konkrečios situacijos, kuriose tos asmens moralinės nuostatos gali pasireikšti³⁰. Nusikalstamumo determinantes, lemiančias asmenybės formavimąsi, šie autoriai įvardija taip:

- socialinės – psichologinės asmenybės formavimosi sąlygos bei „nusikalstamo elgesio“ motyvacija;

- socialinė aplinka;
- konkrečios gyvenimo situacijos.

Determinantes pagal socialinio poveikio vienalytiškumą V.Kurdriavceva ir E.Emirova skirsto į:

- ekonomines;
- politines;
- teises;
- socialines-psichologines;
- organizacinio pobūdžio;
- techninio pobūdžio,³¹

ir pateikia šių determinančių sąrašą.

Ekonominės determinantės:

- ekonominė krizė kaip daugelio socialinių vertybių nestabilumo pagrindas (pereinamieji laikotarpiai bet kurioje valstybėje sukelia socialinę dezorganizaciją, kuri yra rimtas kriminogeninis veiksnys);

- ekonominių reformų vykdymo ydingumas, pasireiškiantis staiga atsiradusiu žymiu vartojimo standartų ir socialinės kontrolės sistemos galimybių skirtumu bei visuomenės sluoksnių poliarizacija pagal pajamų lygį. Kuo toliau vienas nuo kito yra turtingumo ir skurdo "poliai", tuo didesnė socialinė įtampa ir tuo daugiau nuskurdusių žmonių yra pasirengę net primityviausiomis, neteisėtomis priemonėmis persikirstyti nuosavybę;³²

²⁹ Minėti autoriai pažymi, kad „nusikalstamas elgesys“ yra daug platesnė sąvoka nei „nusikaltimas“.

³⁰ Криминология: Учебник/Беляев Н.А., Волгарева И.В., Кропачев Н.М.– СПб.: Издательство С.Петербургского университета, 1992. С. 116.

³¹ Криминология/под. ред. Кудрявцева В.Н. и Эмирова Е.В. – Москва, 1999. С. 362.

³² Anot V.V.Lunejevo, tokioje situacijoje savanaudiški (negatyvia prasme) tampa ekonominiai, socialiniai ir net dvasiniai žmonių tarpusavio santykiai (Лунеев В.В. Мотивация преступного поведения. - Москва, 1991. С. 218)

- absoliutaus skurdo lygis, kuris nustatomas pagal materialinį aprūpinimo minimumą, būtiną asmens fiziologiniam egzistavimui. Visuomenės dalis, kurios pajamos yra netoli absoliutaus skurdo lygio, nevalingai atsiduria priverstinio kriminalinio aktyvumo, besiribojančio su būtinuoju reikalingumu, būklėje;

- nedarbas arba visuomenės narių darbinio užimtumo nebuvimas sudaro objektyvų pagrindą masiškai gauti lėšų pragyvenimui neteisėtu, nusikalstamu keliu, kadangi dažnai bedarbių socialinės apsaugos lygis faktiškai atitinka absoliutaus skurdo lygį.

Politinės determinantės:

- bendras politinis nestabilumas valstybėje, sąlygojantis nepasitikėjimą valdžios, o tuo pačiu ir teisėsaugos institucijomis;

- baudžiamosios politikos stabilumo ir kryptingumo turtinių nusikaltimų sferoje trūkumas;

- visuomenės abejingumas, nenoras bendradarbiauti su teisėsaugos institucijomis.

Teisinės determinantės:

- atsakomybę už turtinius nusikaltimus reglamentuojančių teisės normų komentarų trūkumas;

- baudžiamosios teisės ir civilinės teisės (bei atitinkamų teisės sričių norminių aktų) terminijos skirtumai (tarkime, turto sąvokos traktavimas baudžiamajame ir civiliniame kodeksuose skiriasi);

- lėtas už vagystes taikomų išimtinai baudžiamojo poveikio priemonių keitimas alternatyviomis, galinčioms bent kiek sumažinti vagysčių recidyvą, poveikio priemonėmis.

Socialinės – psichologinės determinantės:

- turtinių poreikių pirmavimas lyginant su asmeniui prieinamomis teisėtomis jų ekonominio patenkinimo galimybėmis;

- visuomenėje egzistuojantis prieštaravimas tarp oficialių elgesio normų ir faktinio visuomenės dalies elgesio;

- neigiamos savanaudiškos motyvacijos formavimas šeimoje, mokymosi vietoje, darbovietėje, žiniasklaidoje. Tokiu būdu formuojama antisociali asmenybė, orientuota išimtinai į materialinių gėrių kaupimą;

- bet kokių (net ir nusikalstamų) turtinių gėrių paskirstymo ir perskirstymo priemonių moralinis pateisinimas, susiformavusi vartotojiška atmosfera;

- interesų, poreikių, įpročių deformacija, pasireiškianti potraukiu alkoholizmui, narkotikams, azartiniam žaidimams bei sąlygojanti asmenybės degradavimą;

- kai kurių žiniasklaidos priemonių formuojamas romantiškas požiūris į nusikalstamą gyvenimo būdą ir moralę. Tai ypatingai veikia paauglius ir jaunimą, negatyvus socialinis elgesys jiems tampa patrauklus;

- žemas visuomenės solidarumo lygis atsakomybę už vagystes reglamentuojančių baudžiamųjų teisinių draudimų atžvilgiu.³³

- reali galimybė išvengti baudžiamosios atsakomybės už kišenvagystes dėl neaukšto šių nusikaltimų išaiškinamumo procento.

Organizacinio pobūdžio determinantės:

- nepakankamas teisėsaugos institucijų, ypač policijos aprūpinimas žmogiškaisiais ištekliais;
- neaukštas kišenvagysčių išaiškinamumo procentas;

Techninio pobūdžio determinantės:

- nepakankamas policijos aprūpinimas techniniais ištekliais;
- nepakankamos pastangos užkirsti kelia vogtų daiktų realizavimui;

Atskirai galima paminėti didelį nusikaltimų aukų elgesio viktimiškumą kišenvagysčių atvejais. Nukentėjusieji patys dažnai nesiima net elementariausių apsaugos nuo šio tipo nusikaltimų priemonių, veikia lengvabūdiškai ir neapdairiai.

Kaip matyti, visi minėti autoriai kaip vienas ir pagrindinių nusikalstamumo determinančių įvardija socialines. Kaip matysime iš vėliau autorės atlikto tyrimo, nusikalstamas kišenvagysčių veikas padariusių asmenų socialinės padėties duomenys, t.y. išsilavinimas, šeima, užsiėmimas tikrai lemiantys tokių veikų priežastingumo faktoriai.

---

³³ Tarkime, vogtų daiktų realizavimui galioja bendri ekonomikos dėsniai: kol yra paklausa, yra ir pasiūla. Asmenys be jokių svarstymų įsigytą vogtą daiktą, jei tik daiktas būtų pakankamai naujas ir jo kaina mažesnė ne parduotuvėje. Tokiu būdu visuomenėje pasireiškia ganėtinai didelė tolerancija vagystėms, vogtam turtui ir kitų asmenų teisių į nuosavybę ignoravimu.

2. KIŠENVAGYSČIŲ KRIMINOLOGINIS TYRIMAS

Tam, kad būtų galima gauti informacijos apie tiriamus procesus ir reiškinius bei pagal gautą informaciją juos koreguoti, atliekami moksliniai tyrimai. Gali būti taikomi įvairūs tyrimo metodai; tai priklauso nuo tyrimo pobūdžio. T.Rudzkis, R.Uscila, S.Starkus klasifikuoja kriminologinius tyrimus pagal: tiriamus objektus (bendrieji, rūšiniai, individualieji), pagal tyrimų mastą (globaliniai, lokaliniai), pagal tikslus ir atliekamos analizės išsamumą (žvalgybiniai (pilotažiniai), aprašomieji, analitiniai), pagal tyrimo objektų atrankos būdą (masiniai, atrankiniai), pagal tyrimo juridinę erdvę (vidaus, tarptautiniai).³⁴ B.Cholst kriminologinius tyrimus skiria į: konkretaus atvejo tyrimus, monografinius tyrimus (konkretaus atvejo tyrimai su daug kintamųjų), diagnostinius, aiškinamuosius, prognostinius.³⁵ N.Beliajevas, I.Volgareva ir N.Kropačiovas kriminologinius tyrimus skiria pagal: naudojamus teisės moksluose (lyginamasis metodas, loginis metodas, istorinis metodas, dokumentinis metodas) ir naudojamus kituose moksluose (stebėjimas, statistinis metodas, apklausa, ekspertinio vertinimo metodas, kontrolinės grupės, eksperimentas, sociometrija, testavimas).³⁶

2.1. Tyrimo metodai

Šiame darbe atliktas kriminologinis tyrimas pagrįstas dokumentų analize.³⁷ Informacija gauta iš dviejų šaltinių: Lietuvos teismų informacinės sistemos (toliau - Liteko) ir Kauno apskrities Vyriausiojo policijos komisariato Kauno miesto policijos komisariatų (toliau - Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatai).

Pasirinktas tyrimo laikotarpis 2005 m. sausio mėn. – 2008 m. birželio mėn. imtinai. Toks tyrimo laikotarpis pasirinktas dėl kelių priežasčių. Tyrimo laikotarpio pradžios momentas pasirinktas dėl to, kad tik nuo 2005 m. sausio mėn. pradėjo veikti Liteko duomenų bazė. Plėsti tyrimo laikotarpio pradžią ir atsisakyti Liteko duomenų bazės informacijos netikslinga, nes ten esantys duomenys vertingi vien dėl to, kad galima sudaryti tiriamo objekto dokumentų generalinę aibę. Be to, kadangi Liteko duomenų bazėje yra pateikiami nuosprendžiai, tokie dokumentai yra objektyvūs, galima aukšta analizės kokybė. Liteko duomenų bazės, kaip informacijos šaltinio, privalumais galima įvardinti jau minėtą duomenų objektyvumą bei generalinės aibės sudarymo galimybę. Deja, tikėtina, kad sudaryta generalinė aibė nėra visiškai tiksli dėl sistemoje pateiktų duomenų įvesties klaidų. Pažymėtina, kad nuosprendžiuose

³⁴ Rudzkis T., Starkus S., Uscila R. Metodinis leidinys "Kriminologinių tyrimų metodika" // LTA, Vilnius 2000.

³⁵ Холыст Б. Криминология. Основные проблемы. – Москва, 1980. С. 96-143.

³⁶ Криминология: Учебник/Беляев Н.А., Волгарева И.В., Кропачев Н.М.– СПб.: Издательство С.Петербургского университета, 1992. С. 15

³⁷ Dokumentų analizė – tai toks pirminės informacijos rinkimo metodas, kai informacija renkama iš įvairių (ne tik rašytinių) dokumentų.

plačiai pateikiama informacija apie kišenvagystės įvykdymo būdą ir aplinkybes, be to, nuosprendžių išanginėje dalyje, vadovaujantis LR BPK 304 str. 4 p. yra pateikiami šie duomenys apie kaltinamąjį: vardas, pavardė, gimimo data ir vieta, asmens kodas, pilietybė, tautybė, gyvenamoji vieta, išsilavinimas, šeiminė padėtis, duomenys apie teistumą ir kitokie duomenys apie jį, turintys reikšmės bylai. Tokių duomenų gausa leidžia atrinkti informaciją apie nusikalstamą veiką padariusio asmens amžių, išsislavinimą, tautybę, šeiminę padėtį, teistumą ir kitus tyrimui atlikti svarbius momentus. Tačiau nuosprendžiuose nepateikiama informacija apie nukentėjusįjį, todėl tyrimo viktimologinei kryptčiai vystyti čia duomenų nėra, išskyrus tokius duomenis kaip nukentėjusiojo lytis, o taip pat duomenis, susijusius su nusikalstamos veikos padarymu (nukentėjusysis buvo apsvaigęs nuo alkoholio ar ne ir pan.).

Kitas informacijos šaltinis yra Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų nusikalstamų veikų registracijos duomenys. Šie duomenys vertingi tuo, kad jie konkrečioje teritorijoje apima visas kišenvagystes, registruotas šių policijos komisariatų, todėl taip pat galima sudaryti tiriamo objekto generalinę aibę. Be to, šiuose duomenyse yra informacija apie nukentėjusįjį, kadangi būtent nukentėjusysis kreipiasi į policijos instituciją dėl padarytos nusikalstamos veikos jo atžvilgiu. Tačiau čia daugumoje atvejų nėra informacijos apie nusikalstamą veiką padariusį asmenį (dauguma atvejų nusikalstamą veiką padaręs asmuo nenustatomas), todėl, kaip jau minėta, šis informacijos šaltinis daugiau skirtas tyrimo viktimologinei kryptčiai vystyti.

Duomenims iš informacijos šaltinių gauti pasirinktas testavimo metodas³⁸. Buvo sudaryti du testo variantai (Liteko ir Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų) duomenims gauti (1 ir 2 priedai), kuriuose klausimai iš dalies dubliuojasi, tačiau yra ir tik atskiriems variantams būdingų klausimų.

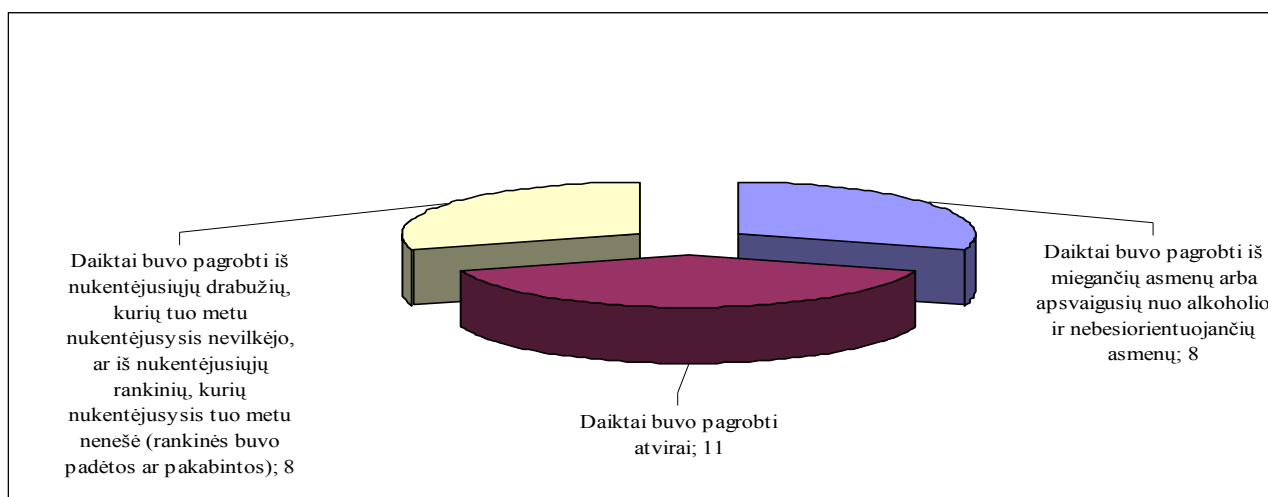
Duomenys buvo atrenkami tokiu principu: Liteko duomenų bazėje yra įkeliami teismų procesiniai dokumentai, kurie klasifikuojami vadovaujantis Teismų tarybos 2004-12-17 nutarimu Nr. 306 patvirtinta Teismo proceso bylų kategorijų bei procesinių sprendimų šiose bylose kategorijų priskyrimo ir žymėjimo tvarka³⁹. Vadovaujantis šia tvarka, kiekvienas teismo procesinis dokumentas, atsižvelgiant į jo esmę, išskiriamas pagal kategorijas. Kaip atskira kategorija išskirta kišenvagystė. Liteko duomenų bazėje buvo peržiūrėti visi teismų procesiniai dokumentai 2005 m. sausio mėn. – 2008 m. birželio mėn. imtinai (toliau - tiriamu laikotarpiu), kurie priskirti kišenvagystės kategorijai pagal anksčiau minėtą klasifikaciją. Rasta iš viso 368 baudžiamųjų bylų, kuriose asmenys buvo kaltinami nusikalstamos veikos, numatytos LR BK 178 str. 2 d. ir įvardytos kaip kišenvagystė, padarymu. Peržvelgus šias bylas, rasta 142 nuosprendžiai ir teismo baudžiamieji įsakymai. Tai visos

---

³⁸ Testavimas – tai toks pirminės informacijos rinkimo metodas, kai respondentui pateikiami standartizuoti klausimai ir užduotys, turintys fiksuotas galimų atsakymų reikšmes.

³⁹ Teismų tarybos 2004-12-17 nutarimu Nr. 306 patvirtinta Teismo proceso bylų kategorijų bei procesinių sprendimų šiose bylose kategorijų priskyrimo ir žymėjimo tvarka.

tiriamu laikotarpiu teismų išnagrinėtos kišenvagysčių bylos. Atsižvelgiant į kišenvagystės sampratą baudžiamojoje teisėje, nustatyta, kad dalis nusikalstamų veikų kvalifikuota neteisingai, t.y. veika buvo įvardinta kaip kišenvagystė, tačiau šioje veikoje nebuvo kišenvagystės sudėties. Tokių bylų rasta 27. Šiose bylose teismai kišenvagystėmis pripažino veikas, kurios baudžiamoje teisėje nepripažįstamos kišenvagystėmis. Pastebėtina, kad teismai kišenvagystėmis pripažino 8 nusikalstamas veikas, kuriose daiktai buvo pagrobti iš miegančių asmenų arba apsvaigusiu nuo alkoholio ir nebesiorientuojančių asmenų⁴⁰, 11 veikų pripažino kišenvagystėmis, tais atvejais, kai nukentėjusiųjų daiktai buvo pagrobti iš nukentėjusiųjų drabužių kišenių, tačiau atvirai⁴¹, 8 nusikalstamas veikas pripažino kišenvagystėmis, tais atvejais, kai daiktai buvo pagrobti iš nukentėjusiųjų drabužių, kurių tuo metu nukentėjusysis nevilkėjo, ar iš nukentėjusiųjų rankinių, kurių nukentėjusysis tuo metu nenešė (rankinės buvo padėtos ar pakabintos).⁴² (1 paveikslas)

1 paveikslas. Neteisingos kišenvagysčių kvalifikacijos pagrindai

Kadangi iš 142 ištirtų bylų, 27 bylose teismai neteisingai kvalifikavo nusikalstamą veiką, o tai sudaro 19 proc., darytina išvada, kad apylinkių teismų teisėjai turi kelti savo kvalifikaciją, jie turi būti mokomi išskirti kišenvagystes iš kitų vagysčių rūšių.

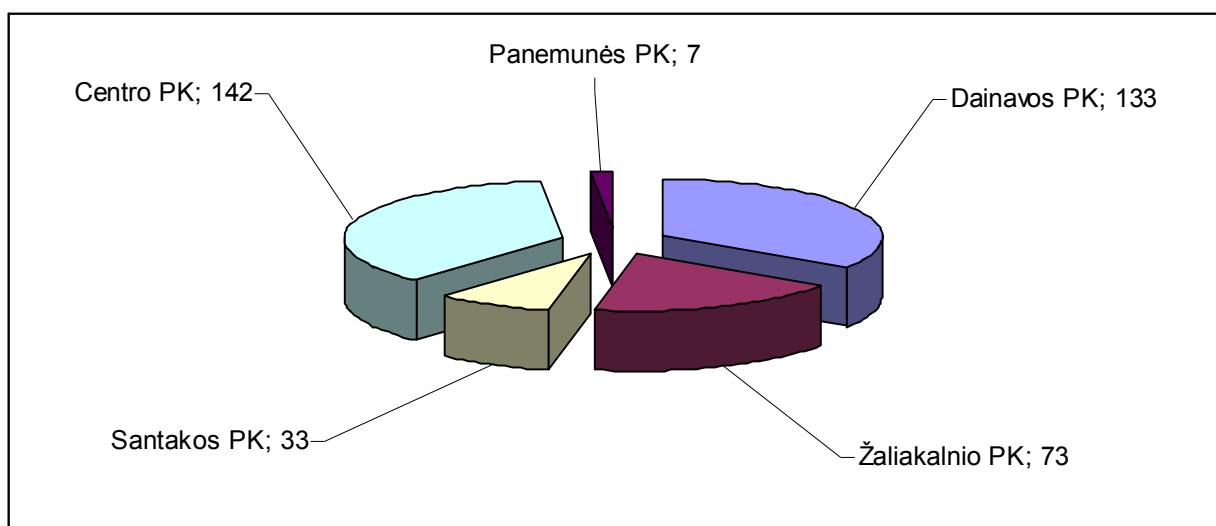
⁴⁰ Pavyzdžiui, asmuo nuteistas už kišenvagystę, o jo veika aprašyta taip: „Kaltinamasis A.V. 2007 m. vasario 27 d. apie 2.40 val., būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, kas turėjo įtakos nusikalstamos veikos padarymui, Kaišiadorių geležinkelio stotyje (J.Misiūno a. 1, Kaišiadorys) slapta iš **miegančio** J.J. striukės kišenės ištraukė ir pagrobė J.J. priklausančią mobilaus ryšio telefoną „Nokia 6100“ su SIM kortele ir pakrovėją, t.y. viešoje vietoje pagrobė svetimą turtą iš asmens drabužių ir nukentėjusiajam J.J. padarė 140 Lt turtinę žalą“.

⁴¹ Pavyzdžiui, asmuo nuteistas už kišenvagystę, o jo veika aprašyta taip: „Nepilnametis A.G. padarė šią nusikalstamą veiką – 2006 m. kovo 2 d. apie 17 val., būdamas prie Šimonio gatvės 16-ojo namo Kupiškyje, įvykdė kišenvagystę: iš nukentėjusiojo nepilnamečio J.B. striukės kišenės **atvirai**, viešoje vietoje, pagrobė svetimą turtą – mobiliojo ryšio telefoną „NOKIA 3100“ 129,00 Lt vertės, priklausančią E.B., savo veiksmis E.B padarė 129,00 Lt turtinę žalą“.

⁴² Pavyzdžiui, asmuo nuteistas už kišenvagystę, o jo veika aprašyta taip: „Kaltinamasis M.L. 2006 m. rugsėjo 25 d. apie 14 val. 10 min., būdamas parduotuvės „Rimi“, esančios Šilutės pl.62, Klaipėdos m., apsaugos darbuotojų tarnybinėse patalpose, parduotuvės apsaugos darbuotojai J.L. rašant protokolą, iš pastarajai priklausančios **rankinės, padėtos ant stalo greta jos**, atitraukęs rankinės užtrauktuką, pagrobė piniginę 100 Lt vertės su joje buvusiais 40 Lt, tačiau nusikalstamos veikos nebaigė dėl priežasčių, nepriklausančių nuo jo valios, nes užtraukiant rankinės užtrauktuką buvo pastebėtas J.L. Tokiu būdu M. L. pasikėsino pagrobti J.L. priklausančią turtą už 140 Lt“.

Visos kitos bylos iš rastų Liteko duomenų bazėje arba neišnagrinėtos, arba klaidingai suvesta bylos kategorija. Darytina prielaida, kad atsakingi teismų darbuotojai į Liteko duomenų bazę įvesdami duomenis galėjo padaryti techninių klaidų, todėl tam tikra dalis kišenvagysčių bylų priskirtos kitoms kategorijoms.

Kita tyrimo kryptis buvo pasirinkta duomenims gauti iš Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenų bazės. Buvo peržiūrėtos visos vagysčių bylos tiriamu laikotarpiu ir iš jų išskirtos visos kišenvagystės. Kauno apskrities VPK Kauno miesto Centro PK rastos 142 kišenvagysčių bylos, Kauno apskrities VPK Kauno miesto Panemunės PK rastos 7 kišenvagysčių bylos, Kauno apskrities VPK Kauno miesto Santakos PK rastos 33 kišenvagysčių bylos, Kauno apskrities VPK Kauno miesto Žaliakalnio PK rastos 73 kišenvagysčių bylos, Kauno apskrities VPK Kauno m. Dainavos PK rastos 133 bylos, kuriose asmenys yra kreipęsi į policiją dėl jų atžvilgiu įvykdytų kišenvagysčių (2 paveikslas).

2 paveikslas. Registruotos kišenvagystės Kauno mieste laikotarpiu nuo 2005 m. sausio mėn. iki 2008 m. birželio mėn. imtinai (absol. skaič.)

Tyrimo laikotarpiu iš visų rastų kišenvagysčių bylų, 13 atvejų ikiteisminis tyrimas nutrauktas, 334 atvejais ikiteisminis tyrimas atliekamas, 43 atvejais ikiteisminis tyrimas pabaigtas, byla perduota teismui nagrinėjimui.

Kaip matyti, vien Kauno mieste per tiriamąjį laikotarpį užregistruota daugiau kišenvagysčių nei visoje Lietuvoje per tyrimo laikotarpį išnagrinėta baudžiamųjų bylų, kuriose asmenys buvo kaltinami nusikalstamos veikos, numatytos LR BK 178 str. 2 d. ir įvardytos kaip kišenvagystė, padarymu. Atkreiptinas dėmesys, kad Kauno mieste yra didelis gyventojų skaičius⁴³. Manytina, kad Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenys yra atspindintys, bet kurio didesnio

⁴³ Kauno mieste gyvena 10,5 proc. visų Lietuvos gyventojų. 2008 m. liepos 1 d. gyventojų skaičius Kaune – 353800, gyventojų tankumas 1 km² – 2253. <http://www.kaunas.lt/page/index/296>. Prisijungimo laikas 2008-11-13.

Lietuvos miesto bendras kišenvagysčių tendencijas, todėl tyrimas atliktas vieno miesto teritorijoje, koncentruojant dėmesį į visas teritorijoje tiriamu laikotarpiu įvykdytas kišenvagystes.

Tyrimo duomenys buvo suvesti į Excel programą, koduoti ir susisteminti. Tyrimo rezultatai tikslūs, nes buvo formuluojami uždari testo klausimai.⁴⁴ Informacija apdorota Excel programoje, jos pagalba pateikta vaizduojamoji medžiaga (schemos, diagramos ir pan.), kuri aprašyta analizės metodu, pateiktos išvados.

2.2. Kišenvagystės vieta, laikas, būdas ir objektas

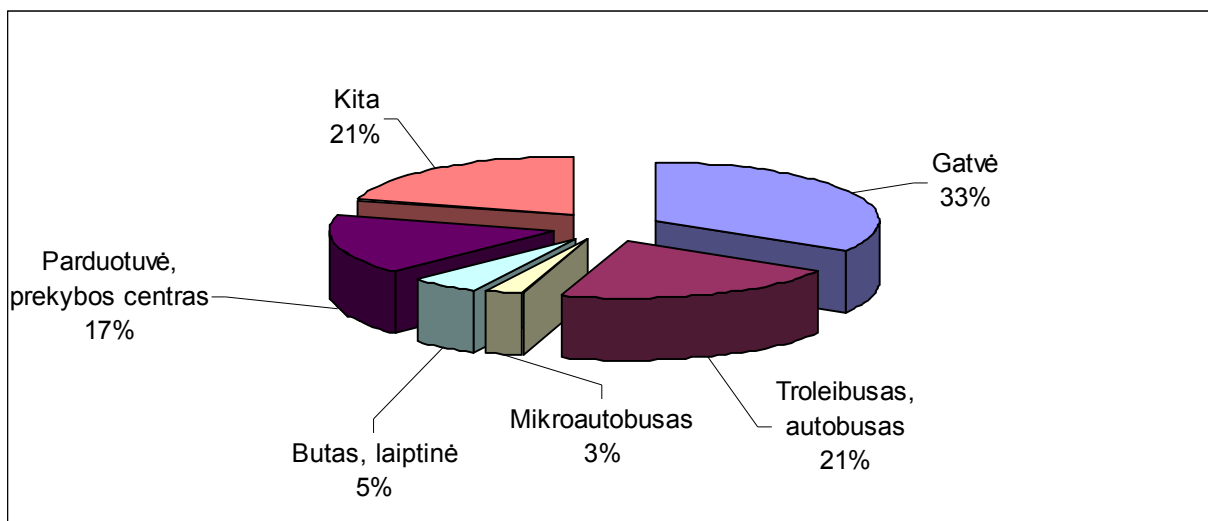
Šiame skyriuje nagrinėjami kišenvagysčių padarymo vietos ypatumai, kišenvagysčių padarymo laiko ypatumai, kišenvagysčių padarymo būdas, kišenvagysčių padarymo metu pagrobiamų daiktų ir jų vertės ypatumai. Šių požymių ištyrimas suteikia galimybę numatyti prevencijos priemones kišenvagystėms užkardyti.

Kišenvagysčių padarymo vieta.

Iš Liteko duomenų bazės tyrimo metu gautų duomenų matyti, kad kišenvagystės dažniausiai padaromos gatvėje (3 paveikslas). Gatvėje padaroma 33 proc. visų kišenvagysčių. Kaip bebūtų, gatvėje yra didžiausias asmenų srautas, todėl natūralu, kad šioje vietoje ir padaroma daugiausia visų kišenvagysčių. Kita vieta, kur padaroma daugiausia kišenvagysčių, yra viešasis transportas. Čia padaroma 24 procentai visų kišenvagysčių. Atliekant tyrimą kaip speciali viešojo transporto rūšis buvo išskirti mikroautobusai, nes pastaraisiais metais didelė masė žmonių naudojasi būtent šiuo visuomeniniu transportu, tačiau iš gautų duomenų matyti, kad kišenvagystės mikroautobusuose „nepopuliaros“, jų padaroma tik 3 procentai, tuo tarpu tradiciniu viešuoju transportu tapusiuose autobusuose ir troleibusuose padaroma net 21 procentas visų kišenvagysčių. Darytina prielaida, kad kišenvagiui patogiau „dirbti“, kai asmenys stovi (o taip dažniausiai būna troleibusuose ir autobusuose), be to šiose transporto priemonėse jiems yra paprasčiau pasišalinti nepastebėtiems. 17 procentų visų kišenvagysčių padaroma parduotuvėse ir prekybos centruose. Šiose vietose asmenys dažnai traukia iš rankinių pinigines ar laiko jas rankinėse, krepšiuose matomoje vietoje, todėl nusikaltėliams nesunku tokį turtą pavogti. Tik 5 proc. kišenvagysčių padaroma butuose, laiptinėse, kur paprastai įvykdoma didesnė dalis nusikalstamų veikų. Pastebėtina, kad butuose ar laiptinėse kišenvagystės 4 iš 8 atvejų, t.y. 50 proc., įvykdytos nukentėjusiajam ir nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui esant pažįstamiems. Likę 21 proc. kišenvagysčių padaroma kitose vietose, pvz.: turguje, kavinėse, baruose.

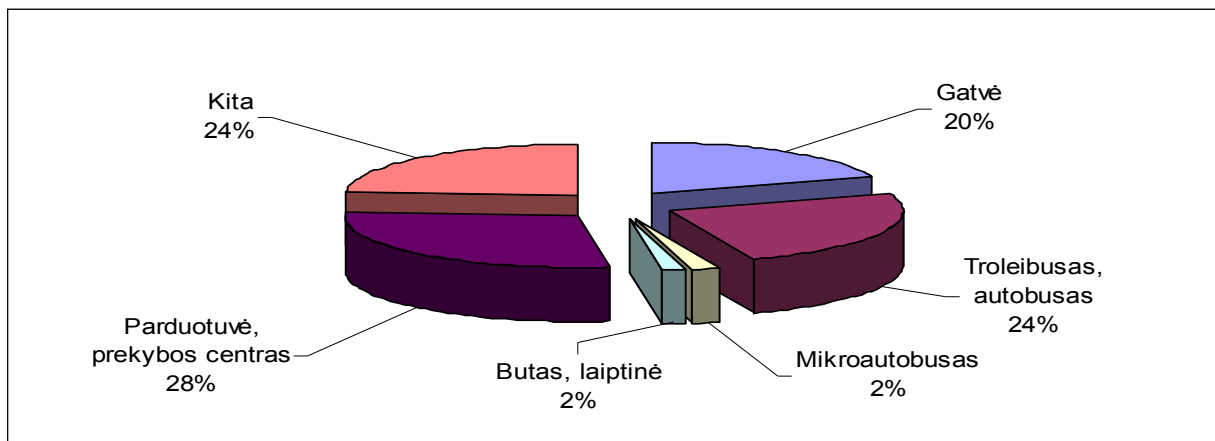
⁴⁴ Uždari testo klausimai yra tokie, kur respondentas negali pateikti savo paaiškinimo ar kito atsakymo į testo klausimą varianto, o privalo pasirinkti vieną iš testo autoriaus pasiūlytų variantų.

3 paveikslas. Kišenvagysčių padarymo vieta (Liteko duomenys (proc.))

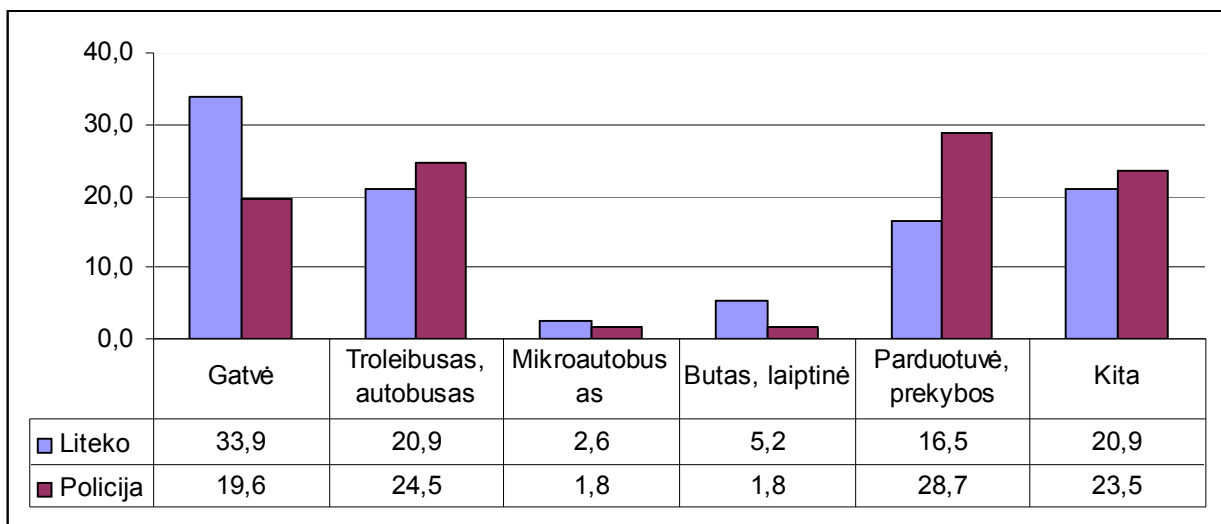
Panašūs duomenys gauti ir iš Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų užregistruotų kišenvagysčių atvejų.

Nustatyta, kad šio policijos komisariato veiklos teritorijoje parduotuvėse ir prekybos centruose padaroma daugiausia kišenvagysčių (28 proc.), gatvėje 20 proc. kišenvagysčių (šioje vietoje gauti skirtingi duomenys, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad tirtas vienas didžiausių Lietuvos miestų, kur gatvėse yra didelis srautas žmonių), troleibusuose ir autobusuose 24 proc., butuose, laiptinėse 2 proc., mikroautobusuose 2 proc., kitose vietose padaroma 24 proc., (4 paveikslas).

4 paveikslas. Kišenvagysčių padarymo vieta (Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenys (proc.))

Kišenvagysčių padarymo vietos skirtumai tarp Liteko duomenų bazės ir Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenų nedideli.

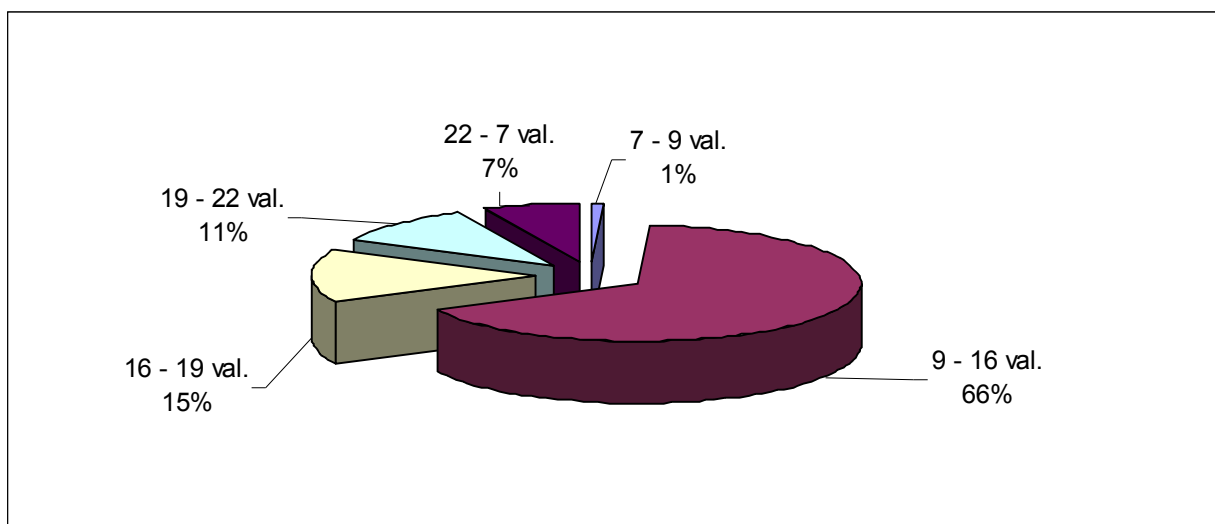

5 paveikslas. Kišenvagysčių padarymo vieta (Liteko ir Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenų palyginimas (proc.))

Pastebėtina, kad nemaža dalis visų kišenvagysčių atliekama būtent viešajame transporte ar minioje (gausesnio žmonių susibūrimo vietose), kadangi tai sudaro sąlygas kišenvagiui neatreipti į save dėmesio, „ištirpti minioje“, reikiamu atveju atsitraukti, pasislėpti, be to, su bendrininkais, nekrentant į akis, sudaryti nedidelės minios įspūdį.

Kišenvagysčių padarymo laikas.

Iš Liteko duomenų bazės tyrimo metu gautų duomenų matyti, kad kišenvagystės dažniausiai padaromos dienos metu.

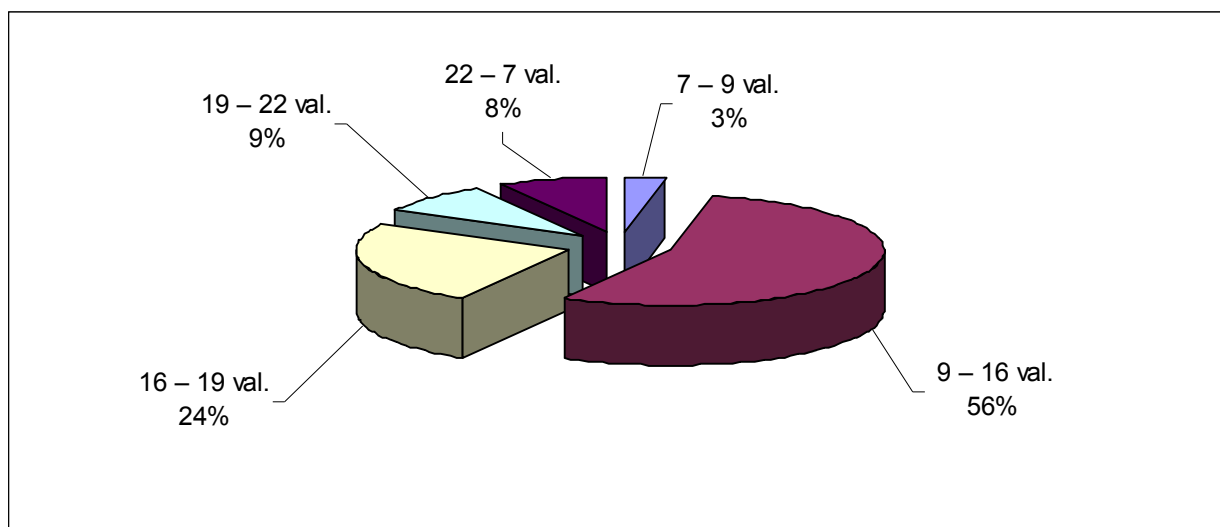

6 paveikslas. Kišenvagysčių padarymo laikas (Liteko duomenys (proc.))

Nors atrodytų, kad didžioji dauguma kišenvagysčių turėtų būti padaroma „piko“ metu, t.y. kada susidaro žmonių spūstys, tačiau tyrimo metu gauti duomenys rodo, kad daugiausia kišenvagysčių padaroma jau po rytinio „piko“ ir iki vakarinio „piko“, t.y. 66 proc. visų kišenvagysčių, kurios padaromos tarp 9 ir 16 val. dienos. Atrenkant duomenis specialiai buvo pasirinktas rytinio „piko“ ir

vakarinio „piko“ metas, ir buvo nustatyta, kad rytinio „piko“ metu padaroma vos 1 proc. kišenvagysčių, o vakarinio „piko“ metu padaroma 15 proc. kišenvagysčių. Žvelgiant į nusikalstamas veikas darančių asmenų gyvenimo būdą, nestebina, kad ryte šie asmenys ilsisi, todėl ir kišenvagysčių ryte yra padaroma mažiau. Beje, vakare, padaroma 11 proc. kišenvagysčių ir naktį, padaroma 7 proc. kišenvagysčių, kai tuo tarpu kitų nusikalstamų veikų, tarp jų ir vagysčių šiuo paros laiku padaroma daugiausiai.

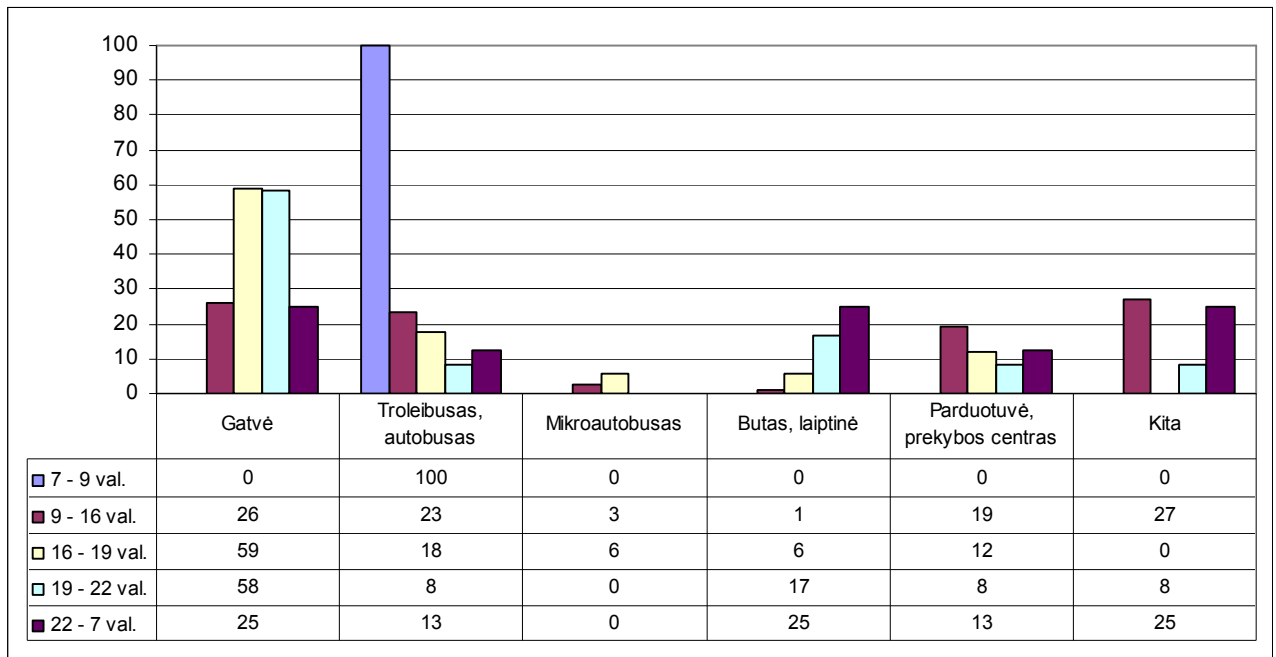
Iš Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų užregistruotų kišenvagysčių atveju matyti, kad gauti duomenys labai panašūs (7 paveikslas). Tik šiek tiek skiriasi kišenvagysčių padaromų dienos metu, ir padaromų vakare, santykis.

7 paveikslas. Kišenvagysčių padarymo laikas (Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenys (proc.))

Žvelgiant į kišenvagysčių padarymo vietas bei laiko santykį (8 paveikslas), matyti, kad gatvėje kišenvagystės dažniausiai padaromos vakare tarp 16-19 val. ir 19-22 val. (58 ir 59 procentai), tuo tarpu dieną ir naktį kišenvagysčių gatvėje mažiau (26 ir 25 proc.). Rytinio „piko“ metu gatvėje kišenvagysčių nepasitaiko, visos rytinės kišenvagystės įvykdomos troleibusuose ar autobusuose. Pastebėtina ir tai, kad vakare ar naktį kišenvagystės dažniau įvykdomos butuose, laiptinėse. Kaip jau minėta, šiose vietose dažniau nusikalstama pažįstamų asmenų atžvilgiu, kartu vartojant alkoholį ar kitoje bendroje veikoje. Kitose vietose (turgūs, geležinkelio ir autobusų stotys, kavinės, barai) kišenvagystės dažniau padaromos dienos metu bei naktį.

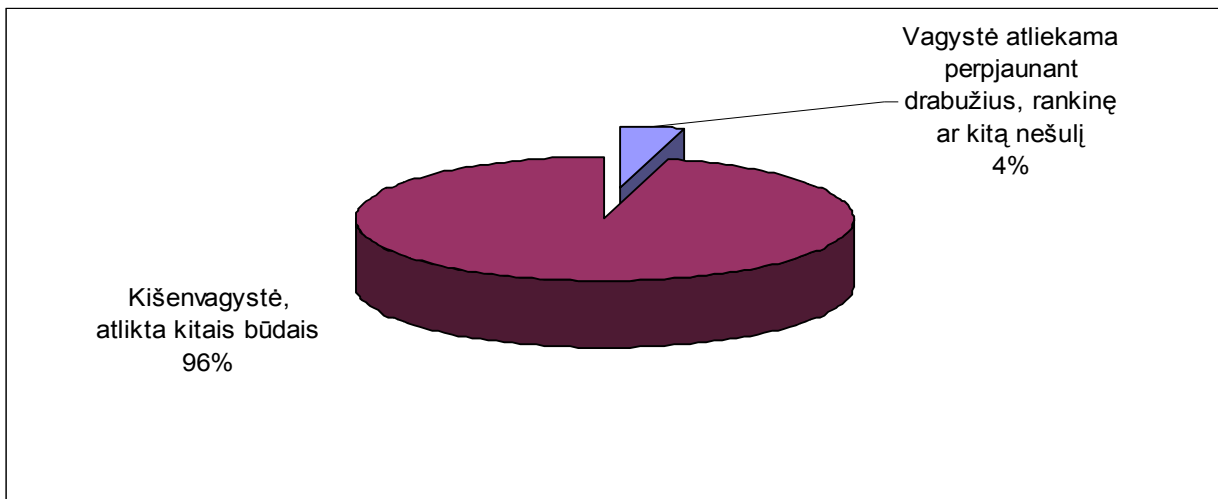
8 paveikslas. Kišenvagysčių padarymo vietos bei laiko santykis (Liteko duomenys (proc.))

Kišenvagystės būdas.

Kriminologinėje literatūroje⁴⁵ kaip vienas iš kišenvagystės būdų nurodomas turto pagrobimas aštrių daiktų perpjaunant rankinę ar kišenę ir tokiu būdu patenkant iki grobiamų daiktų. Tačiau tyrimo metu, nors buvo tiriama tokių veikos požymių buvimas, Liteko duomenų bazėje nebuvo nustatyta, t.y. visi 100 proc. kišenvagysčių atliktos ne perpjaunant rankinės ar kišenės, o kitais būdais. Iš tokių duomenų galima daryti dvi prielaidas: 1) asmenų, kurie kišenvagystės metu naudotų aštrius daiktus, kad perpjauti kišenę ar rankinę, nėra; 2) asmenys, kurie kišenvagystes atlieka tokiu būdu, neišaiškinami.

Tuo tarpu, iš Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų registruotų kišenvagysčių matyti (9 paveikslas), kad dalis, tiesa nedidelė, vos 4 proc., kišenvagysčių padaroma aštrių daiktų perpjaunant rankinę ar kišenę ir tokiu būdu patenkant iki grobiamų daiktų.

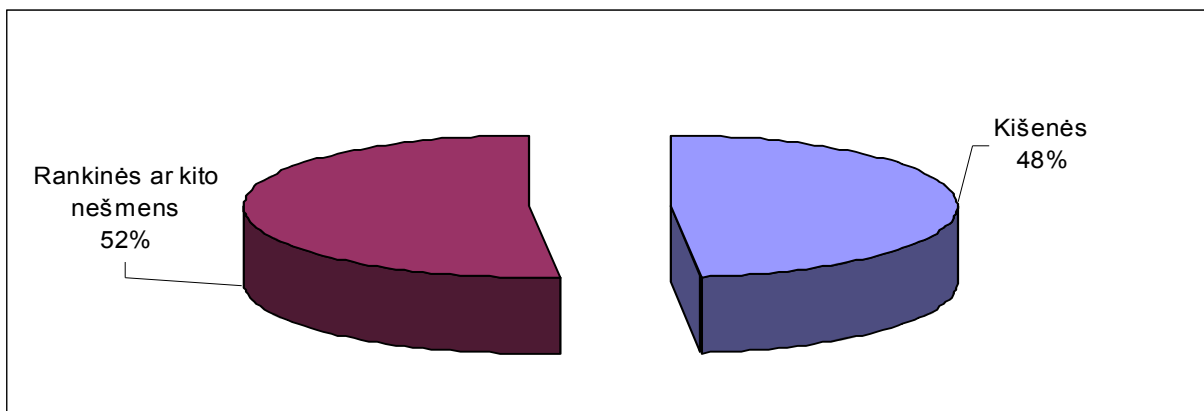
⁴⁵ Гуров А.И. Профессиональная преступность: прошлое и современность. – М.: Юрид.лит., 1990. – С. 142

9 paveikslas. Kišenvagysčių būdas (Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenys (proc.))

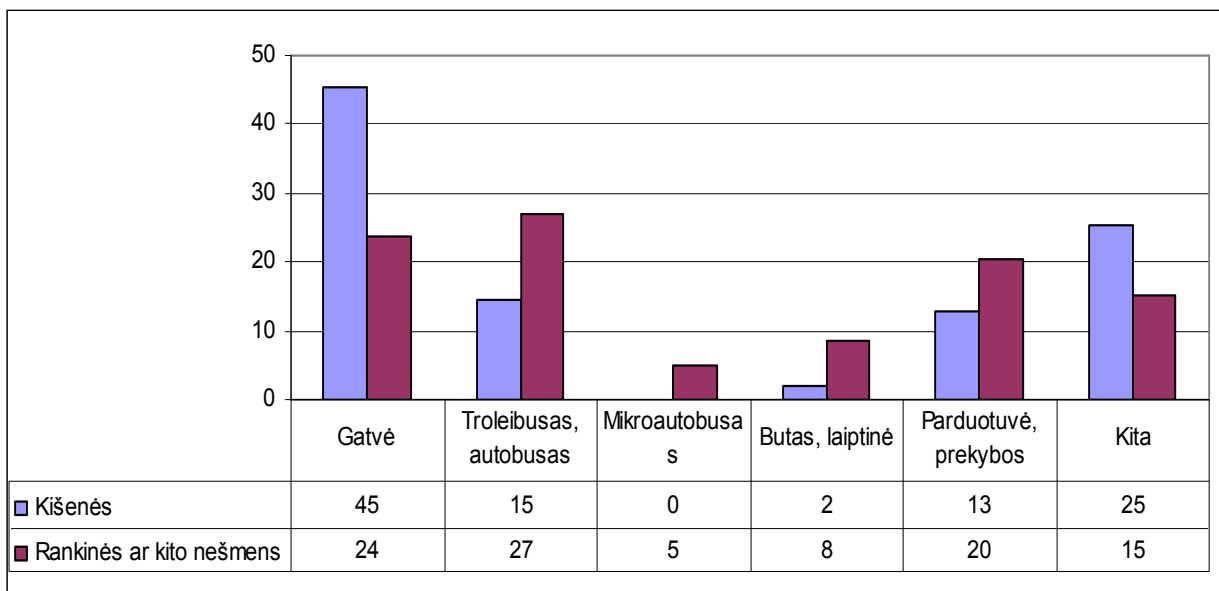
Tikėtina, kad dalis kišenvagių – profesionalų naudojami būtent tokiais kišenvagystės metodais, be to, dėl didelės patirties, tokius kišenvagius sunkiau nustatyti.

Autorės atlikto kriminologinio tyrimo metu tiriant kišenvagysčių skaičių iš kišenių ir iš rankinių bei kitų nešmenų, gauti bemaž vienodi rezultatai, t.y. iš kišenių vagiama 48 proc. atvejų, iš rankinių ar kitų nešmenų vagiama 52 proc. atvejų.

10 paveikslas. Kišenvagysčių būdas: kišenė ir nešmuo (Liteko duomenys (proc.))

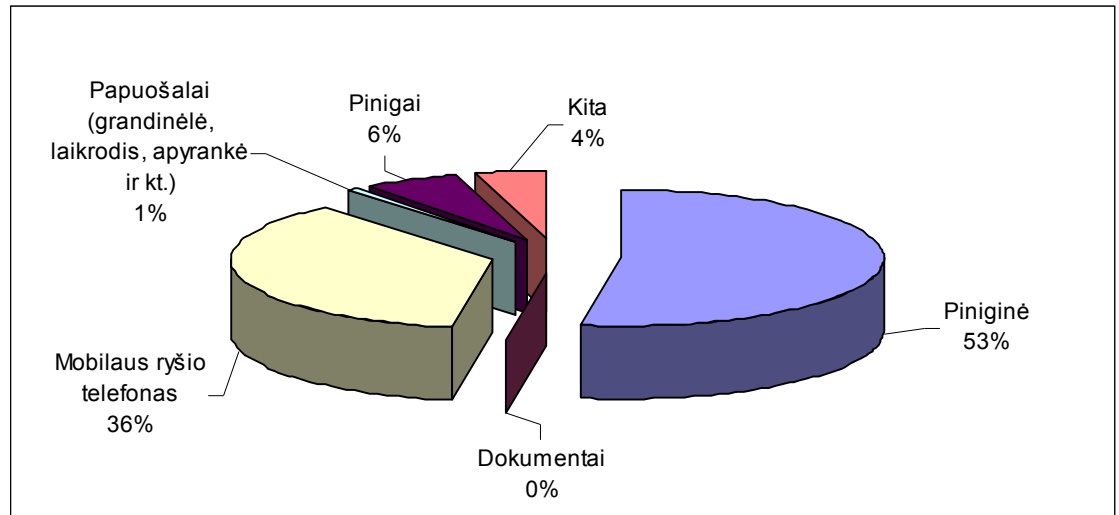
Žvelgiant į kišenvagysčių padarymo vietas bei kišenvagystės būdo santykį (11 paveikslas), matyti, kad gatvėje dažniau vagiama iš kišenių, tuo tarpu autobuse ir troleibusuose bei parduotuvėse ir prekybos centruose dažniau vagiama iš rankinių ar kitų nešmenų. Darytina išvada, kad tose vietose, kur žmonės yra arčiau vienas kito, susispaudę, stovintys eilėje, kišenvagiui paprasčiau vogti iš rankinės.

11 paveikslas. Kišenvagysčių padarymo vietos bei būdo santykis (Liteko duomenys (proc.))

Kišenvagystės objektas.

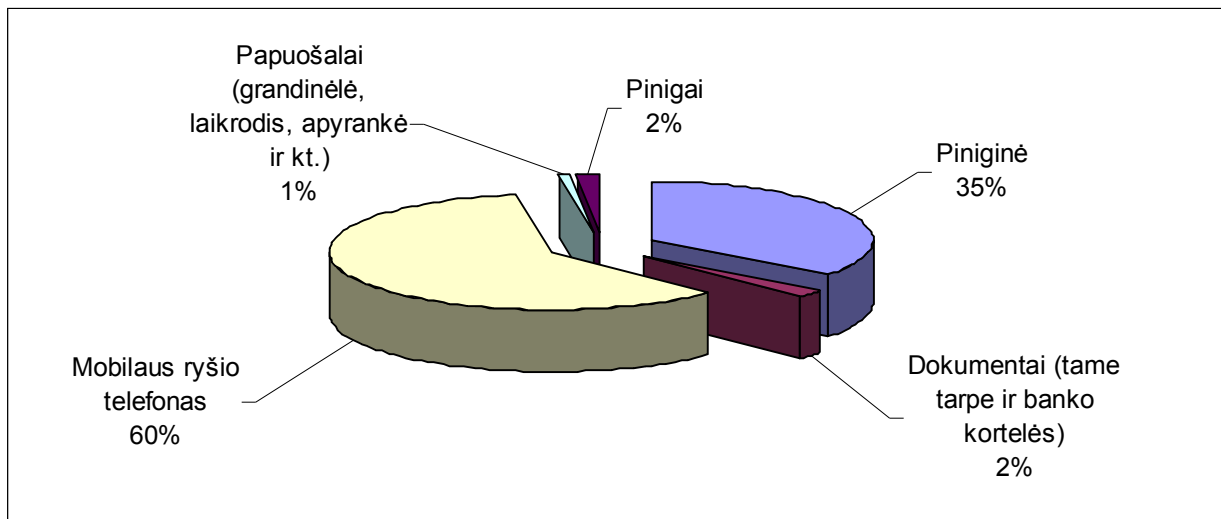
Kaip matyti iš autorės atlikto tyrimo metu gautų duomenų, dažniausiai vagiama nukentėjusiojo piniginė (53 proc.) (12 paveikslas). Tikėtina, kad nusikalstamą veiką darančio asmens tikslas yra pavogti pinigus, nes tai yra labiausiai likvidus turtas, jis neturi individualių požymių, todėl nėra problemos, kad bus pagautas su vogtu daiktu. Be to, pinigų nereikia realizuoti, t.y. ieškoti pirkėjo, kuris pirtų pavogtą daiktą. Kadangi tik pinigus, t.y. be piniginės, asmenys nešiojasi rečiau, todėl grynų pinigų kišenvagystės pasitaiko daug rečiau, vos 6 proc. iš viso skaičiaus. Sekantis kišenvagystės objektas po piniginės yra mobilus ryšio telefonas, kurių vagystės sudaro 36 proc. visų atvejų. Pastebėtina, kad atsiradus mobiliesiems telefonams, ir juos nešiojantis daugeliui žmonių, tai tapo vienu populiariausių kišenvagystės būdu pavagiamų daiktų. Tai lemia ir pakankamai dažnas asmenų naudojimas mobilus ryšio telefonais viešose vietose, todėl nusikaltėliai turi galimybę pastebėti į kurią kišenę ar kurioje vietoje į rankinę asmuo įsideda mobilus ryšio telefoną. Be to, mobilus ryšio telefoną nesunku realizuoti, todėl tokia „greita apyvarta“ taip pat vilioja nusikaltėlius.

12 paveikslas. Kišenvagystės metu pavogti daiktai (Liteko duomenys (proc.))

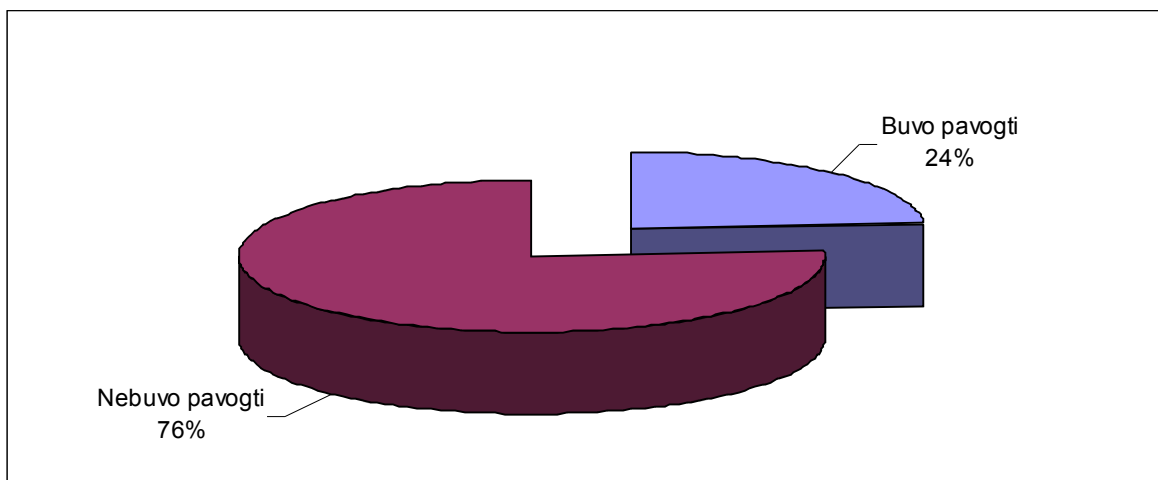
Tuo tarpu papuošalai, laikrodžiai, apyrankės retai tampa kišenvagystės objektu, vos 1 proc. visų atvejų. Tikriausiai tai lemia šių daiktų tiesioginį lietimąsi su nukentėjusių kūnu, todėl reikalingas ypatingas profesionalumas šiuos daiktus pagrobti slaptai. Be to, šiuos daiktus sunku realizuoti, ir dažnai jie nėra pakankamai didelės vertės, kad juos vogti. 4 procentai kišenvagysčių objektų sudaro kiti daiktai, t.y. fotoaparatai, vaizdo kameros, ir kt., kurie visais atvejais pavagiami iš rankinių. Autorės atlikto tyrimo metu buvo iškelta hipotezė, kad kišenvagysčių objektu yra ir asmens dokumentai, tačiau nebuvo nustatyta nė vieno atvejo, kada kišenvagystės metu buvo pavogti tik dokumentai, t.y. atskirai nuo piniginių. Tačiau kartu su pinigine dokumentai pavagiami gana dažnai (14 paveikslas), t.y. 24 proc. visų atvejų (asmens dokumentais šiuo atveju laikytini asmens pasas arba asmens tapatybės kortelė). Kitų dokumentų, pvz.: studento pažymėjimas, pensininko pažymėjimas, invalido pažymėjimas, bibliotekos skaitytojo pažymėjimas kišenvagystės metu pavagiama ir dažniau.

Panašūs duomenys gauti ir iš Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų (13 paveikslas). Tik skiriasi dažniausiai pavagiamų objektų – piniginių ir mobilus ryšio telefonų santykis, be to rečiau pavagiami gryni pinigai (kadangi gryni pinigai pavagiami pakankamai retai, tai nėra svarbus kriminogeninis veiksnys)

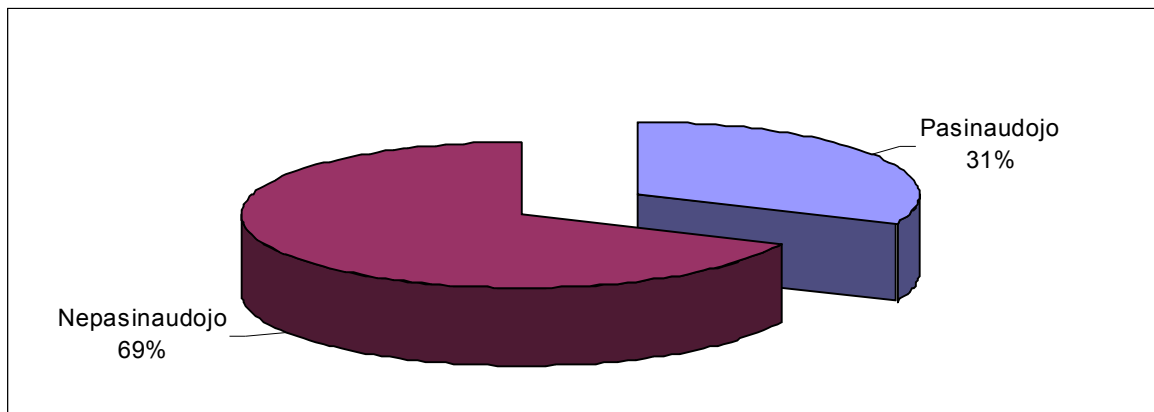
13 paveikslas. Kišenvagystės metu pavogti daiktai (Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenys (proc.))

Autorės atlikto tyrimo metu buvo kelta hipotezė, kad asmenys, kišenvagystės būdu vagiantys asmens dokumentus (14 paveikslas), gali būti susiję su tokių dokumentų prekyba, tačiau nebuvo nustatyta nė vieno tokio atvejo, kad kišenvagystės būdu pavogti asmens dokumentai buvo parduoti.

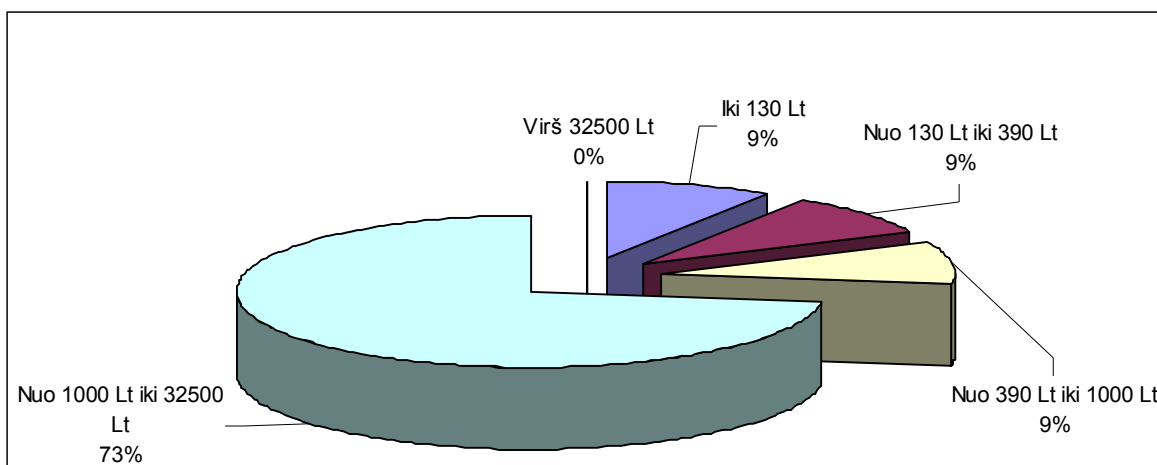
14 paveikslas. Kišenvagystės metu kartu su pinigine pavogti asmens dokumentai (Liteko duomenys (proc.))

Iš autorės atlikto tyrimo metu gautų duomenų matyti, kad kartu su pinigine gana dažnai (81 proc.) pavagiamos ir banko kortelės (15 paveikslas). Nusikaltėliai pavogtomis banko kortelėmis pakankamai dažnai pasinaudoja (31 proc.). Dažniausiai pasinaudojama perkant prekes parduotuvėse, atsiskaitant už jas pavogtomis bankų kortelėmis. Taip pat išgryninant pinigus bankomatuose. Tikėtina, kad asmenys dažnai pinigineje kartu su banko kortelėmis laiko ir šių kortelių PIN kodus, todėl nusikaltėliai turi realią galimybę kortelėmis pasinaudoti.

15 paveikslas. Kišenvagystės metu pagrobtų kortelių panaudojimas (Liteko duomenys (proc.))

Pastebėtina, kad dažnai nukentėjusysis patiria didesnę turtinę žalą, nusikaltėliui pasinaudojus banko kortele, nei kad realiai kišenvagystės metu (16 paveikslas). Autorės atlikto metu nustatyta, kad pasinaudojus banko kortelėmis dažniausiai patiriama virš 1000 Lt turtinė žala (73 proc.), tarp 390 Lt ir 1000 Lt 9 proc. atvejų, tarp 130 Lt ir 390 Lt 9 proc. atvejų, iki 130 Lt 9 proc. atvejų, virš 32500 Lt – nenustatyta.⁴⁶

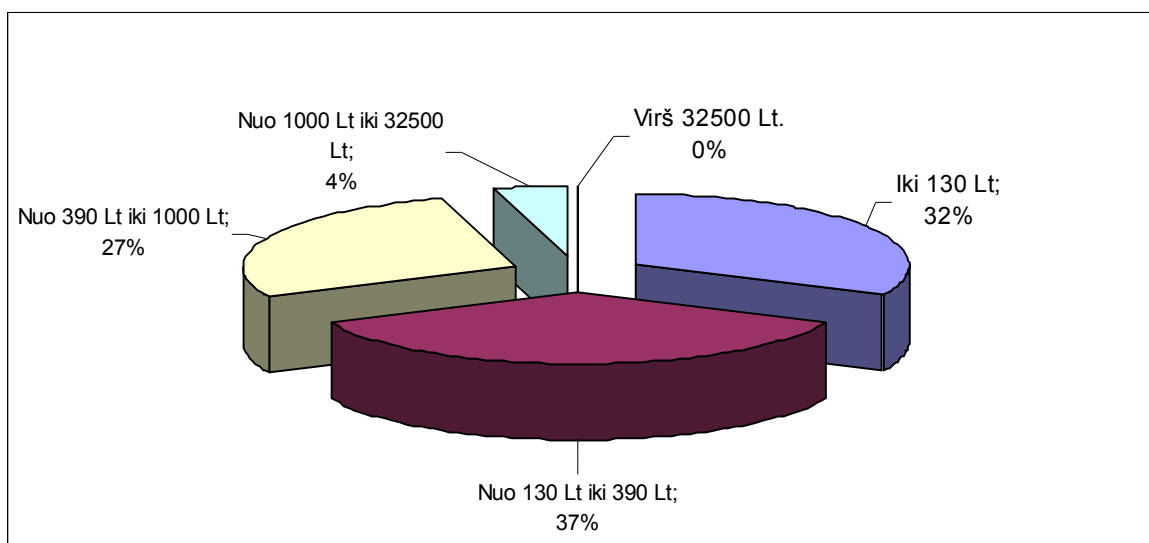

16 paveikslas. Kišenvagystės metu patirta turtinė žala, pasinaudojus banko kortelėmis (Liteko duomenys (proc.))

Tuo tarpu realiai pavogtų daiktų vertė, kišenvagystės metu, nukentėjusiojo vertinimu dažnai yra mažesnė. Autorės atlikto tyrimo metu nustatyta, kad kišenvagystės metu nukentėjusysis dažniausiai, 37 proc. visų atvejų, patiria nuo 130 iki 390 Lt žalą, t.y. nedidelės vertės turtą, vertinant iš baudžiamosios teisės pozicijų (17 paveikslas). Dažnai kišenvagystės metu padaroma ir dar mažesnė žala, siekianti iki 130 Lt, 32 proc. visų atvejų. Tačiau nedaug atvejų (27 proc.) skiriasi ir didesnės turtinės žalos

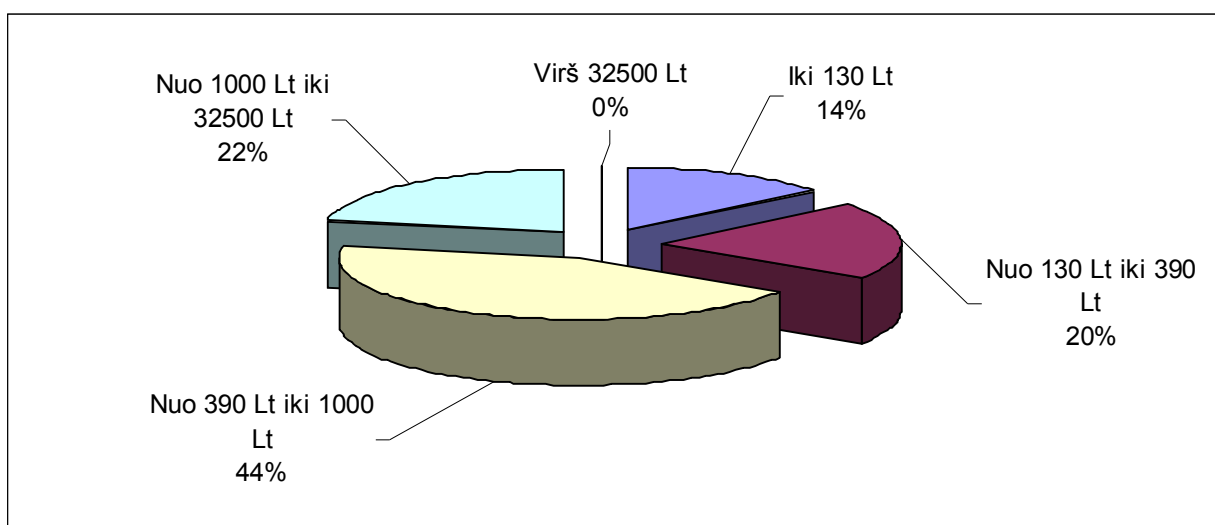
⁴⁶ Turtinės žalos skaičiavimo intervalai pasirinkti vadovaujantis LR BK 190 str. pateikiama turto verčių samprata, t.y. turtas yra didelės vertės, kai jo vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, ir nedidelės vertės – kai jo vertė viršija 1 MGL, bet neviršija 3 MGL dydžio sumos. 1000 Lt suma pasirinkta kaip tarpinė.

padarymas, t.y. intervale nuo 390 Lt iki 1000 Lt. Virš 1000 Lt netenkama tik 4 proc. visų atvejų. Didelės vertės turto netekimo atvejų tyrimo metu nenustatyta.

17 paveikslas. Turtinės žalos dydis (Liteko duomenys (proc.))

Visiškai skirtingi duomenys gauti iš Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų užregistruotų kišenvagysčių. Čia nukentėjusiųjų asmenų nurodomi turtinės žalos dydžiai daug didesni (18 paveikslas).

18 paveikslas. Turtinės žalos dydis (Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenys (proc.))

Registruojant kišenvagystės faktą Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatuose vos 14 proc. nukentėjusiųjų nurodė, kad patyrė iki 130 Lt turtinę žalą, 20 proc. nurodė, kad patyrė nuo 130 Lt iki 390 Lt turtinę žalą, 44 proc. nurodė, kad patyrė nuo 390 Lt iki 1000 Lt turtinę žalą, 22 proc. nurodė, kad patyrė nuo 1000 Lt iki 32000 Lt turtinę žalą. Tokie patirtos turtinės žalos dydžiai mažai tikėtini. Didesnė tikimybė, kad nukentėjusieji tiesiog padidino patirtos žalos sumą pinigine išraiška.

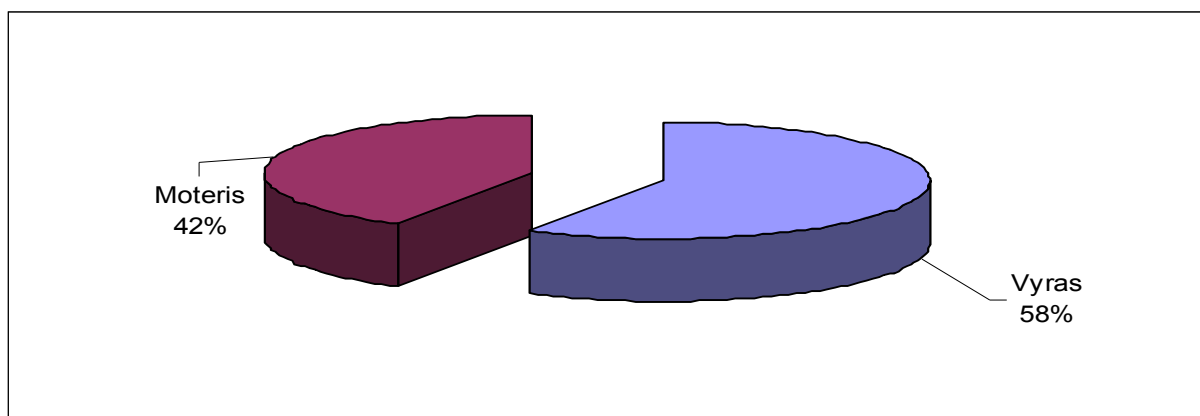
Vėliau, ikiteisminio tyrimo metu nustatinėjant patirtos žalos dydį, reiškiant civilinius ieškinius baudžiamosiose bylose, šios sumos mažėja.

2.3. Kišenvagio asmenybės kriminologinė charakteristika

Šiame darbo skyriuje bus nagrinėjamos tokios kišenvagystes padariusių asmenų kategorijos kaip lytis, amžius, išsilavinimas, šeimyninė padėtis, tautybė, užsiėmimas, kriminalinė karjera.

Kišenvagių pasiskirstymas pagal lytį.

Iš autorės atlikto tyrimo metu gautų duomenų matyti, kad vyrai padaro 58 proc., o moterys 42 proc. kišenvagysčių. Tokį kišenvagių pasiskirstymą pagal lytį lemia kišenvagysčių, kaip nusikalstamos veikos, pobūdis. Kišenvagiams nereikia fizinės jėgos, agresyvumo, tam tikrų prietaisų naudojimo, kuo labiau pasižymi vyrai, tuo tarpu emocinis stabilumas, psichologijos žinojimas, rankų miklumas labiau būdingi moterims, todėl autorės atlikto tyrimo metu gauti duomenys iš esmės skiriasi nuo Lietuvoje vyraujančios statistikos, kur moterys tyrimo laikotarpiu sudarė vidutiniškai tik 10,7 proc. lyginant su bendru asmenų, įtariamų (kaltinamų) nusikalstamų veikų padarymu, skaičiumi.⁴⁷ Pastebėtina, kad kaltinamų padarius visus nusikaltimus moterų procentas nuo 1990 m. nebuvo didesnis nei 14 proc.

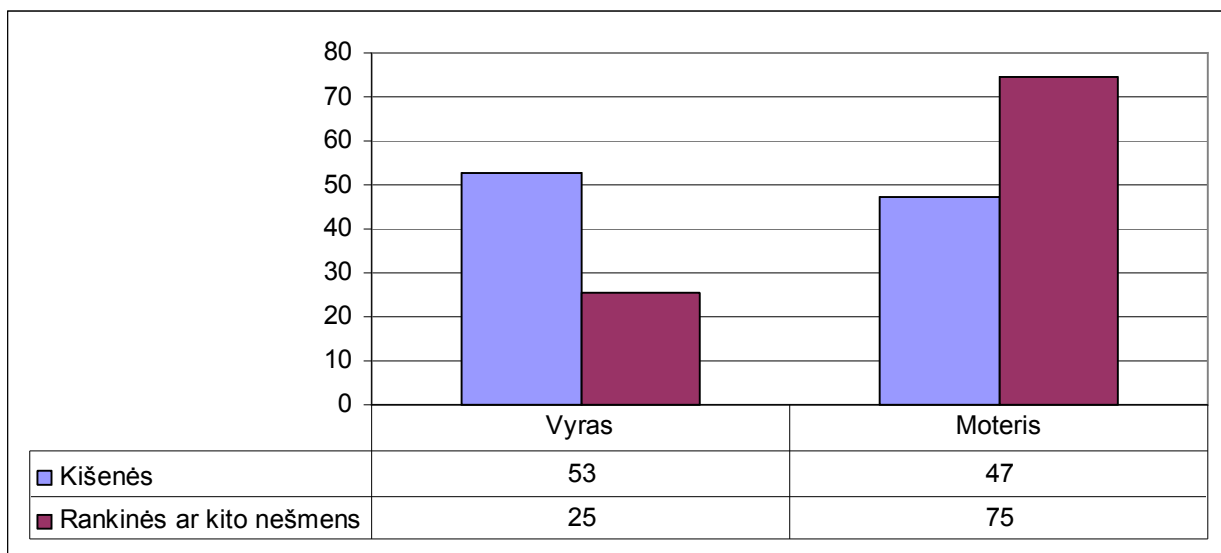

19 paveikslas. Kišenvagių lytis (Liteko duomenys (proc.))

Žvelgiant į autorės atlikto tyrimo metu gautus duomenis, matyti, kad vyrai beveik vienodai vagia iš kišenių ir iš rankinių (53 proc. ir 47 proc. visų atvejų), tuo tarpu moterys iš rankinių vagia 75 proc. visų atvejų, o iš kišenių tik 25 proc.

⁴⁷ Rašant šį darbą remtasi statistiniais duomenimis, pateiktais Nusikaltimų prevencijos Lietuvoje centro interneto puslapyje <http://www.nplc.lt/stat/stat.htm> /žiūrėta 2008-10-12.

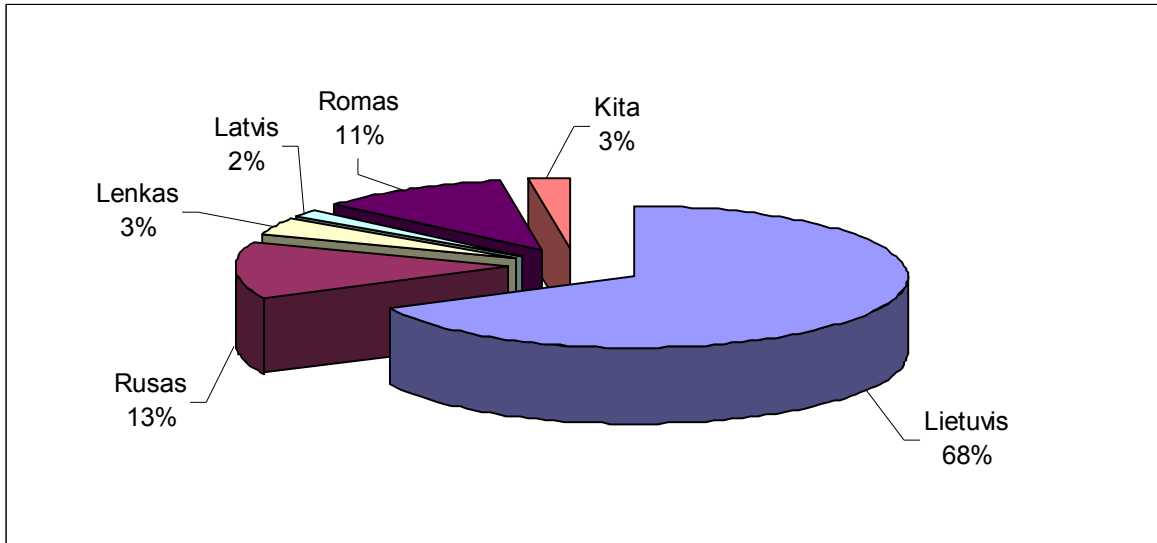

20 paveikslas. Kišenvagio lyties ir kišenvagystės objekto santykis (Liteko duomenys (proc.))

Kišenvagių pasiskirstymas pagal tautybę.

Tyrimo metu buvo nustatyta, kad tautinės mažumos pakankamai dažnai būna kišenvagiai. Nustatyta, kad 68 procentus visų kišenvagysčių padaro lietuviai, 13 procentų rusai, 11 procentų romai, 3 proc. lenkai, 2 proc. latviai, ir 3 proc. kitų tautybių asmenys (21 paveikslas). Įdomu tai, kad, pvz. 2007 m. lietuviai valstybėje sudarė 84,6 proc. visų gyventojų, rusai 5,1 proc., lenkai 6,3 proc., latviai 0,1 proc., romai 0,1 proc. visų gyventojų. Todėl aiškiai matyti, kad, pvz. romai, vertinant jų skaičių valstybėje ir jų padaromų kišenvagysčių santykį, linkę daryti kišenvagystes. Tai patvirtina romų, kaip socialiai skirtingos visuomenės dalies, pobūdį ir išskirtinumą iš kitų Lietuvos gyventojų. Pažymėtina tai, kad būti romu – tai ne vien tautinė priklausomybė; tai tapatybė, dauguma atvejų apibrėžianti savitą gyvenimo stilių. Nuo senų laikų ši žmonių grupė pasižymi tam tikromis savybėmis, kurias jai priskiria visuomenė. Nors pastaraisiais metais atsiranda vis daugiau įvairių iniciatyvų, siekiančių romų tautybės žmonių socialinio, ekonominio, kultūrinio statuso pokyčių, nors oficialiai ši žmonių grupė turi tokias pačias teises, laisves ir galimybes, kaip ir visi Lietuvos gyventojai, ši grupė išlieka supilietinta tik iš dalies, o jos vertinimas visuomenėje vis dar neišsivaduoja iš stereotipų įtakos.⁴⁸ Kaip bebūtų, romų kišenvagių skaičius rodo, kad visuomenėje sukurti romų stereotipai pagrįsti, todėl problema turėtų būti aktyviau sprendžiama, ypač romų integracijos į visuomenę srityje.

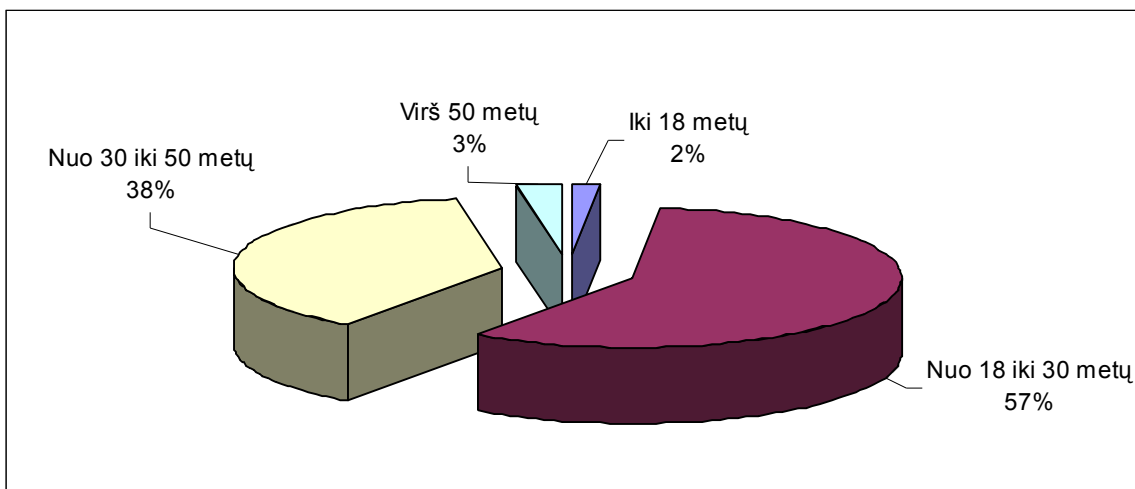
⁴⁸ Nusikaltimų aukų socialinės ir teisinės apsaugos programa/Vagysčių prevencija Vilniaus miesto visuomeniniame transporte// http://www.nplc.lt/aukos/projektai/Vag_prev_vies_tr/vag_prev_vies_tr.htm// prisijungimo laikas: 2008-10-31

21 paveikslas. Kišenvagių tautybė (Liteko duomenys (proc.))

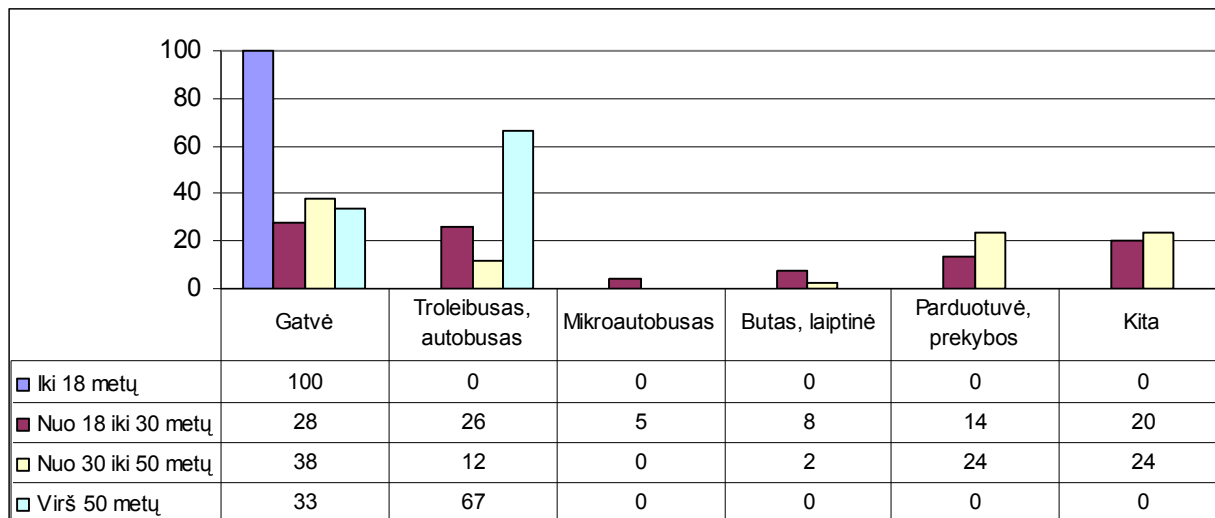
Kišenvagių pasiskirstymas pagal amžių.

Tyrimo tikslais visi nuteisti už kišenvagystes asmenys buvo suskirstyti į penkias amžiaus grupes (22 paveikslas). Kaip matyti, kišenvagystes dažniausiai daro 18-30 metų asmenys, 57 proc. visų atvejų. Tai aktyviausia kriminologiniu požiūriu grupė, kurios dydis patvirtina neigiamą reiškinį: daug nusikaltimų padaro jauno amžiaus asmenys, kurie dėl savo socialinio pažeidžiamumo yra potenciali nusikaltėlių pamaina. Kitą didžiausią grupę sudaro 30-50 metų, t.y. darbingiausio amžiaus asmenys. Jie padaro 38 proc. visų kišenvagysčių. Nors senovėje būtent vaikai, kaip nusikaltėlių kasta, būdavo apmokomi kišenvagysčių ir pakankamai dažnai jas vykdydavo, autorės atlikto tyrimo metu nustatyta tik 2 proc. nepilnamečių, kurie padarė kišenvagystes. Kišenvagysčių nelinkę daryti ir vyresnio amžiaus, t.y. virš 50 metų asmenys, kurie padarė vos 3 proc. kišenvagysčių.

22 paveikslas. Kišenvagių amžius (Liteko duomenys (proc.))

Jaunesnio amžiaus kišenvagiai nusikalstamų veikų padarė visose tirtose kišenvagysčių vietose, be abejo daugiausia gatvėje ir viešajame transporte, tuo tarpu nepilnamečiai ir vyresnio amžiaus asmenys kišenvagystes padarė tik gatvėje ir viešajame transporte (23 paveikslas).

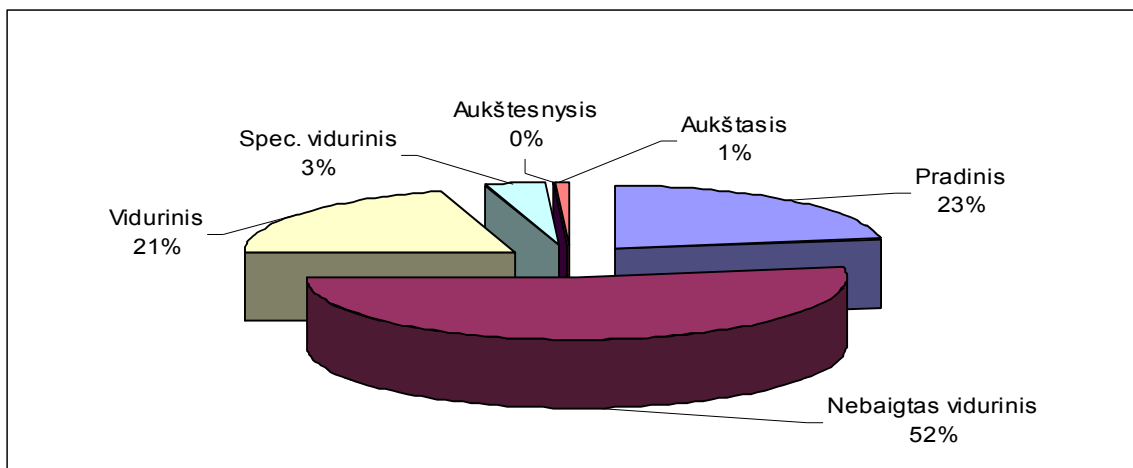

23 paveikslas. Kišenvagio amžiaus ir kišenvagystės vietos santykis (Liteko duomenys (proc.))

Tiriamu laikotarpiu kriminologinės statistikos rodikliai šalyje yra tokie: 18-30 metų (čia jie išskirti į 18-24 ir 25-29 metų amžiaus grupes) sudaro 23,3 proc. visų nusikaltimų padarymu kaltinamų asmenų, vyresni nei 30 m. amžiaus 39,9 proc. visų nusikaltimų padarymu kaltinamų asmenų, likusi dalis yra nepilnamečiai.

Kišenvagių pasiskirstymas pagal išsilavinimą.

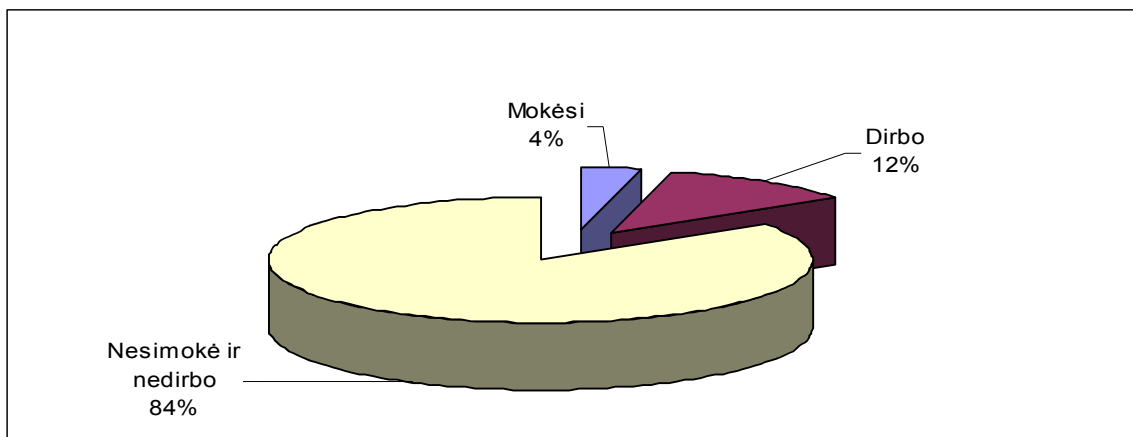
Tyrimo tikslais išsilavinimas buvo suskirstytas į 6 lygius: 1) pradinį; 2) nebaigtą vidurinį; 3) vidurinį; 4) spec. vidurinį; 5) aukštesnįjį; 6) aukštąjį. Gauti rezultatai pateikti 24 schemeje. Didžiausią kišenvagių dalį sudaro asmenys, nebaigę vidurinės mokyklos (52 proc.), o taip pat turintys tik pradinį išsilavinimą (23 proc.). Vidurinę mokyklą yra pabaigę 21 proc. kišenvagių, tik 3 procentai turi spec. vidurinį išsilavinimą ir 1 proc. turi aukštąjį išsilavinimą. Tokie autorės atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad kišenvagystes daro menką išsilavinimą turintys asmenys ir nėra jokių patikimų duomenų, kad tokių asmenų ateityje mažės. Remiantis aukščiau išdėstytais tyrimo rezultatais, galima daryti išvadą, kad išsilavinimo stoka yra žymus kriminogeninis faktorius, turintis įtakos kišenvagysčių dinamikai.

24 paveikslas. Kišenvagių išsilavinimas (Liteko duomenys (proc.))

Kišenvagių pasiskirstymas pagal užimtumą.

Šiuo anketos klausimu buvo siekiama nustatyti, ar prieš kišenvagystės padarymą asmenys mokėsi, dirbo, ir ar jų užimtumas kaip nors susijęs su kišenvagysčių padarymu. Taigi, tyrimas rodo, kad vos 16 procentų kišenvagystes padariusių asmenų iki nusikaltimo dirbo arba mokėsi (25 paveikslas). Labai tikėtina, kad niekur nedirbantys ir nesimokantys asmenys neturėjo jokio pastovaus pajamų šaltinio. Taip pat tikėtina, kad išsilavinimo stoka galėjo turėti įtakos darbo nebuvimui. Galiausiai, visada yra dalis asmenų, kurie geriau nedirbs jokio darbo, nei dirbs tokį, už kurį, jų manymu, būtų per mažai mokama. Atsižvelgiant į autorės atlikto tyrimo metu gautus rezultatus, galima daryti išvadą, kad užimtumo nebuvimas yra kišenvagysčių kriminogeninis faktorius.

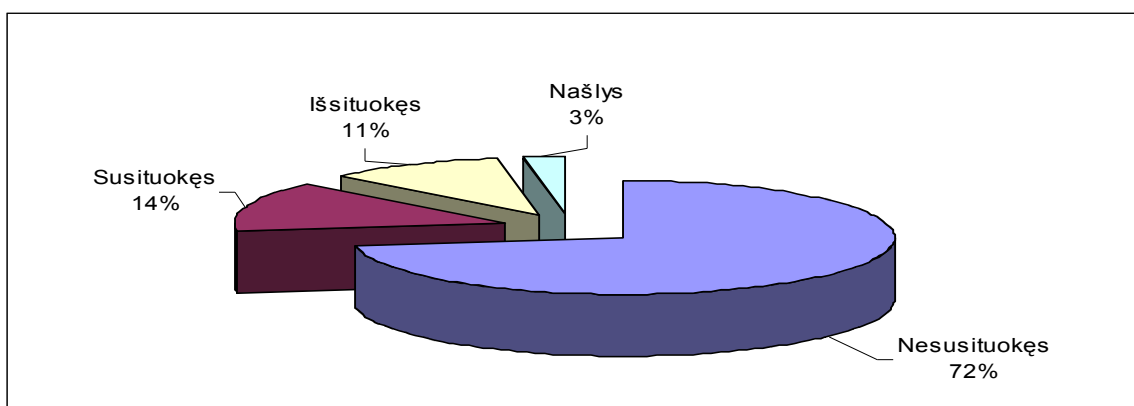
25 paveikslas. Kišenvagių užimtumas (Liteko duomenys (proc.))

Kišenvagių šeimyninis statusas.

Kriminologinėje literatūroje, kalbant apie vagystes darančių asmenų šeimyninį statusą, pažymima, kad didesnė dalis vagystes darančių asmenų nėra sukūrę savo šeimos. Toks šeimyninis

statusas aiškinamas daugkartiniu asmenų teitumu, antisocialiu gyvenimo būdu ir pan.⁴⁹ Autorės atlikto tyrimo metu siekta nustatyti koks šeimyninis statusas būdingas kišenvagystes darantiems asmenims.

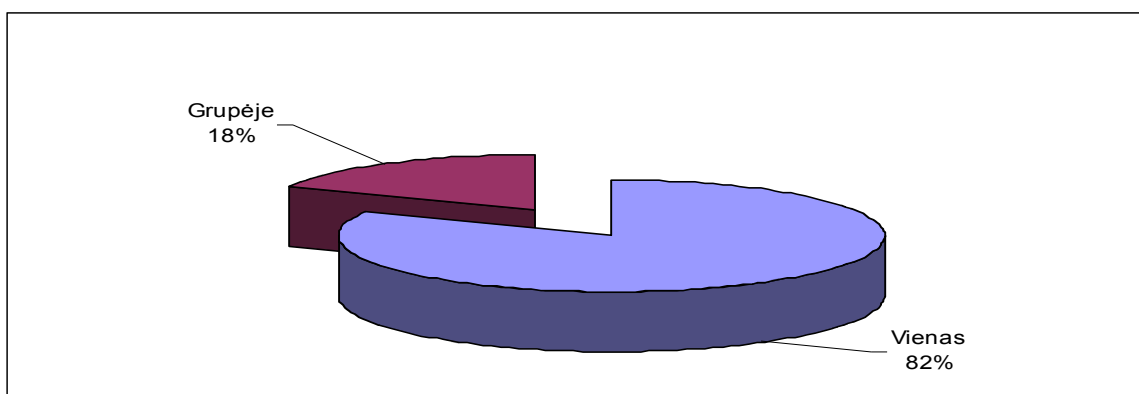
72 procentai iki kišenvagystės niekada nebuvo sudarę santuokos. 11 procentų santuoką buvo nutraukę. Tikėtina, kad dalis jų tai padarė dėl nusikalstamo gyvenimo būdo. 14 procentų kišenvagių buvo susituokę, 3 procentai buvo našliai (26 paveikslas). Be abejo, tokie skaičiai nevysiškai atspindi kišenvagių socialinių ryšių. Dalis iš nesusituokusiųjų galėjo gyventi su partneriu neregistruotoje santuokoje, kas šiuolaikinėje visuomenėje yra labai populiaru, tuo tarpu dalis iš susituokusių realiai galėjo gyventi vieniši, tiesiog neišsituokę, tačiau realiai santuoką nutraukę. Kriminologine prasme tai yra spraga, iš dalies iškreipianti autorės atlikto tyrimo rezultatus.

26 paveikslas. Kišenvagių šeimyninis statusas (Liteko duomenys (proc.))

Kišenvagysčių grupiškumas

Kriminologinėje literatūroje teigiama, kad vagystėms būdingas grupiškumas – apie pusę visų vagysčių yra padaroma grupėse. Tyrimo metu siekta nustatyti kiek procentų kišenvagysčių padaroma grupėje asmenų. Taigi, 18 procentų asmenų, darančių kišenvagystes, veikia grupėse. Likusią dalį kišenvagysčių – 82 proc., padaro pavieniai asmenys (27 paveikslas).

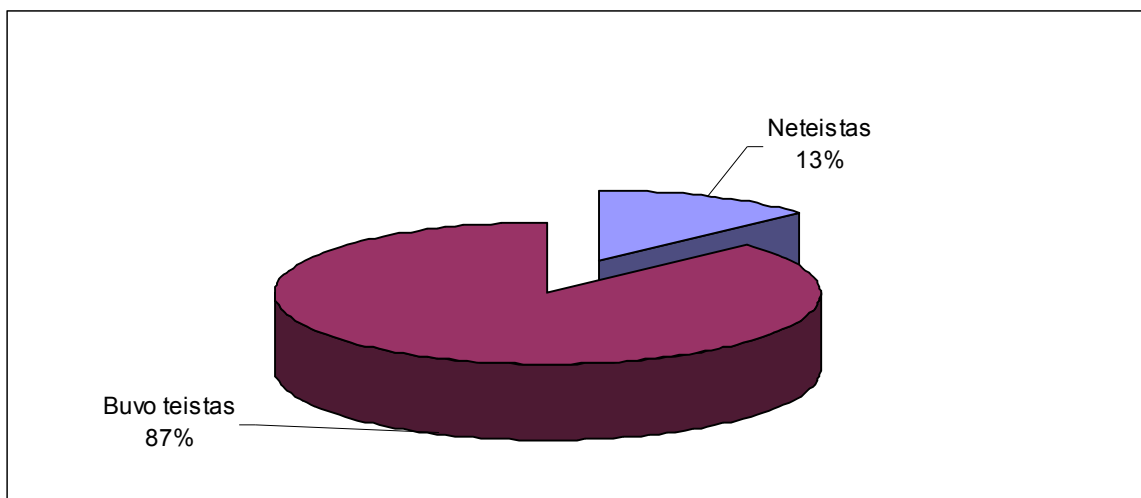

27 paveikslas. Kišenvagysčių grupiškumas (Liteko duomenys (proc.))

⁴⁹ Taip pat tokį elgesį galima iš dalies paaiškinti anksčiau labai paplitusia vagių subkultūros taisykle, kad aukšto rango vagių hierarchijoje siekiantis asmuo negali būti susituokęs. Tačiau ši nuostata Lietuvai greičiausiai nebūdinga dėl silpnos rusiško modelio subkultūros įtakos.

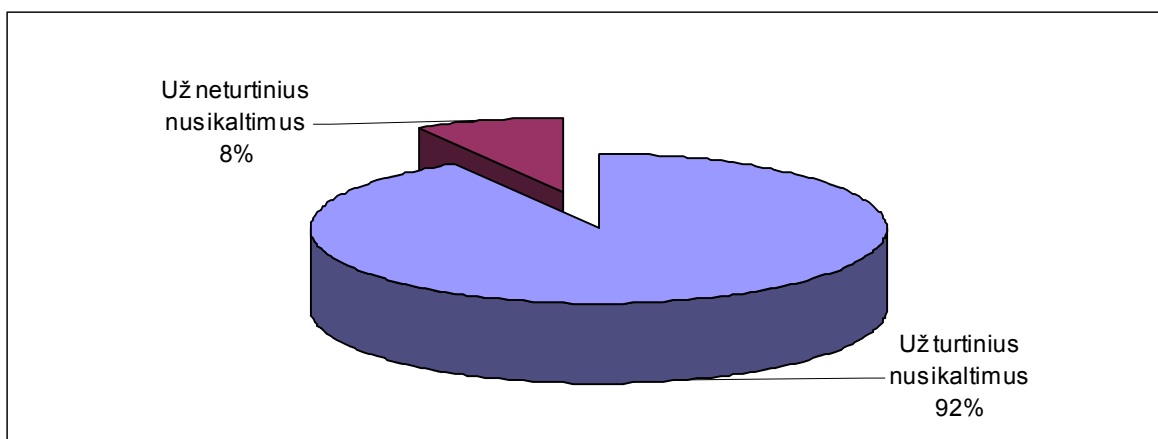
Kišenvagių kriminalinė karjera.

Tyrimo metu buvo nustatinėjama kiek iš padariusių asmenų iki kišenvagystės buvo jau anksčiau teisti. Nustatyta, kad teisti buvo 87 procentai padariusių kišenvagystes (28 paveikslas).

28 paveikslas. Kišenvagių teistumas (Liteko duomenys (proc.))

Tai patvirtina tendenciją, kad atsitiktinių kišenvagių yra nedaug, kišenvagystes likę daryti asmenys, kurie jau turi tam tikrą nusikaltėlio karjerą. Pakartotinis nusikaltimas rodo kaltininko asmenybės neigiamos orientacijos pastovumą, taip pat tokios orientacijos ir nusikalstamo elgesio ryšį.⁵⁰ Asmenys, kurie nusikalsta pakartotinai ar sistemingai daro nusikaltimus, atmeta visuomenės vertybių sistemą. Tyrimo metu nustatyta, kad 92 procentai prieš kišenvagystę teistų asmenų, buvo teisti už turtinių nusikaltimų padarymą (beje, taip pat dažniausiai vagystes) (29 paveikslas).

29 paveikslas. Kišenvagių teistumai turtinių nusikaltimų atžvilgiu (Liteko duomenys (proc.))

Tokie turtinių nusikaltimų darymo specialistai perduoda savo žinias, įgūdžius, įsitikinimus kitiems kaip tam tikrą elgesio šabloną. Beje, J.Bluvšteinas teigia, kad yra paplitęs požiūris, jog

⁵⁰ Bluvšteinas J., Bieliūnas E., Justickis V. ir kt. Kriminologija. V.: Pradai, 1994. p. 222

recidyvistai „evoliucionuoja“ paprastai viena kryptimi – pradėję daryti nelabai pavojingus nusikaltimus, palengva pereina prie pavojingesnių.

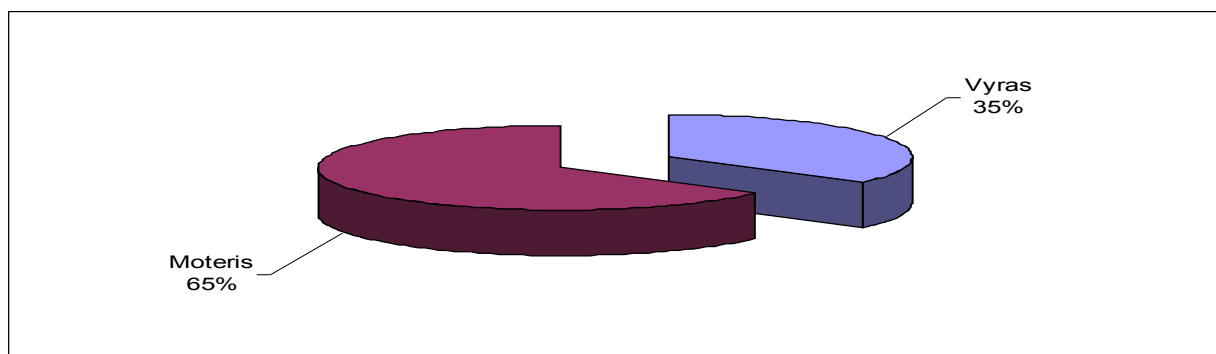
2.4. Kišenvagysčių aukų viktimologinė charakteristika

Pastaruoju metu vis daugiau dėmesio skiriama nusikaltimų aukų problematikai. Išskiriama nauja kriminologijos mokslo šaka – viktimologija, t.y. mokslas nagrinėjantis aukas.⁵¹ Nusikaltimų aukos vis dažniau kreipiasi į teisėsaugos institucijas, imasi aktyvių veiksmų gindami savo teises. Viktimologiniais tyrimais nustatyta, kad 71 proc. aukų kreipėsi į teisėsaugos institucijas, informavo apie patirtą nusikalstamą veiklą, žalą, nuostolius ir kt. Be to, tyrimo duomenys rodo, kad daugiausia aukų į teisėsaugos institucijas kreipiasi vagysčių atvejais.⁵²

Tyrimais nustatant aukos viktimiškumo⁵³ turinį, lengviau numatyti prevencines priemones, padėsiančias užkardyti nusikaltimus. R. Uscila skiria tokius viktimiškumo turinio elementus, kaip aukos socialinės – demografinės savybės, aukos interakcinių sąveikų kompleksas, aukos teisinių savybių kompleksas, aukos psichologinės savybės, aukos moralinės ir vertybinės savybės, aukos vizualinių savybių kompleksas.

Autorės atlikto tyrimo metu analizuoti keli iš aukščiau minėtų elementų, tokie kaip aukos socialinės savybės, dalis aukos interakcinių sąveikų.

Viktimologinė statistika rodo, kad tam tikros lyties asmenų viktimiškumas dėl lyties tam tikrų nusikaltimų atžvilgiu yra padidėjęs, pvz. seksualinių nusikaltimų aukomis dažniau tampa moterys. Autorės atlikto tyrimo metu nustatyta, kad kišenvagysčių aukomis dažniau tampa moterys.

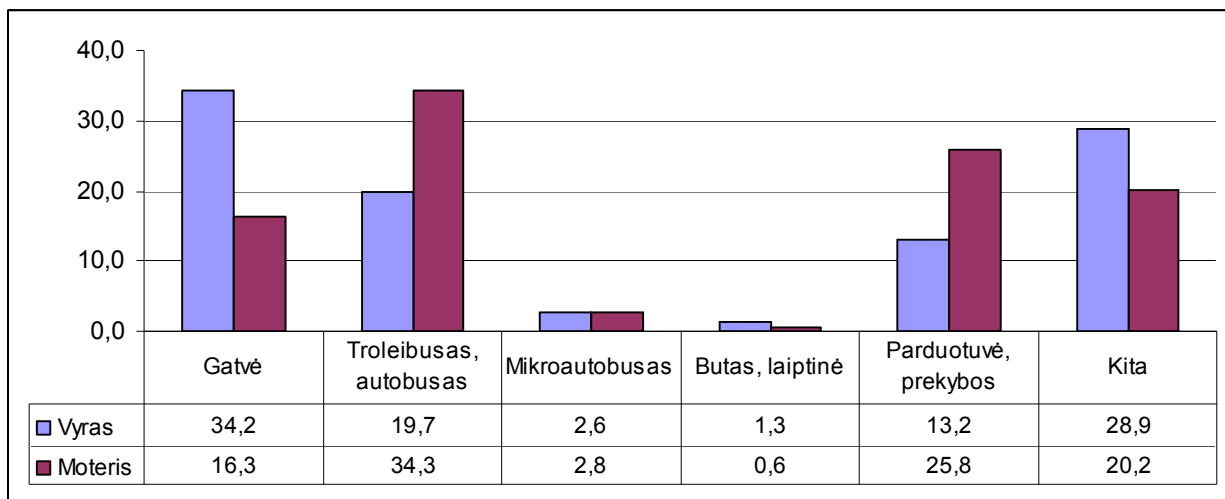
30 paveikslas. Nukentėjusiojo lytis (Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenys (proc.))

⁵¹ Uscila R. Viktimologijos pagrindai. Mokslinis – metodinis leidinys. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centas, Vilnius 2005, p. 7

⁵² Ten pat, p. 20

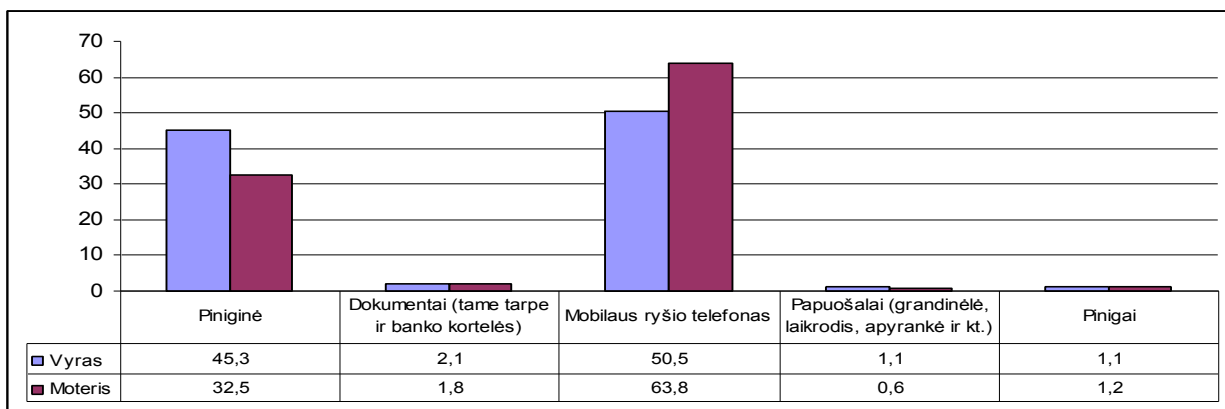
⁵³ Viktimiškumas – tai asmens pažeidžiamumas – tikimybė (rizika ir net polinkis) tapti nusikaltimo auka, kuriai įtakos turi ir asmens vidinės savybės, bruožai, ir elgesys, būseną (laikina ar pastovi), patirtis, socialiniai vaidmenys, turimas socialinis statusas.

Kaip matyti iš autorės atlikto tyrimo metu gautų duomenų, kišenvagysčių aukomis 65 proc. atvejų tapo moterys, 35 proc. – vyrai (30 paveikslas). Tokiai statistikai reikšmės turi galbūt didesnis moterų išsiblaškyimas, įprotis pinigines laikyti išorinėse kišenėse, ir net tokia su nusikalstamumu nesusijusi sritis – mados, nes šiuolaikinės moterys dažniau nei vyrai nešioja rankines, iš kurių, kaip jau anksčiau minėta, vagiama tiek pat dažnai, kaip ir iš kišenių. Iš moterų dažniau vagiama prekybos vietose ir viešajame transporte, o iš vyrų gatvėje (31 paveikslas). Tokie autorės atlikto tyrimo rezultatai patvirtina, kad prekybos vietose moterys dažniau būna išsiblaškusios, labiau susikoncentruoja į prekes, o ne į nuosavybės apsaugą.

31 paveikslas. Nukentėjusiojo lyties ir kišenvagystės vietos santykis (Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenys (proc.))

Analizuojant nukentėjusiojo lyties ir kišenvagystės objekto santykį, matyti, kad iš vyrų dažniau pavagiamos piniginės (45,3 proc.), dokumentai pavagiami iš abiejų lyčių nukentėjusiųjų vienodai, mobilus ryšio telefonas dažniau pavagiamas iš moterų, tačiau iš vyrų dažniau pavogti papuošalai (pažymėtina, kad buvo nustatyti tik keli tokie atvejai, todėl šiam rezultatui neteikiama didelės reikšmės) (32 paveikslas).

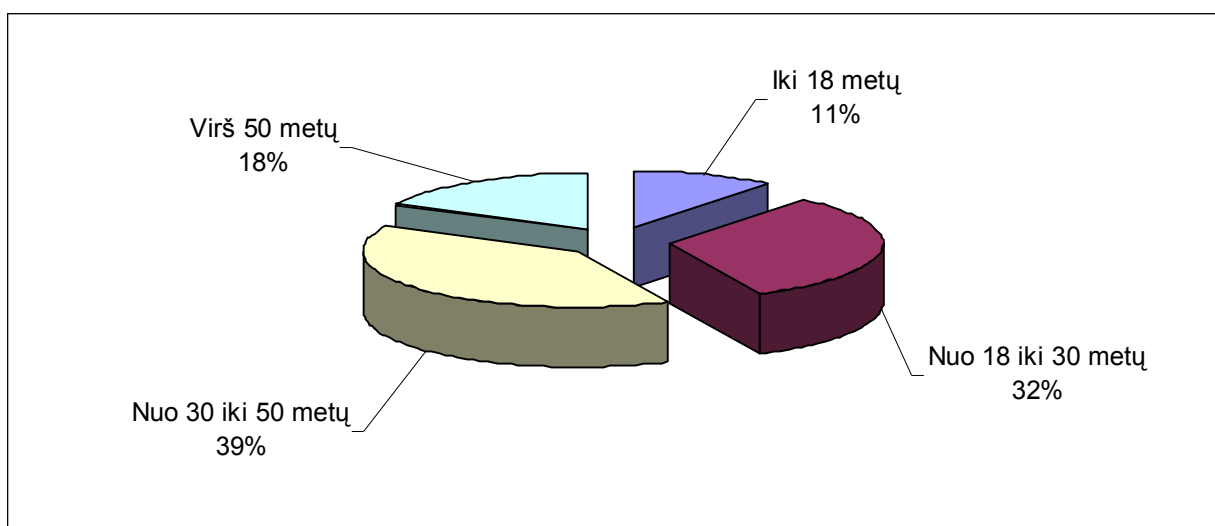

32 paveikslas. Nukentėjusiojo lyties ir kišenvagystės objekto santykis (Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenys (proc.))

Priklausomai nuo nusikaltimų rūšies, viktimizacijos procesui įtakos turi aukos išsilavinimas, turtinė padėtis. Statistika teigia, kad turtinių nusikaltimų aukomis dažniausiai tampa asmenys turintys aukštesnįjį (20,5 proc.) ir aukštąjį (26,8 proc.) išsilavinimą, o pusė aukų gauna vidutines pajamas. Toki pasiskirstymą lemia turbūt nusikaltėlių požiūris į tokias socialines savybes – dirbantį, išsilavinusį, tvarkingą, linkusį taupyti ir kaupti turta, asmenį, todėl nusikaltėliui susidaro įspūdis, kad iš tokio žmogaus yra ką pavogti.

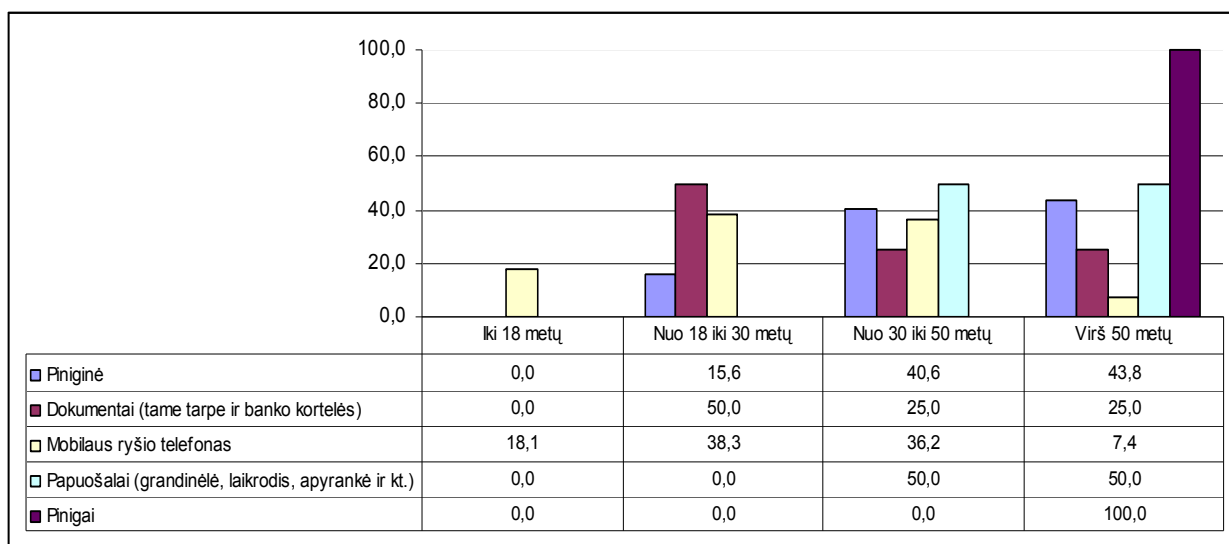
Tyrimo metu nustatyta, kad nukentėjusiais nuo kišenvagysčių dažniausiai (39 proc.) tampa vidutinio amžiaus asmenys, taip pat didelę nukentėjusiųjų dalį užima jauno amžiaus (18-30 metų) asmenys (32 proc.). Nepilnamečiai ir vyresnio amžiaus asmenys kišenvagysčių aukomis tampa atitinkamai 11 proc. ir 18 proc. visų atvejų (33 paveikslas). Kriminologinėje literatūroje teigiama, kad didžiausią nukentėjusiųjų dalį sudaro asmenys nuo 21 iki 30 metų amžiaus.⁵⁴ Atliktas tyrimas iš dalies patvirtina tokius teiginius.

33 paveikslas. Nukentėjusiojo amžius (Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenys (proc.))

Tikėtina, kad nusikaltėliai kišenvagysčių aukomis dažniau renkasi vidutinio amžiaus asmenis, nes jie gali turėti daugiau pinigų, be to, tokie asmenys dažnai yra pavargę nuo darbų, išsiblaškę, o tai palengvina kišenvagio darbą. Jauno amžiaus kišenvagysčių aukos dažnai praranda mobiliuosius telefonus (38,3 proc. visų nuo 18 iki 30 metų kišenvagysčių aukų), tuo tarpu vyresni, t.y. nuo 30 metų iki 50 metų asmenys ir pagyvenę, t.y. virš 50 m. asmenys, dažniausiai (50 proc.) praranda papuošalus, bei pinigines (40,6 proc. ir 43,8 proc.) (34 paveikslas).

⁵⁴ С.М.Иншаков. Зарубежная криминология. Инфра М – Норма. Москва - 1977.- с. 216

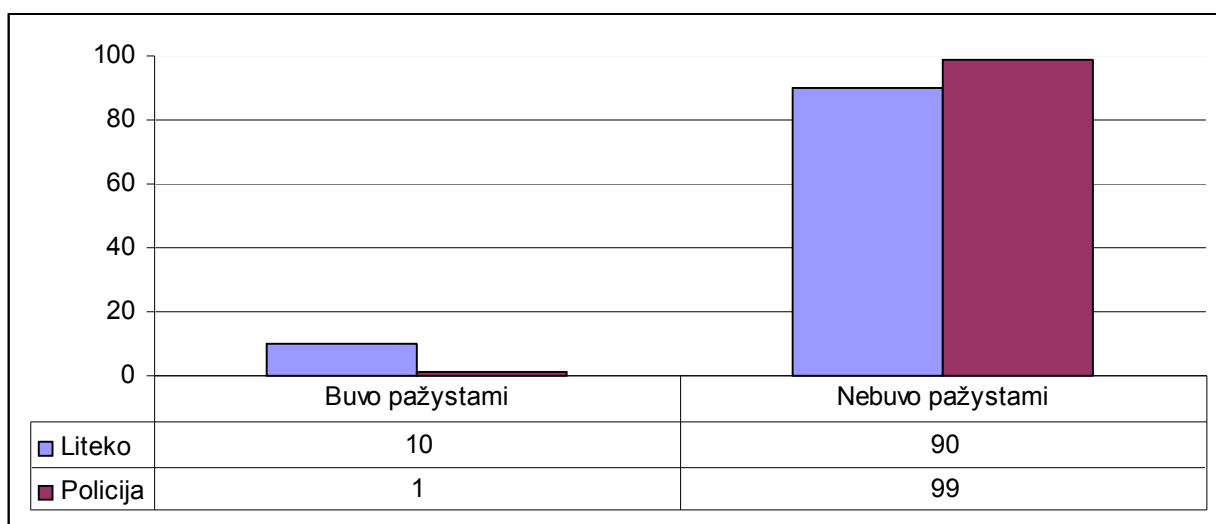

34 paveikslas. Nukentėjusiojo amžiaus ir kišenvagystės objekto santykis (Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenys (proc.))

Nusikaltėjus su jų aukomis dažnai sieja tam tikri ryšiai. Interakcija, tai dviejų arba daugiau asmenų tarpusavio sąveika, supratimas ir grįžtamasis poveikis.⁵⁵ Vienų nusikaltimų, pvz. smurtinių, dažniau padaroma tarp pažystamų asmenų, kituose nusikaltimuose tokie ryšiai pasireškia rečiau. Turtinių nusikaltimų atveju auka ir nusikaltėlis daugeliu atvejų nėra pažystami. Tai pasitvirtina vagysčių atvejais – 74 proc., užpuolimų/plėšimų atvejais – 54 proc., kurie dažniausiai padaromi nuo 18 iki 6 val.⁵⁶ Kišenvagysčių aukos ir nusikaltėliai dažniausiai nėra pažystami. Tyrimo metu nustatyta, kad tik 10 proc. (Liteko duomenys) ir 1 proc. (Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenys) kišenvagysčių aukų ir nusikaltėlių buvo pažystami.

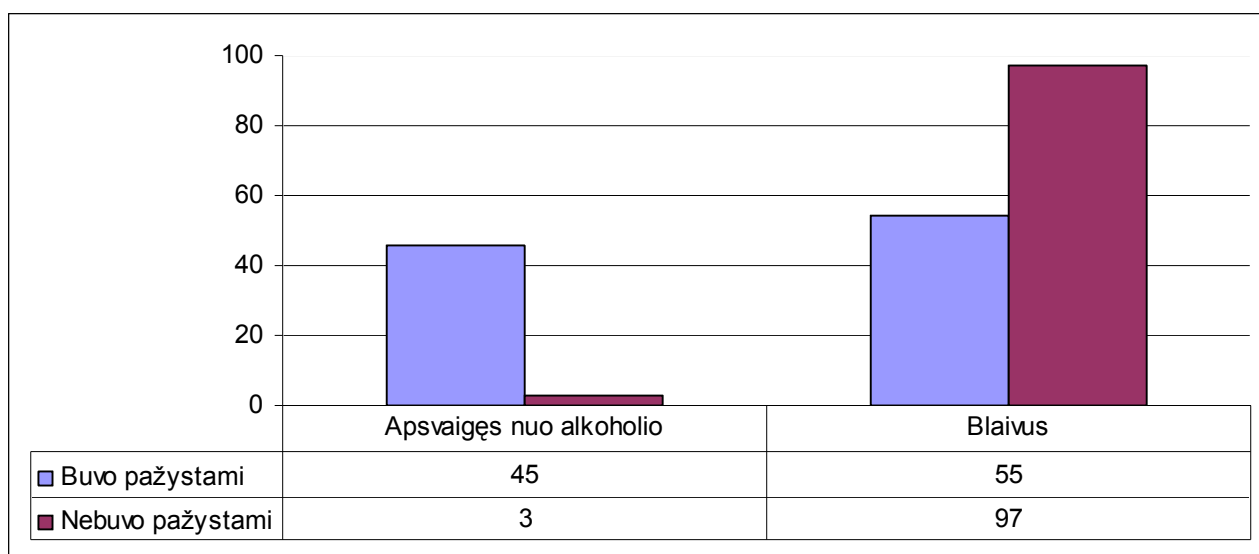
⁵⁵ Vaitkevičiūtė V. Tarptautinių žodžių žodynas. – Vilnius: Žodynas, 2001 P. 416.

⁵⁶ Miethe T.D., Meier R.F. Crime ant Its Social Context. Toward an Integrated Theory of Offenders, Victims nt Situations. – New York, 1994. P. 102.

35 paveikslas. Nukentėjusiojo ir kišenvagio interakcija (Liteko ir Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenys (proc.))

Tarp pažystamų kišenvagystės dažniausiai įvyksta kartu vartojant alkoholį su mažai pažystamais asmenimis, šiems po alkoholio vartojimo labiau apsvaigusį nukentėjusįjį lydint ar vedant namo.⁵⁷ Tyrimo metu nustatyta, kad kišenvagystės tarp pažystamų asmenų metu, net 45 proc. atvejų nukentėjusysis buvo apsvaigęs nuo alkoholio (36 paveikslas).

36 paveikslas. Nukentėjusiojo ir kišenvagio interakcija, alkoholio vartojimo faktorius (Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenys (proc.))

Taigi, nusikaltimo aukos ir nusikaltėlio interakcija – tai individų sąveika, kuri pasireiškia ir egzistuoja sociume. Interakciją nagrinėjant viktimologiniu aspektu, pagrindinis (esminis) tyrimo

⁵⁷ Kaltinamasis S.I. 2005 m. liepos 13 d. apie 00.00 val., namo laiptinėje, esančioje Šv. Stepono gt. 20, Vilniuje, iš A.M. kelių kairės kišenės slaptai pagrobė I.K. priklausantį mobilų ryšio telefoną NOKIA 6230 su TELE-2 SIM kortele, iš viso 915 litų vertės (kišenvagystė). Šioje byloje kaltinamasis parodė, kad 2005 m. liepos 12 d. vakare jis su vyriškiu bei moterimi vartojo alkoholinius gėrimus lauko kavinėje, esančioje Sodų gt. 24 C, Vilniuje. Abiejų anksčiau nepažinojo. Nukentėjusieji buvo girti. Lydint juos Šv. Stepono gatvės namo Nr. 20 laiptinėje nutarė juos apvogti. Vyriškiui neįėjus į kelių kišenės ištraukė ir pavogė mobilų ryšio telefoną NOKIA 6230.

objektas yra nusikaltimo auka, jos veiksmas, vaidmuo viktimizacijos procesuose, taip pat sąveika, tarpusavio santykiai, ryšiai, jų formos, būdai ir inversija su kitomis interakcijos šalimis.⁵⁸

Baigiant kriminologinio tyrimo analizę, norėtusi pažymėti, kad rusų kriminologo A.I.Gurovo aprašyti kišenvagysčių būdai ir metodai pilnai tinka ir Lietuvai. Taip pat pastebėtina, kad per pastarąjį dešimtmetį atsirado ir nauja kišenvagių specializacija, o būtent mobiliųjų telefonų vagystės.

---

⁵⁸ Uscila R. Viktimologijos pagrindai. Mokslinis – metodinis leidinys. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centas, Vilnius 2005, p. 89

3. KIŠENVAGYSČIŲ PREVENCIJA

Nusikaltimų prevencija kriminologine prasme yra visų valstybinių ir privačių pastangų, kuriomis siekiama užkirsti kelią nusikaltimams, visuma.⁵⁹ Nusikaltimų prevencijos teorija ir prevencinių priemonių praktinis taikymas remiasi prielaida, kad nusikalstamas elgesys yra dėsningas reiškinys, kuriam daro įtaką tam tikros socialinės bei individualios aplinkybės. Nusikalstamumui, kaip socialiniam reiškiniui, pažinti, prognozuoti ir jį tinkamai kontroliuoti yra būtina daugiafaktorinė kriminogeninės situacijos analizė, socialinių pokyčių, veikiančių nusikaltimų būklę, struktūrą ir dinamiką, prognozavimas (monitoringas).

3.1. Bendroji kišenvagysčių prevencija

Nusikaltimų prevencija valstybėje organizuojama keliais lygiais. Visų pirma tai vadinamasis teisėkūros lygis.⁶⁰ Šiam etapui priklauso įstatymų, įstatymų lydymųjų teisės aktų leidyba, turint tikslą užkirsti kelią tam tikrų visuomenei pavojingų veiksmų padarymui. Lietuvoje buvo priimti keli teisės aktai, kurių kaip vieną iš tikslų galima įvardyti turtinių nusikaltimų, o kartu ir kišenvagysčių, prevenciją. Pirmasis toks aktas buvo 1993-03-24 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 197 "Dėl nusikaltimų asmeninei (privatinei) nuosavybei prevencijos ir jų kontrolės gerinimo"⁶¹, kuriuo buvo patvirtinta nusikaltimų asmeninei (privatinei) nuosavybei kontrolės programa. Pastebėtina, jog nors programa, atsižvelgiant į jos pavadinimą, turėtų apimti visus nusikaltimus nuosavybei, ji yra skirta tik vagystėms. Bendroje programos dalyje išdėstytos bendriausios vagysčių vykdymo priežastys (sąlygos) kurios, beje, išlieka aktualios iš šiuo metu:

1) bloga asmenų, įvykdžiusių vagystes, socialinė adaptacija, neigiama jų šeimos aplinka, blogos buitinės sąlygos, asociali orientacija;

2) nesuformuota reikiama gyventojų nuostata dėl savo ir kitų asmenų turto apsaugos - nuosavybė nėra rūpestingai saugoma, visuomenėje toleruojamas vogtų daiktų pirkimas;

3) nepakankamai naudojama techninių priemonių apsaugoti nuosavybę;

4) nepakankamai efektyvi teisėsaugos organų veikla; netobulas normatyvinis reguliavimas - prevencijos sistema neužtikrina linkusių vogti asmenų socialinės ir teisinės kontrolės; netobula operatyvaus reagavimo į pareiškimus ir gyventojų pranešimus sistema; neefektyvus operatyvinis

⁵⁹ Кузнецова Н. Ф. Проблемы криминологической детерминации. Под ред. В. Н. Кудрявцева. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984, 200 с.

⁶⁰ Justickis V. Kriminologija. Kriminologinis prognozavimas. Nusikaltimų prevencija: vadovėlis. 2 dalis. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2004. p.20

⁶¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl nusikaltimų asmeninei (privatinei) nuosavybei prevencijos ir jų kontrolės gerinimo“ 1993-03-24 Nr. 197

darbas aiškinantis vogtų daiktų realizavimą, nepakankamas informacinis ir techninis policijos aprūpinimas; nesureguliuotas teisėsaugos tarnybų sąveikos mechanizmas; netobulas teisinis reguliavimas.

Toliau programoje nustatomi pagrindiniai programos uždaviniai ir įgyvendinimo priemonės. Dauguma jų yra moksliskai pagrįstos ir efektyvios. Programa turėjo būti įgyvendinta 1993 -1995 m. laikotarpiu. Įgyvendinant programą 1993-09-22 buvo priimtas LR Urbanistikos ir statybos ministerijos įsakymas Nr. 58-1135 „Dėl Teritorinio planavimo ir inžinierinės įrangos projektavimo rekomendacijų apsaugai nuo smurto ir vandalizmo (R5-93) patvirtinimo“⁶², taip pat LR Vidaus reikalų ministerijoje Policijos departamente buvo sukurta prevencijos tarnyba, įgyvendinta dalis kitų programos tikslų, tačiau didelė dalis programoje numatytų priemonių nebuvo įgyvendinta ar buvo įgyvendinta daug vėliau, pavyzdžiui, tik 2007-02-15 sukurta programoje numatytas „daktiloskopinių duomenų bankas“⁶³. Anksčiau minėtos programoje minėtos vagysčių vykdymo priežastys bei numatytos prevencinės priemonės išlieka aktualios ir šiuo metu. Iš autorės atlikto tyrimo matyti, kad asmenų įvykdžiusių vagystes, socialinė adaptacija, gyventojų supratimas apie savo turto apsaugą ir kt. yra svarbūs kriminogeniniai veiksniai, lemiantys kišenvagysčių darymą.

Labai bendrai apie turtinių nusikaltimų prevenciją užsimenama 2003 m. kovo 20 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu Nr. IX-1383 patvirtintoje Nacionalinėje nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programoje.⁶⁴ Šios programos 53 punkte nustatyta, jog turtinių nusikaltimų prevencija ir kontrolė, atsižvelgiant į kriminogeninę padėtį Lietuvoje ir įgyvendinant nusikaltimų prevencijos ir kontrolės politiką bei principus, laikytina prioritetine nusikaltimų prevencijos ir kontrolės sritimi. Aukščiau minėtos programos 55 punkte pažymima, kad turtiniai nusikaltimai sudaro didžiąją visų užregistruotų nusikaltimų dalį, o jų dinamika iš esmės lemia bendrą kriminogeninę situaciją valstybėje. Šiais nusikaltimais valstybės mastu padaroma itin didelė turtinė, o kartu ir socialinė žala, todėl jų prevencija ir kontrolė yra prioritetinga kryptis. Toliau šiame punkte įvardijami devyni turtinio nusikaltimo prevencijai keliami bendro pobūdžio uždaviniai, skirti užkirsti kelią arba bent jau apriboti galimybę asmenims daryti nusikaltimus nuosavybei. Suprantama, įstatymo leidėjas nesukonkretina prevencijos priemonių, taikytinų atskiriems turtinio pobūdžio nusikaltimams. Tai, remiantis Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 55 punkto 6 papunkčiu, iš esmės pavedama daryti teisėsaugos institucijoms. Kišenvagysčių prevencijai aktualus ir šios programos 56 punktas, kuriame įtvirtinama nusikaltimų, daromų viešose vietose, prevencija ir kontrolė. Kai kurie

---

⁶² LR Urbanistikos ir statybos ministerijos įsakymas Nr. 58-1135 „Dėl Teritorinio planavimo ir inžinierinės įrangos projektavimo rekomendacijų apsaugai nuo smurto ir vandalizmo (R5-93) patvirtinimo“//Valstybės žinios, 1993-11-04, Nr. 58-1135.

⁶³ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2007 m. vasario 5 d. Nr. 5-V-88 įsakymas „Dėl Lietuvos policijos daktiloskopinių duomenų registro steigimo“// Valstybės žinios, 2007-02-13, Nr. 19-751.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2003, Nr.32-1318.

šaltiniai teigė, kad ši programa nedaro jokio poveikio nusikalstamumui. 2003 metais atliktų sociologinių tyrimų duomenimis, tik 23% respondentų buvo apie šią programą girdėję ir dar mažiau – 20% – buvo įsitikinę, kad ji padės mažinti nusikaltimų skaičių Lietuvoje⁶⁵. Ataskaitoje apie nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2005-2006 m. įgyvendinimo priemonių plano, patvirtinto Vyriausybės 2005-01-12 nutarimu Nr. 12 vykdymą 2005 m. nurodyta, kad vykdant turtinių nusikaltimų prevenciją ir kontrolę NPLC interneto svetainė papildyta informacija apie nusikaltimų prevenciją ir savisaugą, sukurtas naujas skyrelis „Atsargiai – sukčiai“ (informacija apie visuomenei aktualius sukčiavimų ir vagysčių būdus, apsaugojimo nuo jų galimybes ir pan.), paskelbta medžiaga apie turtinių nusikaltimų prevenciją Suomijoje ir kt.; Vidaus reikalų ministerijos atliktos apklausos duomenimis, dažniausiai saugios kaimynystės idėjos populiarinamos savivaldybės administracijos ir vietos policijos atstovų bendrų susitikimų su vietos gyventojais metu. Kai kuriose savivaldybėse organizuoti ir remiami specialūs projektai⁶⁶, organizuotos kitos priemonės. Nors programoje nusikaltimų nuosavybei prevencija ir kontrolė buvo įvardinta kaip „prioritetinė“ kryptis, atliktos prevencinės priemonės neleidžia teigti, kad programa buvo įgyvendinta. Pavyzdžiui, NPLC interneto svetainėje sukurtas skyrelis „Atsargiai – sukčiai“⁶⁷ apsiriboja tik trijų sukčiavimo situacijų pavyzdžių pateikimu, todėl darytina išvada, kad toks „prioritetinės“ krypties priemonių įgyvendinimas daugiau deklaratyvus. Pastebėtina, kad nė viena iš įgyvendintų priemonių nebuvo tiesiogiai susijusi su kišenvagysčių prevencija ir kontrole.

Taip pat paminėtinas Kalėjimo departamento prie LR Teisingumo ministerijos direktoriaus 2004-12-27 įsakymas Nr. 4/07/305 „Dėl asmenų, padariusių nusikalstamas veikas nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams, socialinės reabilitacijos programos patvirtinimo“⁶⁸. Šiuo įsakymu patvirtinta programa, kurios tikslas – padėti pataisos inspekcijų įskaitoje esantiems asmenims, nuteistiems už nusikalstamas veikas nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams, suvokti padarytų veiksmų pasekmes, ugdyti jų atsakomybę už savo veiksmus bei skatinti atlyginti arba pašalinti savo darbu padarytą turtinę ar moralinę žalą ir ateityje susilaikyti nuo teisės pažeidimų padarymo. 2005 m. buvo vykdomos šios programos: Lygtinai paleistų iš pataisos įstaigų bei lygtinai atleistų nuo laisvės atėmimo bausmės prieš terminą asmenų socialinės integracijos programa, Asmenų, padariusių nusikalstamas veikas panaudojant smurtą, programa, Asmenų, padariusių nusikalstamas veikas apsvaigus nuo alkoholio, programa, Asmenų, padariusių nusikalstamas veikas transporto eismo

⁶⁵ Lietuvių tauta: būklė ir raidos perspektyvos / strateginiu studijų centras ir Pilietinės visuomenės institutas. – Vilnius : Versus aureus, 2007. – 440 p.

⁶⁶ Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2005-2006 metų įgyvendinimo priemonių planas ir informacija apie jo įgyvendinimą // http://www.vrm.lt/uploads/media/2005_ataskaita_02.doc // Prisijungimo laikas 2008-11-17.

⁶⁷ Skyrelis „Atsargiai – sukčiai“ // <http://www.nplc.lt/vz/atvejai/atvej.htm> // prisijungimo laikas 2008-11-17.

⁶⁸ Kalėjimo departamento prie LR Teisingumo ministerijos direktoriaus 2004-12-27 įsakymas Nr. 4/07/305 „Dėl asmenų, padariusių nusikalstamas veikas nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams, socialinės reabilitacijos programos patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2004-12-31, Nr. 188-7051.

saugumui, programa ir Asmenų padariusių nusikalstamas veikas nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams, socialinės reabilitacijos programa. Per 2005 m. bent viename socialinės integracijos ar socialinės reabilitacijos programos užsiėmime dalyvavo 2259 pataisos inspekcijų įskaitoje buvę asmenys, iš jų 1343 asmenys dalyvavo visuose vienos programos užsiėmimuose. Apibendrinus programinio darbo rezultatus, pastebėta, kad asmenys, dalyvaujantys socialinės integracijos ir socialinės reabilitacijos programose, rečiau pakartotinai nusikalsta, mažiau daro kitų teisės pažeidimų⁶⁹. Deja, įgyvendinant šią programą 2006 m. organizuotos prevencinės priemonės buvo nukreiptos ne į socialinį darbą su policijos įskaitoje esančiais asmenimis, o į visuomenės saugumo stiprinimą, nusikaltimų recidyvo mažinimą, pataisos inspekcijų ir teritorinių policijos įstaigų bendradarbiavimo aktyvinimą, asmenų, lygtinai atleistų nuo laisvės atėmimo bausmės prieš terminą, lygtinai paleistų iš pataisos įstaigų ir nuteistų laisvės apribojimo bausmės, elgesio ir teismo jiems nustatytų draudimų ir paskirtų įsipareigojimų kontrolės gerinimą⁷⁰. 2007 m. taip ir nebuvo sugrįžta prie socialinio darbo su policijos įskaitoje esančiais asmenimis, padariusiais nusikalstamas veikas nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams. Darytina išvada, kad programa, kuri, kaip matyti iš 2005 m. ataskaitos duomenų, buvo efektyvi, buvo įgyvendinama tik 2005 m., t.y. iš karto po jos patvirtinimo, tačiau vėliau ji buvo „pamiršta“ tarp kitų Kalėjimų departamento prie LR VRM vykdomų programų.

Kitas prevencijos lygis yra institucinis. Šiame prevencijos lygyje svarbu, kaip priimtus įstatymus įgyvendina teisėsaugos institucijos, kiek tiksliai ir kokybiškai įgyvendinamos teisės normos, kaip organizuojamas teisėsaugos institucijų darbas. Policijos darbo efektyvumo pagrindinis vertintojas yra visuomenė. Baltijos tyrimai (The Gallup Organization) Policijos departamento užsakymu 2008 m. balandžio – gegužės mėn. atliko Lietuvos gyventojų apklausą apie policiją⁷¹. Iš šio tyrimo metu gautų duomenų matyti, kad per paskutinius 12 mėn. nukentėjo 11 proc. apklaustų asmenų, 21 proc. iš jų nukentėjo dėl vagystės. 83 proc. apklaustų asmenų mano, kad vagystės kelia grėsmę jų gyvenamojoje vietovėje. Iš tyrimo metu gautų duomenų matyti, kad policija pasitiki 53 proc. apklaustųjų, 52 proc. mano, kad santykiai tarp policijos ir gyventojų yra geri, 57 proc. mano, kad padėtų policijai užtikrinti viešąją tvarką, 61 proc. mano, kad policija daugiau dėmesio turėtų skirti patruliavimui viešose vietose, 43 proc. mano, kad policija turėtų daugiau dėmesio skirti nusikaltimų prevencijai. Taigi, iš visuomenės nuomonės apie policiją, matyti, kad tik maždaug pusė apklaustųjų teigiamai vertina policiją, todėl darytina išvada, kad Lietuvoje yra dar daug erdvės policijos veiklos gerinimui. Kišenvagysčių prevencijai užtikrinti instituciniu lygiu, manytume, reikėtų didinti policijos pareigūnų patruliavimą didelių žmonių susibūrimų vietose, pvz.: turguose, masiniuose renginiuose ir pan. Be to, atsižvelgiant į

⁶⁹ Kalėjimų departamento bei jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių 2005 m. veiklos pagrindiniai duomenys // http://www.kalejimudepartamentas.lt/default.aspx?item=vkl_at_mt&id=1926 // prisijungimo laikas 2008-11-17.

⁷⁰ Ten pat

⁷¹ Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją, 2008 m. balandžio mėn. // <http://www.policija.lt/index.php?id=91> // prisijungimo laikas: 2008-10-30

tą aplinkybę, kad didelė dalis kišenvagysčių padaroma prekybos vietose, t.y. prekybos centruose ir parduotuvėse, kur yra veikianti privati šių prekybos objektų apsauga, reikėtų vystyti bendradarbiavimą tarp policijos ir privačios apsaugos (šiuo atveju kaip privačios teisėsaugos), tam, kad užkardyti kišenvagysčių padarymą ir sureaguoti į kuo didesnę procentą padaromų kišenvagysčių.

Tam, kad įstatymai užtikrintų nusikaltimų prevenciją, turi būti atliktos ir juos papildančios priemonės. Šios priemonės susijusios su individualiąja nusikaltimų prevencija.

3.2. Individualioji kišenvagysčių prevencija

Individualiosios nusikaltimų prevencijos adresatas yra konkretus žmogus. Prevencinio darbo individualizacija grindžiama mintimi, kad apibendrinant įvairius žmonių charakterius ir likimus galima rasti bendrą elgesio dėsningumą ir nustatyti ribotą socialinių asmenybių tipų skaičių.⁷²

Individualioji nusikaltimų prevencija turi tris etapus:

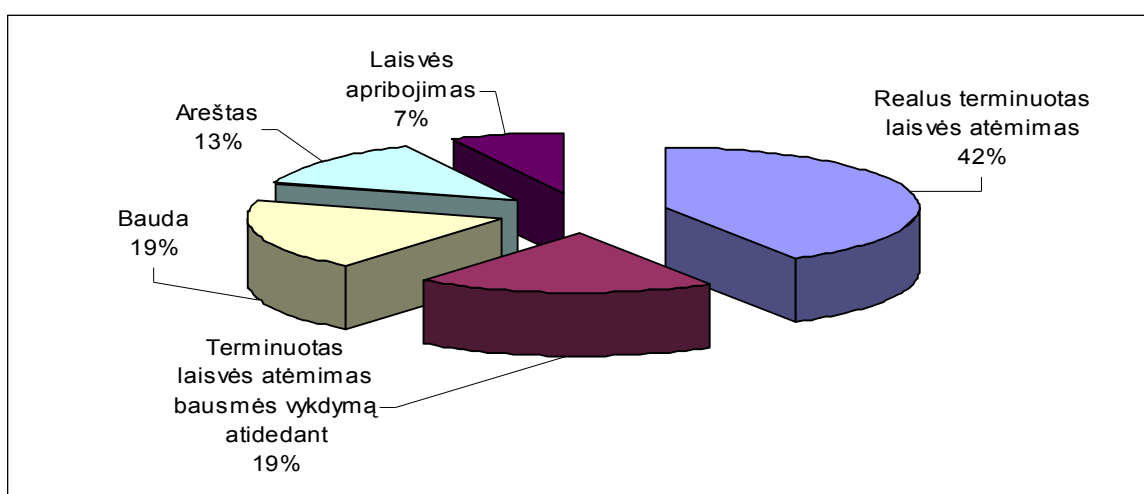
1. Informacinių priemonių etapas. Informacinės priemonės padeda rasti ir kaupti duomenis apie asmenis, kuriems reikalingas prevencinis poveikis. Iš visos įvairiapusiškos informacijos, kurią būtina surinkti, kad individualus prevencinis poveikis iš tikrųjų būtų efektyvus, reikia išskirti duomenis, kurie susiję su nusikalstamu asmens elgesiu, jo reakcija į taikomas priemones. Būtina pabrėžti, kad turi būti renkami duomenys ne tik apie nusikalstamas veikas darančius asmenis, potencialius nusikaltėlius, tačiau ir apie nusikaltimų aukas, nes tik abiejų nusikalstamos veikos santykio pusių įvertinimas duos rezultatus. Šio etapo pagrindas yra kriminologiniai tyrimai, kurių metu galima surinkti ir apibendrinti informaciją apie konkrečias nusikalstamas veikas.

2. Poveikio priemonių etapas. J.Bluvšteinas poveikio priemones skirsto į tris rūšis: įtikinimo priemones, prievartos priemones, pagalbos priemones⁷³. Įtikinimo priemonės yra auklėjamojo pobūdžio ir jokia būdu neapriboja asmens teisių ir laisvių. Įtikinimo priemones galima prilyginti V.Justickio aprašytai ankstyvajai prevencijai, kurios tikslas padėti žmogui išspręsti problemas, kurios gali atvesti jį į nusikaltimo kelią. Kaip matėme iš autorės atlikto tyrimo, didelė dalis kišenvagių yra mažo išsilavinimo, t.y. 75 proc. nebaigę vidurinės mokyklos, 84 proc. kišenvagių nusikalstamos veikos padarymo metu nedirbo ir nesimokė, 83 proc. nebuvo susituokę ar buvo išsituokę. Iš tokių tyrimų rezultatų galima daryti išvadą, kad būtina stiprinti prevenciją tokiose socialinio gyvenimo srityse, kaip šeimos vertybių stiprinimas, išsilavinimo prieinamumo gerinimas, užimtumo gerinimas. Visų šių priemonių visuma gerins asmens socialinį būvį, padės socialiai integruotis. Prievartos priemonės naudojamos tada, kai yra nustatyti konkretūs teisės pažeidimai. Kišenvagystės atveju prievartos priemonės yra LR BK 178 str. 2 d. numatyta sankcija, t.y. bauda arba areštas, arba laisvės apribojimas,

⁷² Bluvšteinas J., Bieliūnas E., Justickis V. ir kt. Kriminologija. V.: Pradai, 1994. p. 164-166.

⁷³ Bluvšteinas J., Bieliūnas E., Justickis V. ir kt. Kriminologija. V.: Pradai, 1994. p. 167

arba laisvės atėmimas iki šešerių metų.⁷⁴ Iš autorės atlikto tyrimo matyti, kad teismai kišėnėvagiui dažniausiai (42 proc. visų atvejų) skyrė realų terminuotą laisvės atėmimą, 19 proc. visų atvejų skyrė laisvės atėmimą, bausmės vykdymą atidedant, 19 proc. visų atvejų skyrė baudą, 13 proc. visų atvejų areštą ir 7 proc. visų atvejų skyrė laisvės apribojimą (37 paveikslas). Kaip matyti, nors normos sankcija numato keleto bausmių alternatyvą, dažniausia kišėnėvagiams skiriama bausmė yra terminuotas laisvės atėmimas. Tai daugiausia lemia kišėnėvagystes darančių asmenų anksčiau buvę teistumai. Kaip jau anksčiau buvo minėta, iš visų tirtų teismuose išnagrinėtų kišėnėvagysčių bylų (Liteko duomenys), 83 proc. kišėnėvagių nusikalstamą veiką padarė jau būdami teisti, iš jų 92 proc. teisti už turtinius nusikaltimus. Kadangi turtinių nusikaltimų recidyvas didelis, darytina išvada, kad turtinius nusikaltimus darančiams asmenims skirtos bausmės neefektyvios.

37 paveikslas. Kišėnėvagiams skiriamos bausmės (Liteko duomenys (proc.))

Pagalbos priemonės gali būti asmens darbo ir buitės sąlygų sutvarkymas, moralinė – psichologinė pagalba.

Kaip jau minėta, individuali kišėnėvagysčių prevencija turi būti organizuojama ir potencialių kišėnėvagysčių aukų atžvilgiu. Žmonės turi žinoti apie jų turto saugumą didinančias priemones, apie tai kaip reikėtų elgtis vienoje ar kitoje situacijoje. Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos 2006 m. yra išleidęs informacinį leidinį „Kaip apsaugoti save ir savo turtą“. Šiame leidinyje pateikiamos rekomendacijos žmonių ir jų turto saugumo klausimais. Kišėnėvagysčių prevencijai rekomenduojama:

- 1) nesinešioti vienoje piniginiėje daug pinigų, laikyti juos keliose vietose;
- 2) nelaikyti piniginių krepšio viršuje, paslėpti ją giliau, geriausia - krepšio dugne;
- 3) stengtis, kad rankinė nebūtų už nugaros, nešioti ją priekyje;
- 4) vengti spūsties, o jei tai padaryti neįmanoma, būti ypač atidiems;

⁷⁴ Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.

5) priėjus prie grupės žmonių gerai apsidairyti ir būti „kovinės parengties“;

6) viešajame transporte pastebėjus, kad kažkas stovi už kuprinės ir laiko ant rankos permestą striukę, vertinti tai kaip galimą signalą.⁷⁵

Tokias rekomendacijas galima papildyti, nurodant, kad:

1) pinigines geriau visai nesinešioti, o pinigus laikyti tiesiog vidinėse kišenėse (ne visus vienoje), nes kišenvagiui daug sunkiau iš kišenės ištraukti pinigus, nei pinigines;

2) atvirai nedemonstruoti turimų pinigų kiekio ar kišenės kur jie laikomi;

3) kontroliuoti save vis patikrinant ar kišenėje dar yra pinigines;

4) piniginėje nelaikyti banko kortelių ar asmens dokumentų;

5) kartu su banko kortelėmis nelaikyti jų PIN kodų;

6) saugant mobilaus ryšio telefoną, reikėtų žinoti šio telefono aparato IMEI⁷⁶ kodą, ir jį saugoti ne kartu su telefonu.

7) jei kišenvagis vis dėlto apvogė, nedelsiant kreiptis į teisėsaugos institucijas.

Tikėtina, kad atsargumo priemonės, kurių asmuo imasi, norėdamas apsaugoti savo turtą, yra pakankamai efektyvios užtikrinant asmenų turto saugumą, nes tik pačių žmonių pastangomis galima išvengti daugelio nusikaltimų.

3. Kontrolės priemonių etapas, kurio uždavinys yra išsiaiškinti, kokių rezultatų davė poveikio priemonės. Šio etapo priemonės sunkiai taikomos dėl to, kad nėra vieningo kriterijaus kaip vertinti prevencinio poveikio rezultatus.

---

⁷⁵ Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos 2006 m. informacinis leidinys „Kaip apsaugoti save ir savo turtą“// <http://www.policija.lt/index.php?id=45> //žiūrėta: 2008-10-31

⁷⁶ IMEI (angl. International Mobile Equipment Identity) – tai unikalus telefono identifikavimo numeris.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Apibrėžtus kišenvagysčių vietą turtinių nusikaltimų sistemoje, pateikus kišenvagysčių klasifikaciją, determinantes, atlikus kriminologinį tyrimą, kuriame analizuojama kišenvagio asmenybės kriminologinė charakteristika, kišenvagių aukų kriminologinė charakteristika, pateikus kišenvagysčių prevencijos priemones, darome šias išvadas:

1. kišenvagystė yra slapta vagystė, kurios metu pagrobiamas turtas, esantis nukentėjusiojo drabužių kišenėse ar daiktai, prisegti prie drabužių, esantys ant nukentėjusiojo kūno (grandinė, žiedas, auskarai ar kiti papuošalai), esantys nukentėjusiojo rankose laikomoje ar kitaip kišenvagystėms metu dėvimoje rankinėje.

2. kriminologinėje literatūroje pateikiama daug kišenvagysčių būdų, tačiau autorės atlikto tyrimo metu nustatyta, kad absoliuti dauguma kišenvagysčių atliekama kišenvagiui įkišant ranką į kišenę ar rankinę, todėl darytina išvada, kad kišenvagių specializacijos nyksta.

3. dalis priežasčių ir sąlygų, įtakančių nusikaltimus nuosavybei, yra būdingos ir kišenvagystėms. Kriminologinėje literatūroje yra išskiriamos ekonominės, teisinės, socialinės-psichologinės, organizacinio pobūdžio bei techninio pobūdžio šio vagysčių tipo determinantės.

4. atlikus kriminologinį tyrimą nustatyta, kad daugiausia kišenvagysčių padaroma gatvėje, viešajame transporte ir prekybos vietose, didžiausia tikimybė nuo kišenvagio nukentėti yra dienos metu, t.y. tarp 9 ir 16 val., dažniausia pagrobiami daiktai yra piniginė ir mobilus ryšio telefonas, kišenvagystės metu dažniausiai patiriama iki 390 Lt turtinė žala. Kišenvagystės metu kartu su pinigine dažnai pagrobiamos banko kortelės, kuriomis pasinaudojus, asmenys dažniausiai patiria didesnę nei 1000 Lt turtinę žalą.

5. atlikus kriminologinį tyrimą nustatyta, kad kišenvagiais gana dažnai (42 proc.) būna moterys. Iš tyrimo duomenų nustatyta, kad kišenvagiais dažniausiai yra jauno mažiaus (18-30 m.), turintys pradinį ar nebaigtą vidurinį išsilavinimą, niekur nedirbantys ir nesimokantys, nesusituokę, anksčiau už turtinius nusikaltimus teisti asmenys. Kišenvagiais gana dažnai būna romų tautybės asmenys. Kišenvagiais dažniausiai kišenvagystes daro vieni (ne grupėje).

6. atlikus kriminologinį tyrimą nustatyta, kad kišenvagių aukomis dažniau tampa moterys, taip pat kišenvagių aukomis dažniau tampa jauno ir vidutinio amžiaus asmenys. Kišenvagio ir jo aukos interakcija nėra dažna, tačiau pažystimų asmenų kišenvagystės aukomis dažniau tampa apsvaigę nuo alkoholio asmenys.

7. iš tyrimo rezultatų darytina išvada, kad įgyvendinat individualias kišenvagysčių prevencijos priemones būtina stiprinti prevenciją tokiose socialinio gyvenimo srityse kaip šeimos vertybių stiprinimas, išsilavinimo prieinamumo gerinimas, užimtumo gerinimas.

Pateiktini tokie siūlymai ir rekomendacijos:

1. nustačius, kad apylinkių teismai dažnai neteisingai kvalifikuoja nusikalstamas veikas, įvardindami paprastas vagystes kaip kišenvagystes, siūlytina parengti teismų praktikos apibendrinimą ar konsultaciją nusikaltimų nuosavybei kvalifikavimo klausimais, analizuojančią kišenvagysčių atskyrimo nuo kitų vagysčių kriterijus;

2. nustačius, kad tokie kriminogeniniai veiksniai kaip išsilavinimas, užimtumas ir šeimyninė padėtis lemia kišenvagysčių darymą, būtina siekti, kad jauno amžiaus asmenys mokytųsi; jau mokykloje skatinti asmenį pasirinkti būsimą profesiją; mokyklose įgyvendinti teisinio švietimo programas, kurios apimtų ne tik atsakomybės už nusikaltimus, bet ir apsaugos nuo jų temas; gerinti pilnamečių asmenų užimtumą, skatinti asmenis įsidarbinti; stiprinti jaunų asmenų sampratą apie šeimos vertybes;

3. nustačius, kad absoliuti dauguma kišenvagystes darančių asmenų jau teisti už turtinių nusikaltimų darymą, tobulinti už turtinius nusikaltimus skiriamų bausmių sistemą; plėsti galimybes asmenims, nuteistiems laisvė atėmimo bausmėmis, mokytis ir dirbti laisvės atėmimo vietose; didesni dėmesį skirti asmenų, nuteistų už nusikaltimus nuosavybei, postpenitencinei reabilitacijai;

4. nustačius, kad daugiausia kišenvagysčių padaroma didesnio žmonių susibūrimo vietose, gerinti tokių vietų techninę apsaugą, kurti privačios teisėsaugos ir policijos bendradarbiavimo programas;

5. nustačius, kad didelė dalis kišenvagių pasinaudoja pagrobtomis banko kortelėmis, skatinti gyventojus kartu su banko kortelėmis nelaikyti jų PIN kodų. Čia didelę reikšmę turėtų socialinė reklama.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

I. TEISĖS NORMŲ AKTAI

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija//Valstybės žinios. 1992, Nr.33-1014.
2. Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas//Valstybės žinios.-2002, Nr. 15 – 555.
3. Lietuvos Respublikos 2008 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas/Valstybės žinios, 2007-12-15, Nr. 132-5356.
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl nusikaltimų asmeninei (privatinei) nuosavybei prevencijos ir jų kontrolės gerinimo“ 1993-03-24 Nr. 197.
5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2003, Nr.32-1318.
6. Kalėjimo departamento prie LR Teisingumo ministerijos direktoriaus 2004-12-27 įsakymas Nr. 4/07/305 „Dėl asmenų, padariusių nusikalstamas veikas nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams, socialinės reabilitacijos programos patvirtinimo“// Valstybės žinios, 2004-12-31, Nr. 188-7051.
7. LR Urbanistikos ir statybos ministerijos įsakymas Nr. 58-1135 „Dėl Teritorinio planavimo ir inžinierinės įrangos projektavimo rekomendacijų apsaugai nuo smurto ir vandalizmo (R5-93) patvirtinimo“//Valstybės žinios, 1993-11-04, Nr. 58-1135.
8. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2007 m. vasario 5 d. Nr. 5-V-88 įsakymas „Dėl Lietuvos policijos daktiloskopinių duomenų registro steigimo“// Valstybės žinios, 2007-02-13, Nr. 19-751.

II. SPECIALIOJI LITERATŪRA

9. Abramavičius A., Bieliūnas E., Drakšienė A. ir kt. Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. 2 knyga.- Vilnius: Eugrimas. 2000. 325 p. – ISBN 9986-752-91-4
10. Bluvšteinas J., Bieliūnas E., Justickis V. ir kt. Kriminologija. V.: Pradai, 1994. 343 p. – ISBN 9986-405-16-5
11. Civilinė teisė : vadovėlis / [P. Vitkevičius ... [et al.] . - Kaunas : Vijusta , 1997. - 459 p. – ISBN 9986-9099-1-0
12. A.Dapšys, E.Eitutyte, D.Jočienė ir kt. Nusikaltimų (nusikalstamumo struktūros) kriminologinė klasifikacija. www.nlpc.lt [žiūrėta 2008-08-26]

13. Justickis V. Kriminologija. Kriminologinis prognozavimas. Nusikaltimų prevencija: vadovėlis. 2 dalis. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2004. 524 p. – ISBN 9955-563-89-3
14. Lietuvių tauta: būklė ir raidos perspektyvos / strateginių studijų centras ir Pilietines visuomenes institutas. – Vilnius : Versus aureus, 2007. – 440 p. - ISBN 978-9955-699-78-1
15. Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją, 2008 m. balandžio mėn. [//http://www.policija.lt/index.php?id=91](http://www.policija.lt/index.php?id=91) [žiūrėta 2008-10-30].
16. Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2005-2006 metų įgyvendinimo priemonių planas ir informacija apie jo įgyvendinimą // http://www.vrm.lt/uploads/media/2005_ataskaita_02.doc [žiūrėta 2008-11-17].
17. Kalėjimų departamento bei jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių 2005 m. veiklos pagrindiniai duomenys // http://www.kalejimudepartamentas.lt/default.aspx?item=vkl_at_mt&id=1926 [žiūrėta 2008-11-17].
18. Nusikaltimų aukų socialinės ir teisinės apsaugos programa/Vagysčių prevencija Vilniaus miesto visuomeniniame transporte// http://www.nplc.lt/aukos/projektai/Vag_prev_vies_tr/vag_prev_vies_tr.htm [žiūrėta 2008-10-31].
19. Nuosavybė ir jos raida šiuolaikinėje visuomenėje : paskaitų konspektas / Jonas Čičinskas. - Vilnius : Vilniaus universitetas, 1990. - 4 p.
20. Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos 2006 m. informacinis leidinys „Kaip apsaugoti save ir savo turtą“// <http://www.policija.lt/index.php?id=45> [žiūrėta 2008-10-31].
21. Romėnų teisė : vadovėlis / Ipolitas Nekrošius, Vytautas Nekrošius, Stasys Vėlyvis. - Kaunas : Vija, 1996. – p. 133. – ISBN 9986-9099-0-2
22. Rudzkis T., Starkus S., Uscila R. Metodinis leidinys “Kriminologinių tyrimų metodika” // LTA, Vilnius 2000. p. 27.
23. Uscila R. Viktimologijos pagrindai. Mokslinis – metodinis leidinys. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centas, Vilnius 2005, 185 p. – ISBN 9955-442-04-2
24. Vaitkevičiūtė V. Tarptautinių žodžių žodynas. – Vilnius: Žodynas, 2001, 1039 p. – ISBN 9986-465-50-8
25. Miethe T.D., Meier R.F. Crime ant Its Social Context. Toward an Integrated Theory of Offenders, Victims nt Situations. – New York, 1994. 209 p. – ISBN 0-7914-1902-9
26. Гуров А.И. Профессиональная преступность: прошлое и современность. – М.: Юрид.лит., 1990. – 303 с. – ISBN 5-7260-0216-4
27. Кошеваров Е.Н. Криминальная психология. Карманники. <http://www.psyperm.narod.ru/S87.htm> [žiūrėta 2008-07-24].

28. Холыст Б. Криминология. Основные проблемы . – Москва, 1980. 263 с.
29. Криминология: Учебник/Беляев Н.А., Волгарева И.В., Кропачев Н.М.– СПб.: Издательство С.Петербургского университета, 1992. С. 116.
30. Криминология/под. ред. Кудрявцева В.Н. и Эмирова Е.В. – Москва, 1999. С. 362. ISBN 5-7975-0193-7
31. Кузнецова Н. Ф. Проблемы криминологической детерминации. Под ред. В. Н. Кудрявцева. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984, 200 с.
32. Лунеев В.В. Мотивация преступного поведения. - Москва, 1991. С. 218
33. С.М.Иншаков. Зарубежная криминология. Инфра М – Норма. Москва - 1997.- 374 с. – ISBN 5-89123-099-2
34. Уэйн Б. Егер. Техника профессионального карманника// www.stepanov.lk.net/magic/karman/karman.html [žiūrėta 2008-07-24].

III. TEISMŲ PRAKTIKA

35. 1997 m. birželio 13 d. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Senato nutarimas Nr. 8 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 1997 m. balandžio 1 d. nutarties, kuria išspręstas nusikaltimų sutapties kvalifikavimas, kai yra bendrosios ir specialiosios normų konkurencija, aprobavimo“.
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2005 m. gegužės 31 d. nutartis (Baudž. byla Nr. 2K-364/2005).
37. Kaišiadorių rajono apylinkės teismo 2007-05-03 baudžiamasis įsakymas (Baudž. byla Nr. 1-110-643/ 2007).
38. Kupiškio rajono apylinkės teismo 2006-03-10 nuosprendis (Baudž. byla Nr. N1-31-649/06)
39. Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2006-09-27 nuosprendis (Baudž. byla Nr. 1-986-718/2006).

IV. INTERNETO SVETAINIŲ ADRESAI

40. www.nplc.lt – Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras
41. www.lrs.lt – Lietuvos Respublikos Seimas
42. www.policija.lt – Policijos departamentas prie LR VRM
43. www.stat.gov.lt – Statistikos departamentas prie LR VRM

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe pateikiama kišenvagysčių kriminologinė charakteristika. Nagrinėjama kišenvagysčių samprata, pateikiama jų klasifikacija, priežastingumas. Plačiau nagrinėjama kišenvagystės vietos, laiko, objekto, kišenvagio asmenybės, kriminologinė charakteristika, kišenvagysčių aukų viktimologinė charakteristika, pateikiamas kišenvagysčių kriminologinis tyrimas bei analizuojamos kišenvagysčių prevencijos priemonės.

Pagrindiniai žodžiai: kišenvagystė, kišenvagysčių rūšys, kišenvagis, kišenvagystės auka.

ANNOTATION

Master`s final work is designated to introduce the criminological characteristic of pickpocketing. There is introduced conception of pickpocketing, classification of pickpocketing and determinants of pickpocketing. We analysed place, time, object, of pickpocketing, pickpocket person, victims of pickpocketing. Introducing criminological investigation and prevention of pickpocketing.

Key words: pickpocketing, pickpocketing types, pickpocket, pickpocket victim.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame pateikiama kišenvagysčių kriminologinė charakteristika. Darbe siekiama pateikti kišenvagysčių sampratą, kišenvagysčių klasifikaciją bei jų priežastingumą. Darbe atliktas kriminologinis tyrimas, orientuotas į Lietuvoje išnagrinėtų kišenvagysčių baudžiamųjų bylų kriminologinę analizę bei į Kauno mieste registruotus kišenvagysčių faktus laikotarpiu nuo 2005 m. iki 2007 m. Kriminologiniame tyrime tirta kišenvagysčių vieta, laikas, objektas. Darbe taip pat analizuota kišenvagio asmenybės charakteristika ir tirtos tokios asmenybės kategorijos kaip lytis, amžius, išsilavinimas, šeimyninė padėtis, kriminalinė karjera. Tyrimo viktimologinė kryptis nukreipta į kišenvagysčių aukų asmenybės viktimologinę charakteristiką bei į aukos bei kišenvagio interakciją. Magistro baigiamojo darbo trečiojoje dalyje pateikiamos bendrosios ir individualiosios kišenvagysčių prevencijos priemonės.

SUMMARY

Master's final work is designated to introduce the criminological characteristic of pickpocketing. There is introduced conception of pickpocketing, classification of pickpocketing and determinants of pickpocketing. Criminological investigation, oriented to criminal cases of pickpocketing in Lithuania criminological analysis and to registered facts of pickpocketing in Kaunas city in time-period of 2005-2007 was made in this master's work. We analysed such categories as place of pickpocketing, time of pickpocketing, object of pickpocketing. There is analysed such categories of pickpocket person as sex, age, education, family status, criminal career. The victimological aspect of investigation analysis victims of pickpocketing and interaction between victim and pickpocket person. The third part of master's work introduce common and individual prevention of pickpocketing.

PRIEDAI

1 priedas. Kišenvagysčių bylų tyrimo anketa (Liteko duomenys)

1. Nusikalstamos veikos padarymo vieta:

- gatvė;
- troleibusas, autobusas;
- mikroautobusas;
- parduotuvė, prekybos centras;
- kita.

2. Nusikalstamos veikos padarymo laikas:

- 7 – 9 val.;
- 9 – 16 val.;
- 16 – 19 val.;
- 19 – 22 val.;
- 22 – 7 val.

3. Nukentėjusysis yra:

- vyras;
- moteris

4. Kaltinamasis yra:

- vyras;
- moteris.

5. Kaltinamojo amžius:

- iki 18 metų;
- nuo 18 iki 30 metų;
- nuo 30 iki 50 metų;
- virš 50 metų.

6. Kaltinamojo išsilavinimas:

- pradinis;
- nebaigtas vidurinis;
- vidurinis;
- spec. vidurinis;
- aukštesnysis;
- aukštasis.

7. Kaltinamojo šeimyninis statusas:

- nesusituokęs;
- susituokęs;
- išsituokęs;
- našlys.

8. Kaltinamasis vagystės padarymo metu:

- mokėsi;
- dirbo;
- nesimokė ir nedirbo.

9. Kaltinamasis iki nusikalstamos veikos padarymo:

- neteistas;
- buvo teistas.

10. Kaltinamasis vagystę įvykdė:

- vienas;
- grupėje.

11. Kaltinamajam skirta bausmė:

- realus terminuotas laisvės atėmimas;
- atidėtas laisvės atėmimo bausmės vykdymas
- bauda;
- areštas;
- laisvės apribojimas.

12. Pavogti daiktai:

- pinigai;
- dokumentai;
- mobilaus ryšio telefonas;
- papuošalai (grandinė, laikrodis, apyrankė ir kt.);
- pinigai.

13. Turtinė žala:

- iki 130 Lt;
- nuo 130 Lt iki 390 Lt;
- nuo 390 Lt iki 1000 Lt;
- nuo 1000 Lt iki 32500 Lt;
- virš 32500 Lt.

14. Kišenvagystės būdas:

- vagystė atliekama perpjaunant drabužius, rankinę ar kitą nešulį;
- vagystė atlikta įkišant ranką ar spec. priemonę į kišenę, rankinę ar kitą nešulį.

2 priedas. Kišenvagysčių bylų tyrimo anketa (Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenys)

1. Nusikalstamos veikos padarymo vieta:

- gatvė;
- troleibusas, autobusas;
- mikroautobusas;
- parduotuvė, prekybos centras;
- kita.

2. Nusikalstamos veikos padarymo laikas:

- 7 – 9 val.;
- 9 – 16 val.;
- 16 – 19 val.;
- 19 – 22 val.;
- 22 – 7 val.

3. Nukentėjusysis yra:

- vyras;
- moteris.

4. Nukentėjusiojo amžius:

- iki 18 metų;
- nuo 18 iki 30 metų;
- nuo 30 iki 50 metų;
- virš 50 metų.

5. Nukentėjusiojo išsilavinimas:

- pradinis;
- nebaigtas vidurinis;
- vidurinis;
- spec. vidurinis;
- aukštesnysis;
- aukštasis.

6. Nukentėjusysis į policiją kreipėsi:

- iš karto po įvykio;
- praėjus 1-3 paroms po įvykio;
- praėjus daugiau nei trims paroms po įvykio

7. Baudžiamoji byla:

- perduota teismui;
- ikiteisminis tyrimas atliekamas, nebaigtas;
- nutraukta.

8. Pavogti daiktai:

- pinigai;
- dokumentai;
- mobilaus ryšio telefonas;
- papuošalai (grandinė, laikrodis, apyrankė ir kt.);
- pinigai.

9. Turtinė žala:

- iki 130 Lt;
- nuo 130 Lt iki 390 Lt;
- nuo 390 Lt iki 1000 Lt;
- nuo 1000 Lt iki 32500 Lt;
- virš 32500 Lt.

10. Kišenvagystės būdas:

- vagystė atliekama perpjaunant drabužius, rankinę ar kitą nešulį
- vagystė atlikta įkišant ranką ar spec. priemonę į kišenę, rankinę ar kitą nešulį

11. Nukentėjusysis ir kaltinamasis:

- buvo pažįstami;
- nebuvo pažįstami.

1 lentelė. Nukentėjusiojo lyties ir kišenvagystės vietos santykis (Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenys)

		Centro PK				Panemunės PK				Santakos PK				Žaliakalnio PK				Viso			
		Vyras		Moteris		Vyras		Moteris		Vyras		Moteris		Vyras		Moteris		Vyras		Moteris	
		Absol. sk.	Proc.	Absol. sk.	Proc.	Absol. sk.	Proc.	Absol. sk.	Proc.	Absol. sk.	Proc.	Absol. sk.	Proc.	Absol. sk.	Proc.	Absol. sk.	Proc.	Absol. sk.	Proc.	Absol. sk.	Proc.
Nusikalstamos veikos padarymo vieta:	Gatvė	18	38,3	20	21,3	0	0,0	1	33,3	3	42,9	0	0,0	5	27,8	8	14,5	26	34,2	29	16,3
	Troleibusas, autobusas	8	17,0	32	34,0	3	75,0	1	33,3	0	0,0	7	26,9	4	22,2	21	38,2	15	19,7	61	34,3
	Mikroautobusas	1	2,1	2	2,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	3,8	1	5,6	2	3,6	2	2,6	5	2,8
	Butas, laiptinė	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	14,3	0	0,0	0	0,0	1	1,8	1	1,3	1	0,6
	Parduotuvė, prekybos centras	5	10,6	24	25,5	1	25,0	1	33,3	2	28,6	10	38,5	2	11,1	11	20,0	10	13,2	46	25,8
	Kita	15	31,9	16	17,0	0	0,0	0	0,0	1	14,3	8	30,8	6	33,3	12	21,8	22	28,9	36	20,2
	Viso	47	100	94	100	4	100	3	100	7	100	26	100	18	100	55	100	76	100	178	100

2 lentelė. Nukentėjusiojo lyties ir kišenvagystės objekto santykis (Kauno apskrities VPK Kauno miesto policijos komisariatų duomenys)

		Centro PK				Panemunės PK				Santakos PK				Žaliakalnio PK				Viso			
		Vyras		Moteris		Vyras		Moteris		Vyras		Moteris		Vyras		Moteris		Vyras		Moteris	
		Absol. sk.	Proc.	Absol. sk.	Proc.	Absol. sk.	Proc.	Absol. sk.	Proc.	Absol. sk.	Proc.	Absol. sk.	Proc.	Absol. sk.	Proc.	Absol. sk.	Proc.	Absol. sk.	Proc.	Absol. sk.	Proc.
Kišenvagystės objektas:	Piniginė	25	45,5	36	40,0	3	75,0	1	33,3	7	46,7	1	5,6	8	38,1	15	28,8	43	45,3	53	32,5
	Dokumentai (tame tarpe ir banko kortelės)	2	3,6	2	2,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	5,6	0	0,0	0	0,0	2	2,1	3	1,8
	Mobilaus ryšio telefonas	27	49,1	49	54,4	1	25,0	2	66,7	8	53,3	16	88,9	12	57,1	37	71,2	48	50,5	104	63,8
	Papuošalai (grandinė, laikrodis, apyrankė ir kt.)	0	0,0	1	1,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	4,8	0	0,0	1	1,1	1	0,6
	Pinigai	1	1,8	2	2,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	1,1	2	1,2
	Viso	55	100	90	100	4	100	3	100	15	100	18	100	21	100	52	100	95	100	163	100